Jezično savjetništvo na početku 20. stoljeća

Matković, Tea

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:340455

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Image not found or type unknown

Repository / Repozitorij:

Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula

zir.nsk.hr

Image not found or type unknown

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Filozofski fakultet

Odsjek za kroatistiku i povijest

TEA MATKOVIĆ

JEZIČNO SAVJETNIŠTVO NA POČETKU 20. STOLJEĆA

Diplomski rad

Pula, 2016.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Filozofski fakultet

Odsjek za kroatistiku i povijest

TEA MATKOVIĆ

JEZIČNO SAVJETNIŠTVO NA POČETKU 20. STOLJEĆA

Diplomski rad

JMBAG: 0303030781

Studijski smjer: Hrvatski jezik i književnost – Povijest

Predmet: Jezično savjetništvo

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Kroatistika

Mentorica: Izv. prof. dr. sc. Blaženka Martinović

Sumentorica: Dr. sc. Vanessa Vitković Marčeta, poslijedok.

Pula, rujan 2016.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Tea Matković, kandidatkinja za magistru hrvatskoga jezika i književnosti i povijesti ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

_____

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Tea Matković, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom Jezično savjetništvo na početku 20. stoljeća koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____

Potpis

_____

Sadržaj

1. Uvod 5
2. Standardni jezik 7
2.1. Pojam standardnoga jezika i njegove značajke 7
2.2. Standardizacijski procesi početkom 20. stoljeća 8
2.3. Jezični purizam 10
3. Jezično savjetništvo 11
3.1. Hrvatsko jezično savjetništvo od početka 16. stoljeća do 20. stoljeća 12
3.2. Početci hrvatskoga purizma i prvi puristi 17
3.2.1. Fran Kurelac 18
3.2.2. Adolfo Veber Tkalčević 19
3.2.3. Bogoslav Šulek 21
3.3. Povijest jezičnoga savjetništva 22
3.3.1. Prva skupina jezičnih savjetnika 23
3.3.2. Druga skupina jezičnih savjetnika 24
3.3.3. Treća skupina jezičnih savjetnika 26
4. Prva skupina jezičnih savjetnika 28
4.1. Vatroslav Rožić 28
4.2. Nikola Andrić 30
4.3. Tomo Maretić 33
5. Cilj i metodologija istraživanja 35
6. Istraživanje jezičnih savjetnika na početku 20. stoljeća 36
7. Zaključak 101
Literatura 102
Izvori 105
Sažetak 106
Abstract 107

1. Uvod

Jezično se savjetništvo počinje javljati u ozračju pojačanoga zanimanja za davno zaživjelu jezičnu kulturu. S vremena na vrijeme dolazi do pojačane brige vezane za jezičnu kulturu što je rezultiralo češćim pojavljivanjem jezičnih savjetnika, no ne samo u obliku jezikoslovnih priručnika, već i u medijima, posebice na radiju i televiziji. Osim audiovizualnih medija i stranice stručnih časopisa, kao što je časopis *Jezik*, sve su više ispisane savjetodavnim sadržajima. Također, jezične savjete u suvremeno doba možemo pronaći u dnevnim novinama, ali i u elektronskim medijima.

Na samome početku rada dala se definicija standardnoga jezika i njegovih lingvističkih i sociolingvističkih obilježja koja je preuzeta iz knjige *Standardni jezik*, Dalibora Brozovića. Kao što će kroz rad biti naglašeno standardni jezik posjeduje norme koje su u uskom odnosu s jezičnom kulturom i jezičnim purizmom koji je sastavni dio jezičnih savjetnika. Nadalje, mišljenja su hrvatskih jezikoslovaca oko djelotvornosti savjetništva još uvijek podijeljena. Stjepko Težak je opisao djelotvornost prvih savjetodavaca Rožića, Andrića i Maretića i rekao kako smatra da „savjetništvo ipak nije promašena djelatnost. Mnogi njihovi savjeti (Rožićevi, Andrićevi i Maretićevi) bili su djelotvorni te vrijede i danas. Takvom sudbinom jezičnih savjetodavnih knjiga ohrabren, i sam ustrajavam u tom poslu.“[1] U radu je prikazan i savjetodavni rad upravo Stjepka Težaka koji pripada trećoj skupini jezičnih savjetnika, ali između prvih spomenutih savjetodavaca i treće skupine valjalo je u radu istaknuti savjetodavnu djelatnost Ljudevita Jonkea i Slavka Pavešića koji su pisali svoje jezične savjete u drugoj skupini nastajanja jezičnih savjetnika. Rad je u najvećoj mjeri posvećen štokavskim puristima, Rožiću, Andriću i Maretiću i njihovim nastojanjima za očuvanje jezika koja su se temeljila na vukovskoj koncepciji, naravno po uzoru na Vuka Stefanovića Karadžića.

U drugome dijelu rada bit će provedeno istraživanje na temelju prve skupine jezičnih savjetnika. Cilj je istraživanju uvidjeti koliko je riječi, zasebno iz Rožićeva i Maretićeva savjetnika, ostalo zadržano prema njihovim savjetima, a koliko je riječi u suvremenome jeziku promijenjeno. Želi se istražiti koje su riječi proglašavali barbarizmima te iz kojih su sve stranih jezika uvrštavali riječi u svoje savjetnike.

[1] TEŽAK, S. (1995.) *Hrvatski naš osebujni*. Zagreb: Školske novine, str.61.

Također, želi se vidjeti koliko su išli daleko da stvore neke nove riječi kako bi zamijenili postojeću koju su prozvali barbarizmom ili koja je iz stranoga jezika.

Na kraju istraživanja moći ćemo dobiti podatke o uspješnosti njihovih savjetnika. Zaključit ćemo je li većina njihovih riječi prihvaćena ili je možda većina njihovih prijedloga odbijena. Za korpus ovoga istraživanja koristili su se jezični savjetnici Tome Maretića jer njegov savjetnik slovi kao prvi i Vatroslava Rožića jer se za njega govori da je bio najistaknutiji štokavski purist.

2. Standardni jezik

2.1. Pojam standardnoga jezika i njegove značajke

Standardni se jezik prema specifičnim značajkama razlikuje od ostalih idioma obuhvaćenih pojmom hrvatskoga jezika.[2] Jedna je od najpoznatijih definicija jezičnoga standarda ona Dalibora Brozovića: „Bitno je za definiciju standardnog jezika da je on autonoman vid jezika, uvijek normiran i funkcionalno polivalentan, koji nastaje pošto se jedna etnička ili nacionalna formacija, uključivši se u internacionalnu civilizaciju, počne u njoj služiti svojim idiomom, koji je dotad funkcionirao samo za potrebe etničke civilizacije.“[3] Nadalje, razrađujući definiciju standardnoga jezika Brozović u karakterizaciju standarda uvodi elastičnu stabilnost. Pojam elastične stabilnosti razradio je na shvaćanjima praške škole i radovima akademika Havraneka.[4] Analizirajući definiciju dolazimo do sljedećih lingvističkih i sociolingvističkih značajki standardnoga jezika:

autonomnost standarda pretpostavlja da se on podudara sa štokavskim narječjem. Kao osnovica hrvatskome standardu poslužili su štokavski idiomi koji se nazivaju zapadnim novoštokavskim narječjem. Što se tiče leksika važno je naglasiti da standardni jezik leksičke i stilske praznine popunjava čakavskim i kajkavskim leksemima. Kasnije će se pojaviti hrvatski vukovci, izraziti štokavski puristi, koji će pokušati izbaciti čakavske i kajkavske lekseme iz hrvatskoga standarda. S druge strane standardni se jezik ne podudara ni s jednim govorom nijednoga hrvatskoga narječja, tj. nikomu nije materinski jezik, pa ga svi moraju učiti.

Elastična stabilnost ili gipka postojanost termin je praških strukturalista. Prema Brozoviću osnovne su značajke standardnosti autonomija i elastična stabilnost koje su međusobno povezane. Nadalje, Brozović naglašava da su: „Standardni jezici s visokim stupnjem autonomije, dakle s malim mogućnostima za svjesne intervencije, ujedno i stabilniji.“[5] To zapravo objašnjava da je standardni jezik u osnovi postojan, ali je njegova postojanost gipka kako bi udovoljio svim komunikacijskim potrebama

[2] *„Ukupnost onoga što je obuhvaćeno definicijom hrvatskoga jezika može se razložiti na troje: na hrvatske organske idiome, hrvatski standardni jezik i na substandardne idiome.“ Predgovor* Marka Samardžije knjizi *Norme i normiranje*. (1999.) Zagreb: Matica hrvatska, str.6.
[3] BROZOVIĆ, D. (1970.) *Standardni jezik*. Zagreb: Matica hrvatska, str.28.
[4] n. dj., str.18.
[5] n. dj., str.43.

svojih govornika.[6] On je isti na čitavome hrvatskom govornom području. Međutim, prateći promjene u izvanjezičnoj stvarnosti, standardni se jezik s vremena na vrijeme mijenja, ali te promjene ne smiju narušiti sporazumijevanje njegovih govornika.

Svjesna se normiranost provodi odgovarajućim preskriptivnim priručnicima. Svaki je standard skup norma. Nema općeprihvaćene klasifikacije standardnojezičnih norma, ali svakako oko sljedećih ne trebamo dvojiti: *slovopisne (grafijske), pravopisne (ortografske), fonološke, gramatičke ili morfosintaktičke, leksičkosemantičke s tvorbom riječi, stilističke te pragmalingvističke i retoričke.*[7]

Polifunkcionalnost ili funkcionalna polivalentnost definira da je standardni jezik zamišljen da se njime možemo služiti u svim komunikacijskim situacijama. Upravo iz te značajke standarda oblikovana je funkcionalna stilistika kao teorija i praksa funkcionalnih stilova.[8] Funkcionalni su stilovi oživotvorenja hrvatskoga standarda. No, što se tiče standarda važno je naglasiti da ukoliko je nešto pogrešno ili pravilno u jednome funkcionalnome stilu utoliko ne mora biti pogrešno ili pravilno u drugome funkcionalnome stilu.

2.2. Standardizacijski procesi početkom 20. stoljeća

Kada je riječ o hrvatskome standardnom jeziku, 20. je stoljeće vrlo važno jer je u njemu, započevši još u posljednjem desetljeću 19. stoljeća, zaživjela ideja o restandardizaciji hrvatskoga standardnoga jezika. Taj je proces doveden do vrlo visokoga stupnja što je rezultiralo stabilnim hrvatskim standardnim jezikom u suvremeno doba. No, trebamo se prisjetiti što je sve prethodilo do uspješnoga hrvatskog standardnog jezika.

Filološka škola i filološki program hrvatskih vukovaca obilježili su ne samo kraj 19. stoljeća nego i gotovo cijelu prvu polovicu 20. stoljeća tako da je njihova standardnojezična koncepcija ugrađena u suvremeni hrvatski standardni jezik. Vukovcima se nazivaju sljedbenici filoloških zamisli Vuka Stefanovića Karadžića. Hrvatski filolozi koji su krajem 19. st. i početkom 20. st. zastupali vukovsku koncepciju standardnoga jezika nazivaju se *hrvatskim vukovcima*. Oni su ispočetka u svome programu raspravljali o odabiru osnovice standardnoga jezika, a potom i o

[6] ŠTIMAC, V. (2000.) *Normativna vrijednost jezičnog savjetništva,* (magistarski rad). Zagreb, str.11.
[7] *„Ukupnost onoga što je obuhvaćeno definicijom hrvatskoga jezika može se razložiti na troje: na hrvatske organske idiome, hrvatski standardni jezik i na substandardne idiome.“ Predgovor* Marka Samardžije knjizi *Norme i normiranje*. (1999.) Zagreb: Matica hrvatska, str.8.
[8] n. dj., str.15.

standardnojezičnom tipu. Za osnovicu je odabran novoštokavski dijalekt, a što se tiče odnosa standardnoga jezika i organskih idioma došlo je do problema jer u hrvatskoj varijanti jezične standardizacije postoje različiti hrvatski organski sustavi (čakavština, kajkavština, štokavština) i nezanemariva hrvatska književna tradicija. No, bilo kako bilo hrvatski se jezik standardizirao upravo oko spomenute vukovske koncepcije. Upravo je to razlog zbog čega se hrvatski standardni jezik često dovodio u relacije sa srpskim jezikom.

Na simboličkim počecima suvremenoga hrvatskoga jezičnog standarda našla su se tri ključna djela svakog normiranog jezika: pravopis, gramatika i rječnik. *Hrvatski pravopis* Ivana Broza ([1]1892., [2]1893.), *Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika* Tome Maretića (1899.) te *Rječnik hrvatskoga jezika* Franje Ivekovića i Ivana Broza (1901.). Hrvatski je pravopis Ivana Broza zasnovan pretežito na fonološkom načelu promovirajući time pravopisni koncept Karadžića predstavljen krilaticom *piši kao što govoriš*.[9] S druge strane gramatika i rječnik su također bili zasnovani na djelima Vuka Stefanovića Karadžića i Đure Daničića i upravo je zbog toga rječnik bio uvelike kritiziran.

Dva područja na kojima se u prvim desetljećima 20. stoljeća i predstavljala i izgrađivala vukovska standardnojezična koncepcija bila su jezično savjetništvo i pravopis. Što se tiče pravopisa vrlo je važno ustvrditi da su Hrvati zahvaljujući dvama izdanjima Brozova pravopisa na izmaku 19. st. u 20. st. ušli s kodificiranom pravopisnom normom. Iako je Ivan Broz preminuo u godini drugog izdanja svoga pravopisa, njegovo je djelo obilježilo prvu polovicu 20. stoljeća, a time i odredilo zbivanja u drugoj. U prvih su petnaest godina objavljena četiri izdanja Brozova pravopisa, koje je priredio njegov nastavljač Dragutin Boranić koji je ubrzo počeo objavljivati i svoje pravopise.

Skrb se za hrvatski jezik i njegovu čistoću ogledala i u nastojanjima da se strane riječi zamijene hrvatskima. Dakako, na posebnom su se mjestu našli srbizmi. Vjerojatno su veliki zahvati u hrvatski jezik i pravopis, ali i snažna jezična cenzura najjači razlozi što je za Nezavisne Države Hrvatske napisan veliki broj jezičnih savjeta.[10] Sadržajno, pretežito su savjeti leksičke i pravopisne problematike.

[9] BADURINA, L. (2010.) *Standardizacijski procesi u 20. stoljeću*. Zbornik radova 38. seminara Zagrebačke slavističke škole. Zagreb, prema riječima Vuka Stefanovića Karadžića, str.73.
[10] n. dj., str.86.

2.3. Jezični purizam

Kada govorimo o jezičnome purizmu često ga spominjemo u negativnom smislu. U prvi plan dolazi njegov odnos naspram jezičnih činjenica stranog podrijetla. U tom smislu unutar purizma prevladava isključivost, netolerantnost i općenito nastojanje da se iz jezika uklone svi elementi koji su nastali najčešće interferencijom i posuđivanjem. Međutim, purizam je u većoj ili manjoj mjeri pratilac svakoga standardnog jezika. Zapravo o purizmu ne možemo govoriti ako se ne osvrnemo na normu, odnosno u ovome radu na povijesna načela normiranja leksika. Normom se određuje što je standardno, a što nestandardno, što je stilski neutralno, što obilježeno i što pripada kojemu funkcionalnomu stilu.[11] Upravo je bogata sinonimija, leksička, ali i gramatička, obilježila jezičnu normu hrvatskoga književnoga jezika kroz njegovu povijest. Od svih jezičnih razina leksik je najmanje podložan normiranju pa stoga mnogi lingvisti smatraju da se on zbog svoje neograničenosti, odnosno otvorenosti i ne može „uhvatiti“ normom.[12] Hrvatskom standardnom jeziku pripada aktivni leksik i to praslavenskoga podrijetla, posuđenice, nove riječi za nove pojmove koje su tvorene u skladu sa zakonitostima hrvatske tvorbe i riječi koje unatoč tvorbenoj neprihvatljivosti uporabna je norma nametnula (npr. *kolodvor, brzojav, prosvjed*). Povijest hrvatskoga književnoga jezika, kada je riječ o leksiku, sadržava najmanje dvije sastavnice: tronarječno prožimanje i već spomenuti jezični purizam.

Purizam u hrvatskome jeziku ima dugu tradiciju. Puristička su prosudbi u povijesti hrvatskoga jezika bile podvrgnute posuđenice, prevedenice, neologizmi i dijalektizmi. Hrvatski su se puristi najviše opirali uporabi posuđenica. Takav stav traje još od početaka hrvatske pismenosti. Hrvatski je jezik duž svoje povijesti bio izložen utjecajima latinskoga, talijanskoga, turskoga, mađarskoga, njemačkoga, srpskoga jezika. U drugoj polovici 18. stoljeća hrvatski se puristi bore protiv brojnih turcizama. Nešto kasnije, tijekom 19. stoljeća, uz turcizme pod puristički udar dolaze germanizmi, talijanizmi i latinizmi. Krajem 19. i početkom 20. stoljeća najveća pažnja je usmjerena na dijalektizme. Premda se o vukovcima obično ne govori kao o puristima, oni su također provodili jedan oblik purizma, ali progoneći kajkavizme, čakavizme, uopće nenovoštokavske riječi. Prekinuli su kontinuitet tronarječnoga prožimanja kao prihvatljivoga oblika razvoja hrvatskoga književnoga leksika. No,

[11] TAFRA, B. (1998.) *Povijesna načela normiranja leksika*. (izvorni znanstveni rad), Zagreb: Rasprave IHJJ, SV. 23-24 (1997-1998), str.330.
[12] n. dj., str.326

zahvaljujući njima došlo je do raznih rasprava o tome koja je riječ pravilna, a koja nije još u 19. stoljeću.

Jezični se purizam kao pratilac standardnoga jezika javljao u pojedinim razdobljima različitim intenzitetom i u različitim oblicima. Kada se uočavalo da je jače izražen najčešće je to bilo zbog nepovoljnih društvenih uvjeta u kojem se tada našao hrvatski jezik. Jedan je oblik purizma bio usmjeren na zaustavljanje ili smanjenje izravnog i neizravnog stranog utjecaja, tj. na dotok posuđenica ili stvaranje prevedenica. To je klasični oblik purizma kakav postoji i u drugim jezicima. Drugi je oblik purizma bio usmjeren protiv dijela unutarjezičnog hrvatskog korpusa, tj. protiv kajkavizama i čakavizama.[13]

Za vrijeme Kraljevine SHS, ali i kasnije, pozornost je usmjerena na srbizme, a u novije doba na anglizme. Upravo se u posljednje vrijeme u javnim medijima gotovo svakodnevno daju jezični savjeti, često se uključuju u te rasprave i laici, a izišlo je dosta knjiga savjetodavnoga karaktera. Prosječni je korisnik u moru tih savjeta najčešće zbunjen. Sigurno je samo jedno da se današnji hrvatski leksik nalazi u procjepu između naglašenoga purizma i pojačanoga unosa anglizama.[14]

3. Jezično savjetništvo

Jezično je savjetništvo poseban tip jezikoslovne djelatnosti u kojoj na vidjelo dolaze najfrekventnije jezikoslovne teme i problemi (pokazat će se da su to leksik i pravopis) te načini njihova rješavanja.[15] Stoga i jezični savjetnici (kao zbirke jezičnih savjeta) ponajbolje oslikavaju i korisničke jezične interese i vladajuće jezične stavove.[16]

[13] TURK, M. (1996.) *Jezični purizam*. (izvorni znanstveni članak), Rijeka: FLUMINENSIA, god.8, br. 1-2, str. 76
[14] TAFRA, B. (1998.) *Povijesna načela normiranja leksika*. (izvorni znanstveni rad), Zagreb: Rasprave IHJJ, SV. 23-24 (1997-1998), str.342.
[15] BADURINA, L. (2010.) *Standardizacijski procesi u 20. stoljeću*. Zbornik radova 38. seminara Zagrebačke slavističke škole. Zagreb, str.75.
[16] ibid.

3.1. Hrvatsko jezično savjetništvo od početka 16. stoljeća do 20. stoljeća

Hrvatsko jezično savjetništvo, od početka 16. stoljeća do početka 20. stoljeća ili točnije 1904. kada je objavljen prvi jezični savjetnik, dijelimo u tri povijesna razdoblja. Svako se razdoblje odnosi na specifične osobine koje posjeduje.

U prvome se razdoblju pojavljuje težnja za čuvanje hrvatskoga jezika i prvi jezični savjeti od početka 16. stoljeća do hrvatskoga narodnog preporoda. Pisali su ih stariji hrvatski književnici i jezikoslovci, a njihova upozorenja i savjete možemo pronaći u njihovim djelima.

Petar Zoranić bio je savjetodavac koji je upozoravao na ljepotu hrvatskoga jezika i osuđivao je Hrvate koji su svoj jezik zanemarivali. U tekstu *Planine* vila Hrvatica tuguje što se mnogi učeni Hrvati srame sebe i svoga jezika iako bi ga mogli uzvisiti i proslaviti: „Znam da ima mojih Hrvata, ne jedan ili dvojica nego mnogo, mudrih i učenih, koji bi umjeli dovoljno pohvaliti, proslaviti i uresiti sebe i svoj jezik, ali mi se čini da se srame i stide mene, dapače i sebe.“[17]

Dominko Zlatarić je u posveti Jurju Zrinskomu rekao da je za prijevod *Elektre* s grčkoga na hrvatski ponukan željom da obogati naš jezik *hrvacki* i da to mogu učiniti i drugi prenošenjem djela tuđe književnosti na naš jezik.

Matija Matulić Alberti je kao jezikoslovac najviše radio na ustustavljivanju hrvatskoga slovopisa. U *djelu Oficij blažene Marije divice* objašnjavao je svoj latinični slovopis i savjetovao čitatelje da se ne stide ne budu li razumjeli pokoju riječ.

Bartol Kašić nam je vrlo važan kao jezikoslovac i pisac prve gramatike hrvatskoga jezika u dvije knjige *Instiutionum illyicae libri duo*. Uz gramatiku nije objavljen rječnik što će kasnije postati redovita praksa sa isusovačkim gramatikama. Gramatika opisuje štokavsko narječje s dosta čakavskih elemenata. Kašić je kao mladić počeo proučavati hrvatski jezik na Ilirskoj akademiji da bi u svojoj 22. godini sastavio hrvatsko-talijanski rječnik, a taj se rukopis čuva u Dubrovniku još od 18. stoljeća. Smatra se da je to jedan od triju rječnika koje je Kašić sastavio. Drugi se čuva u Oxfordu, a treći u Perugi.

Rajmund Džamanjić u svom slovopisnom *Nauku za pisati dobro latinskijema slovima riječi jezika slovinskoga* objašnjava grafijske poteškoće neslaganja hrvatske

[17] ZORANIĆ, P. (2000.) *Planine*, proslovna posveta Mateju Matijeviću, s izvornika u suvremeni hrvatski jezik prenio Marko Grčić. Zagreb, str.7-9.

fonologije s latinskim pismom. Također, o Džamanjićevim zaslugama piše i Milan Moguš: „O grafijskim problemima Džamanjić ne piše usput, kao jedno od poglavlja kakve gramatike ili kao dio predgovora kakvu rječniku, nego posebice razrađuje ono što se kao dilema može naslutiti iz naslova njegove knjižice, tj. kako latinskiema slovima pisati hrvatske riječi.“[18]

Jakov Mikalja u uvodnome se dijelu rječnika *Blago jezika slovinskoga*, poput Kašića, zalagao za bosansku štokavštinu jer je najljepša. Rječnik je sačinio „bosanskim jezikom“, a leksik mu je najviše iz čakavsko-štokavskih govora. Mikalja je u *Rječnik* uvrstio i malu gramatiku *Gramatika talijanska ukratko ili kratak nauk za naučiti latinski jezik*. U njoj je bilo praktično-savjetničkih primjera – savjeta pa je možemo ocijeniti kao jezični priručnik katoličkim misionarima. Zaključujemo kako je Mikalja svojim rječnikom davao jedan oblik jezičnih savjeta i njegov je prinos svakako važan za hrvatsko jezikoslovlje.

Juraj Križanić je radio na ujedinjenju i oblikovanju općeslavenskog jezika na temelju ruskoga, ali nije zaboravio u sve to uvrstiti svoj zavičajni idiom. Njegove su savjetničke crte, koje nudi kao primjere takve utopijske gramatike, leksički, sintaktički i stilski zasnovane na ruskome jeziku, a naglasno i morfološki na zavičajnome čakavskom narječju uz pregršt kajkavskih i štokavskih elemenata.

Ivan Tanclinger Zanotti u predgovoru se svoga rukopisnoga rječnika žali na „pohabu našega slovinskoga ili harvatskoga jezika“.[19] Svoju je težnju izrazio prema narodnome jeziku, tražeći veće čistunstvo. U rukopisnome rječniku još spominje utjecaj tuđih riječi.

Pavao Ritter Vitezović u *Odiljen'ju sigetskom* se žali što mladići iz tuđine donesu puno tuđica, primjerice: *pijac*, *grof* umjesto da rabe naše riječi *trg* i *knez*... Vitezović je radio na reformi grafije čime je htio stvoriti jedinstveni hrvatski književni jezik. Sastavio je hrvatsko-latinski i latinsko-hrvatski rječnik. Zalagao se da svaki glas treba bilježiti jednim te istim znakom.

Antun Kanižlić u predgovoru svomu molitveniku *Primogući i srdce nadvladajući razlozi* piše protiv porabe riječi iz turskoga jezika. Pokušavao je da na osnovi racionalističkoga pojednostavljivanja riješi grafijsko pitanje.

Blaž Tadijanović bio je jezikoslovac iz Slavonije koji je bio poznat kao čistunac u svojoj knjižici *Svašta po malo*. Upozoravao je na mnoge jezične nepravilnosti, ali

[18] MOGUŠ, M. (1995.) *Povijest hrvatskoga književnoga jezika*. Zagreb: Globus, str.115.
[19] MATIĆ, T. (1953.). *Prva redakcija Tanclingerova rječnika*. Zagreb: Rad JAZU, knj. 293, str.257.

nije mogao puno učiniti jer nije bio široke jezikoslovne naobrazbe. Isticao je da se treba govoriti svojim jezikom i da ne treba uzimati riječi iz drugoga jezika jer su to tuđe riječi. Naveo je neke primjere kako ne treba govoriti *felćer*, *tišljar*, *šmit*, nego reći materinskim jezikom: *brijač*, *strugač*, *kovač*, *cipelar* i ostalo.

Matija Antun Reljković u svojemu je *Satiru* zamjerao Slavoncima „kako se turski pomišao, u vaš jezik tako unišao“. Nadalje, objašnjavao je što je sve pravilno hrvatski i što je nepotrebno uzeto iz turskoga jezika. Unatoč svemu tome *Satir* nije bio bez turskih riječi. Iako je bio veliki promicatelj čistoga i pravilnoga hrvatskoga jezika i njegove su jezične pogrješke s obzirom na uporabu turcizama bile neizbježne.

U drugome se razdoblju pojavljuje ideja prihvaćanja svenarodnoga jezika za sve Hrvate. U Hrvatskoj je do ilirizma bila velika nadmoć latinskoga, talijanskoga, njemačkoga, ali i mađarskoga, stoga je doba ilirizma za sve ilirce bio znak osobitosti i narodnosti.

Antun Mažuranić kao jezikoslovac puno je pridonio jezikoslovlju, prije svega svojim idejama o učenju hrvatskoga jezika jer je još od 1835. godine na zagrebačkoj gimnaziji uz dopusnicu predavao hrvatski jezik i literaturu po dva sata na tjedan učenicima viših razreda, a ta su predavanja pohađali i stariji. S druge strane, kao leksikograf objavio je više djela: zajedno s bratom Ivanom sastavio je *Gundulićev rječnik* te s J. Drobničem trojezični hrvatsko-njemačko-talijanski rječnik. Zalagao se za promicanje hrvatskoga jezika. Utemeljitelj je i zagrebačke filološke škole.

Ljudevit Gaj napisao je svoje najglasovitije djelo pod nazivom *Kratka osnova horvatsko-slavenskog pravopisaňa, poleg mudrol'ubneh, narodneh i prigospodarneh temel'ov i zrokov*. Uz nju se najčešće ističe da je Gaj reformirao hrvatsku latinicu što nije sasvim točno. Naime, nikada nisu potpunu prihvaćena sva Gajeva nova slova zbog jednostavnoga razloga što su postojali i drugi prijedlozi. Gaj će poslije prihvatiti digrame lj, nj, (dž), zatim će uvesti slovo ě, za sve glasove „jata“, koje će predložiti u članku *Pravopisz*. Sudeći prema tomu zaslužan je za pravilnije i jednostavnije pisanje hrvatskoga jezika, iako je svoju knjižicu pisao kajkavskim književnim jezikom. Osim toga, Gaja pamtimo i po tomu što je kajkavsko-štokavsko dvojstvo kojim je pisana *Danica* u prvom godištu, u drugome išao u korist štokavštini. Time je ukinut dvostruki standardizacijski tijek s kajkavštinom u sjevernom dijelu i štokavštinom na ostalim hrvatskim područjima. On je s ostalim čelnicima ilirskoga pokreta zaslužan za uvođenje jekavske novoštokavske osnovice kao općehrvatskoga jezičnog standarda.

Takva će novoštokavska osnovica biti otvorena za elemente čakavskoga i kajkavskoga narječja, ali će pobjedom vukovaca krajem 19. st., svi ti elementi gotovo potpuno nestati.

Vjekoslav Babukić bio je jedan od najboljih jezikoslovaca 19. stoljeća i pisac prve gramatike ilirskoga jezika pod nazivom *Ilirska slovnica*. Zalagao se za morfonološki pravopis i zagovarao je krilaticu „Piše se za oko, a čita se za uho." Uz Antuna Mažuranića jedan je od osnivača zagrebačke filološke škole. U svojemu se jezikoslovnome radu zalagao za općehrvatski standardni jezik štokavske osnovice, ali nije odbacivao ni elemente čakavskog i kajkavskog narječja. Babukić je bio štokavac za razliku od Antuna Mažuranića koji je bio čakavac. Isticao je da se svaki narod treba ponositi svojim jezikom i da ga mora najviše voljeti te da je sretan svaki narod koji se ponosi svojim materinskim jezikom.

Ivan Kukuljević Sakcinski ostao je zapamćen u hrvatskom jezikoslovlju po svojemu glasovitome govoru izrečenom prvi put na hrvatskome jeziku u Saboru 02. svibnja 1843. godine. On u svojemu govoru kaže da kao pravi Hrvat i Slovenac želi naučiti svoj materinski jezik i želi da svi „dobro i izvrsno nauče."

August Šenoa jedan je od najvećih hrvatskih pisaca s golemim brojem napisanih djela. S jezične strane bio je vrlo aktivan oko uređivanja *Vienca* kada je bio glavnim urednikom. U svome uredničkome radu objavljuje pisma čitatelja u kojima se i njega izravno optužuje da rabi neke kajkavske i čakavske riječi. Među ostalim Šenoa se branio da je Vuk u svojemu rječniku zapisao samo one riječi koje je čuo, a ne nikako sve. Time je htio reći da su sporne riječi sastavnim dijelom hrvatskoga jezika u koji mogu ući i riječi iz kajkavskoga i čakavskoga narječja, osobito ako nemamo svoju hrvatsku riječ, nego rabimo tuđicu. To je uspoređivao sa činjenicom da i srpski pisci čiste svoj srpski jezik od turskih riječi kojih je u Šenoino vrijeme bilo na pretek u srpskome jeziku iako ih je Vuk upisao kao srpske.

Luka Zore bio je pobornikom fonološkoga pravopisa pa se sukobio s Mihovilom Pavlinovićem na zasjedanju Dalmatinskoga sabora 1883. godine. Također se s njime prepirao oko naziva jezika. Zore je bio za naziv srpsko-hrvatski, a Pavlinović za naziv hrvatski i govorio je da jedan narod treba jedan jezik i pitao je li to jedan jezik ili su to dva jezika.

Ovo je razdoblje trajalo od početka hrvatskoga narodnog preporoda do 1886. godine kada otpočinje prva opširnija nizanka (serija) jezičnih savjeta Ivana Broza naslovljena *Filologijske sitnice* u *Hrvatskome učitelju*.

U trećem razdoblju za hrvatsko su se jezikoslovlje dogodili prijelomni događaji. Najprije, već spomenuta, nizanka jezičnih savjeta, a onda tri kapitalna djela. Ivan Broz objavio je *Hrvatski pravopis* 1892., prema fonološkim načelima, zatim Tomo Maretić *Gramatiku i stilistiku hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika* 1899. te Ivan Broz i Franjo Iveković *Rječnik hrvatskoga jezika* 1901. godine. Maretić i sljedbenici normiraju poseban tip književnoga jezika koji se isključivo temelji na narodnim pjesmama i pripovijetkama pisanim samo novoštokavskim dijalektom i Karadžićevim i Daničićevim spisima i opet kao da nema hrvatskoga standardnog jezika u koji su ušle riječi i iz čakavskoga i kajkavskoga narječja. Takvim stajalištima mnogi su se protivili i nisu prihvaćali promjene koje su u suprotnosti sa svim hrvatskim jezikoslovnim i kulturnim vrijednostima. Na početku ovoga razdoblja jača utjecaj hrvatskih vukovaca i prevladavaju načela fonološkoga pravopisa kojim je napisan *Hrvatski pravopis*. Gotovo nestaje dotadašnja hrvatska tradicija morfonološkoga, tzv. korijenskoga pravopisa. Školstvo rabi samo gramatike koje su napisali vukovci, a jedino vjerni morfonološkome pisanju ostaju mnogi pravaši, zatim Antun i Stjepan Radić. U uporabi je *Rječnik hrvatskoga jezika* koji je u najvećem dijelu pripremio Ivan Broz, a nakon njegove smrti dovršava ga njegov ujak Franjo Iveković i objavljuje 1901. godine. To je prvi dovršeni jednojezični rječnik hrvatskoga jezika sastavljen samo od primjera iz jezika usmene narodne književnosti s namjernim izostavljanjem dotadašnje pisane hrvatske književnosti, pa u tom rječniku nema mnogih općeprihvaćenih hrvatskih riječi. Početak dvadesetoga stoljeća i godina 1904. kada je objavljen prvi jezični savjetnik Vatroslava Rožića *Barbarizmi u hrvatskome ili srpskom jeziku*, daje naslutiti da hrvatsko jezikoslovlje ipak nije na pravome putu, iako su u svega prijašnjih osam godina objavljena tri kapitalna djela.

Ivan Broz svoju nizanku (seriju) članaka započeo je u *Filologijskim sitnicama* u *Hrvatskome učitelju*, 1886. i nastavio u *Viencu*, 1889., najčešće bez potpisa, ali znalo se da su to njegovi članci. Savjeti su bili jako zanimljivi i korisni. Doticao se najčešće pogrješaka koje su morali ispraviti svi koji se bave javnom riječi. Broz je u svojim savjetima bio skroman, ali nadasve stručan i nije pretjerivao. Bio je odmjeren i govorio je da se treba pisati na jedan način, a izgovarati na drugi način. Broz dvije godine objavljuje *Sitnice* u kojima su zastupljeni jezični savjeti. Broz piše jezične savjete prije Rožića i Andrića, ali ne objavljuje knjigu pa će stoga ostati u njihovoj sjeni, iako ni u kojem slučaju ne zaostaje u savjetodavnome radu za njima. Njegovo je pisanje važno za tadašnju, ali i daljnju standardizaciju hrvatskoga jezika. Ivan će

Broz u hrvatskome jezikoslovlju ostati zapamćen kao umjereni vukovac i autor prvoga službenoga fonološkog pravopisa hrvatskoga jezika, ali i kao glasniji začetnik štokavskoga purizma.

Razdoblje do konca 19. st. ostavlja iza sebe savjetničku literaturu, prave jezične savjete, ali ne i samostalne knjige, što će se ostvariti na samome početku 20. stoljeća kada 1904. u Zemunu, Vatroslav Rožić objavljuje *Barbarizme u hrvatskom ili srpskom jeziku*. Do početka 20. st. hrvatski jezik nije dobio cjelovito djelo jezičnoga savjetnika, ali sada prihvaćanjem Vukove struje i pobjede hrvatskih vukovaca, postoje itekako veliki razlozi za pisanje jezičnih savjeta i jezičnih savjetnika. Usprkos neobjavljivanju samostalnih jezičnih savjetnika, u hrvatskome jeziku 19. stoljeća bilo je puno purizma, posebice u drugoj polovici stoljeća. Puristička nastojanja vidljiva su u Rožičevim, Andrićevim i Maretićevim jezičnim savjetnicima, ali i znatno prije u djelima Bogoslava Šuleka, zatim u predstavnika zagrebačke filološke škole kao i u Frana Kurelca koji se isticao svojim purističkim stajalištima.

Tomo Maretić je prema Stjepanu Babiću počeo prvi pisati jezične savjete, i to dvije rukoveti *Filologičkoga iverja* u *Viencu*, 1884. i 1886. godine. Ovi članci imaju svakako savjetodavne crte, no i mnogi prijašnji radovi također nude prave jezične savjete, stoga Maretić možda i nije prvi koji je ponudio jezične savjete. Godine 1899. Tomo Maretić objavljuje svoju *Gramatiku i stilistiku hrvatskoga ili srpskoga jezika* s *Dodatkom Stilistici – antibarbarus*. U njemu je popis „običnijih barbarizama s naznakom, kako je mjesto njih bolje govoriti i pisati.“ Ali, s obzirom na to da *Antibarbarus* sadržava tek 12 stranica *Dodatak Stilistici*, ne možemo ga smatrati samostalnim djelom. Poslužio je kao poticaj Maretiću da 1924. objavi *Jezični savjetnik*. Maretić je najokorjeliji vukovac i promicatelj Vukova kulta na hrvatskim prostorima. Borac i zagovarač hrvatskoga ili srpskoga jezičnoga jedinstva i fonološkoga pravopisa, zagovarač pravog narodnoga jezika i nadasve (novo)štokavske osnovice hrvatskoga standardnog jezika. Maretićeva je zabluda u tome što je tada progonio sve osobitosti iz čakavskoga i kajkavskoga narječja, a prihvaćao samo osobitosti iz štokavskoga, pri tome veličajući tzv. narodni jezik.

3.2. Početci hrvatskoga purizma i prvi puristi

Devetnaesto stoljeće vrlo je važno za hrvatski jezik. Najveće se zasluge pripisuju djelovanju filoloških škola te sukoba koncepcija oko standardizacije. U tom

pogledu možemo izdvojiti tri osobe: Frana Kurelca, Adolfa Vebera Tkalčevića i Bogoslava Šuleka.

3.2.1. Fran Kurelac

Fran Kurelac, osnivač, glavni predstavnik te predvodnik riječke filološke škole. Čitava je djelatnost riječke škole postala poznata po tome što je odlučno odbacivala nastavak *-ah* u genitivu množine (nazivajući ga zagrebačkom *Sodomom i Gomorom*) i zagovarala upotrebu starijih oblika s ništičnim morfemom (*mnogo jelen, mnogo žen, mnogo sel*).[20] Zagovarala je i uporabu dvojine u imenica i glagola (*dvaju rukopisu, uvedosta me u kuću*), 1. lice jd. prezenta na *-u* (*raduju se 'radujem se'*), uporabu pokazne zamjenice *s*, *si*, *se* 'ovaj, ova, ovo' (*'se jeseni 'ove jeseni'*), uporabu infinitiva bez završnoga *-i* (*pokazat*), za arhaične hrvatske riječi, staroslavenizme i riječi iz drugih slavenskih jezika (*božjački 'siromašno', naočnjaci 'naočale'*…) itd.[21] Kurelčeva oduševljenja za arhaičnost protežu se kroz njegove purističke poglede. Puristički je najviše usmjeren na posuđenice i kalkove iz njemačkoga jezika, ali i talijanskoga i turskoga, dok je odnos prema posuđenicama iz slavenskih jezika tolerantniji. On smatra da osnovicu standardnoga jezika trebaju činiti elementi koji su zajednički većini slavenskih jezika. Uvjeren je da se suvremeni književni jezik mora zasnivati na starini te da je arhaičnost bitna značajka njegova jezika i jezika sljedbenika riječke filološke škole. Za Kurelca je toliko karakteristična arhaizacija jezika koja se potvrđuje u njegovim raspravama uglavnom na leksičkoj, ali i na morfološkoj razini. Na leksičkoj se razini jezična arhaičnost manifestira u dva oblika: kao *prava* – podrazumijeva uporabu oblika što su posve nestali iz jezika te kao *neprava arhaičnost* koja bi se odnosila na uporabu oblika nestalih iz štokavštine, ali očuvanih u kajkavštini i čakavštini.[22] Tendencija vraćanja jezičnome ishodištu očituje se u porabi pravih arhaizama: *čest* – sreća, *čislo* – broj, *čreda*- red, *horugva* – zastava, *žazlo* – štap; dok se radi ilustracije Kurelčeve porabe leksema koji su nestali iz štokavskoga, ali ne i iz ostalih hrvatskih sustava, navode primjeri: *jur* – već, *hraniti* – spremiti, *mirina* – zidine, *muka* – brašno, *čuti* – osjećati, *pozabiti* – zaboraviti, *čislo* –

[20] MOGUŠ, M. (1995.) *Povijest hrvatskoga književnog jezika*. Zagreb: Globus, str.170-171.
[21] BIČANIĆ, A. FRANČIĆ, A. HUDEČEK, L i MIHALJEVIĆ, M. (2013.) *Pregled povijesti, gramatike i pravopisa hrvatskoga jezika*. Zagreb: CROATICA, str.83.
[22] ŠTIMAC, V. (2000.) *Normativna vrijednost jezičnog savjetništva,* (magistarski rad). Zagreb, str.40.

brojanica, *glubinja* – dubina, *slovo* – riječ.[23] S druge strane, Kurelac se koristi zastarjelim riječima s posebnim značenjem posve nepotrebnima jer za njih imamo dobre domaće zamjene. Time je jezik učinio umjetnim i već u svoje vrijeme doživio mnoge osude. Također, bavio se uklanjanjem stranih jezičnih elemenata, a rješenja je najčešće pronalazio u oživljavanju stranih riječi, potom u slavenskim jezicima, prevođenju te na kraju stvaranjem nove riječi. Napisao je veću puristička raspravu *Vlaške riječi u jeziku našem* u kojoj je dokazao koliki je talijanski leksički udio u hrvatskome jeziku. Nabrajajući 300 talijanskih riječi starijih naših pisaca, Kurelac je za sve talijanizme želio naći odgovarajuće domaće zamjene. Druga, ali najcjelovitija Kurelčeva puristička rasprava je *Mulj govora* u kojoj se očituju stajališta prema kojima on pojedine riječi proglašava barbarizmima. On za sve barbarizme pronalazi arhaičnu zamjenu što je bilo neprihvatljivo jer je često dolazilo do promjena značenja riječi. No, Kurelac je odbijao sve što je strano i time je reagirao na političke prilike u Hrvatskoj. Na kraju valja zaključiti da se veći broj riječi, unatoč tome što su ih osudili i prvi savjetodavci Rožić i Maretić, koristi i danas. Kurelac je bio vrlo oštar zastupajući svoja puristička stajališta, stoga se javio predstavnik Zagrebačke filološke škole, njezin osnivač i branitelj njezinih ideja sve do svoje smrti – Adolfo Veber Tkalčević. Veber je u raspravi *Obrana njekolikio tobožnjih barbarizmah* iz 1874. godine branio nekolicinu riječi koje je Kurelac označio kao barbarizme: *brzojav*, *brzojaviti*, *crnina*, *čin*, *djelokrug*, *drmati*, *nadoći*, *naobraziti*, *natražnjak*, *općilo*, *otputovati*, *parobrod*, *podaci*, *posada*, *pretjerati*, *prostorija*, *sredstvo*, *značaj*, *žrtva*, *žrtvovati*, *svrha*, *učiona*. No, u hrvatskoj standardologiji Kurelčeve odrednice književnoga jezika te njegove purističke mogućnosti i nastojanja privlače pozornost i danas: dosljednošću tradiciji te artificijelnošću književnoga jezika kojom je osvojio trajno mjesto u razvitku hrvatskoga književnog izraza.[24]

3.2.2. Adolfo Veber Tkalčević

Adolfo Veber Tkačević, na čelu Zagrebačka filološke škole koja 60-ih godina 19. stoljeća dominira hrvatskim kulturnim životom. Veber anticipira standardološka načela Praške škole, a uz njega poznatiji su pripadnici iste Vjekoslav Babukić, Antun

[23] TURK, M. (1996.) *Fran Kurelac i Riječka filološka škola*. Zbornik radova Riječki filološki dani 1, Rijeka, str.9-10.
[24] ŠTIMAC, V. (2000.) *Normativna vrijednost jezičnog savjetništva,* (magistarski rad). Zagreb, str.43.

Mažuranić, Bogoslav Šulek te u početku Vatroslav Jagić. Nasljeđujući jezičnu i ideološku koncepciju iliraca, pripadnici zagrebačke filološke škole zalažu se za hrvatsko jezično jedinstvo poštovanjem hrvatske pravopisne tradicije te rješenjima koja će zadovoljiti veći dio govornika. Oni zagovaraju morfonološki pravopis (*sudca*), nastavak *-ah* u imeničkome G mn. (*jelenah*, *ženah*, *selah*; zbog toga su pogrdno nazvani *ahavcima*), stare padežne nastavke u DLI mn. (*nožim*, *nožih*, *noži*), znak *ě* kojim se bilježi nekadašnji *jat* (*rěčnik*) te pisanje *er* za slogotvorno *r* (*perst*).[25] Osim jasnoga programa koji je u svemu nastavljao jezičnu koncepciju iliraca zagrebačka je filološka škola imala pristaše koji su znali taj program oživotvoriti. Tako je, već spomenuti, Adolfo Veber Tkalčević pisao: „Zagrebačka je škola imala zadatak, da kajkavce i čakavce privede u kolo štokavacah, kako bi se raširilo književno polje. Ne bi bilo mudro, da su za taj cilj poprimili Ilirci, među kojimi je bilo i štokavacah, namah skrajnju štokavštinu, jer bi tim morali žrtvovati silu dobrih riječih i frazah. Zato su, proučivši sva tri narječja, prihvatili iz štokavštine one oblike, kojimi se ona najjače ističe, a zadržali iz kajkavštine i štokavštine one, koji su pravilniji, a nisu još posve izumrli među štokavci. Takvim su načinom doveli Ilirci na čudo svijeta u kratko vrijeme kajkavce i čakavce u štokavsku zajednicu.“[26] Sudeći prema tome, kada bi mu zatrebala nova riječ za novi pojam, Veberu bi glavni izvor bilo štokavsko narječje i ono što je u njemu proširenije, tek onda bi riječi preuzimao iz čakavskoga i kajkavskoga pa iz starije književnosti. Prednost pred tuđim riječima, prema Veberu, imaju domaće, no, ako je potrebno, riječi se mogu uzimati i iz slavenskih jezika. Na kraju, ako se prema navedenim načelima ne pronađe odgovarajuća riječ u duhu svojega jezika napravi se domaća. Branka Tafra, baveći se načelima normiranja leksika kroz povijest[27], imenovala je Veberova načela normiranja leksika jezikom suvremene leksikologije i standardologije. Veber je svojim postupcima dokazao kako razlikuje dijalektnu osnovicu od standardnoga jezika. On nakon štokavskog narječja poseže za novim riječima tražeći ih u kajkavskom i čakavskom čime dokazuje da razlikuje hrvatski i srpski jezik. To je najvažnija razlika Vebera i škole hrvatskih vukovaca koji poistovjećuju štokavštinu sa srpskim jezikom, dok Veber ističe kako je štokavština sastavnica hrvatskoga jezika.

[25] BIČANIĆ, A. FRANČIĆ, A. HUDEČEK, L i MIHALJEVIĆ, M. (2013.) *Pregled povijesti, gramatike i pravopisa hrvatskoga jezika*. Zagreb: CROATICA, str.77.
[26] MOGUŠ, M. (1995.) *Povijest hrvatskoga književnog jezika*. Zagreb: Globus, str.174.
[27] TAFRA, B. (1999.) *Povijesna načela normiranja leksika. Norme i normiranje hrvatskoga standardnog jezika*, (priredio: Marko Samardžija). Zagreb: Matica hrvatska, str.260-281.

3.2.3. Bogoslav Šulek

Bogoslav Šulek, bio je predstavnik zagrebačke filološke škole koji je svojim primjerom dokazao da je filologija „težka i riedka umjetnost“.[28] Kada je riječ o purizmu, osobito onome 19. stoljeća, Šulekovo je ime svakako jedno od najspominjanijih. Veberov je bliži suradnik i dosljedan pristaša Zagrebačke škole kako su je zasnovali ilirci. Poštujući puristično načelo, dakle sa željom da sve tuđice zamijeni riječima slavenskoga korijena, riječi preuzima iz štokavskoga narječja, pa zatim iz kajkavskoga i čakavskoga. Ako odgovarajuću riječ ne bi pronašao u tim sustavima, preuzima ju iz slavenskih jezika, ali da se fonološki i morfološki uklopi u hrvatski. Tek zatim slijedi ‘tvorbeno načelo’, odnosno Šulekovi neologizmi zbog kojih su ga mnogi nazvali ‘pretjeranim puristom’. Kao što je rečeno, Šulek bi ponajprije uzimao štokavske riječi; ako ih ne bi znao, za njih se raspitivao, a zatim je uzimao riječi iz drugih hrvatskih sustava, kajkavskoga i čakavskoga, što se očituje na primjerima: *piknja*, *črknja*, *vlas*, *klobuk*.[29] Kada je riječ o slavenskoj posudbi, u Šulekovim rječnicima prevladavaju rusizmi, bohemizmi te slovenizmi, a mnoge od njih i danas upotrebljavamo i ne znajući da je riječ, primjerice, o bohemizmima: *dojam*, *naklada*, *okolnost*, *ploha*, *stroj*, *sustav*, *zemljovid*.[30] Najpoznatiji je po stvaranju brojnih novotvorenica. Zbog toga je došao u sukob s hrvatskim vukovcima (zagovarateljima čistoga narodnog jezika), koji su njegove posuđenice i novotvorenice nazivali „šulekizmima“.[31] Neke složenice preuzima iz starijih domaćih rječnika: *gorostas*, *vodostroj*, *drvolist*, *ognjovrač*, *slavoluk*, *paromlin*, *parostroj*, *tropjev*; *mudroznanac*, *mudroznanje*, *naravoslovac*, *zvjezdoslovlje*, *zvjezdoznanstvo*, *prirodoslovac*, *jezikoslovje*, *jezikoslovac*.[32] Njihova je važnost iznimna jer prema njima Šulek gradi slične složenice, prema načelu analogije, poput: *boljoslovje*, *mozkoslovlje*, *stiloslovje*, *kretoslovje*, *kratoslovje*, *slohoslovje*, *ljekoslovac*, *cvjetoznanac*; riječi na *-mjer*: *polumjer*, *toplomjer*, *vodomjer* te mnoge što ih danas ne rabimo: *ognjomjer*, *visomjer*, *vlagomjer*, *zrnomjer*, *močomjer*, *brazdomjer*; riječi na -

[28] MOGUŠ, M. (1995.) *Povijest hrvatskoga književnog jezika*. Zagreb: Globus, str.177.
[29] ŠTIMAC, V. (2000.) *Normativna vrijednost jezičnog savjetništva,* (magistarski rad). Zagreb, str.47.
[30] TAFRA, B. (1999.) *Povijesna načela normiranja leksika. Norme i normiranje hrvatskoga standardnog jezika*. (priredio: Marko Samardžija). Zagreb: Matica hrvatska, str.272.
[31] BIČANIĆ, A. FRANČIĆ, A. HUDEČEK, L i MIHALJEVIĆ, M. (2013.) *Pregled povijesti, gramatike i pravopisa hrvatskoga jezika*. Zagreb: CROATICA, str.81.
[32] VINCE, Z. (1990.) *Putovima hrvatskoga književnog jezika*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, str.547.

bran: *domobran*, *lukobran*, *vjetrobran*, *vodobran*, *zidobran*.[33] Po češkom je uzoru u predgovoru svojega *Rječnika znanstvenog nazivlja* načinio imena za kemijske elemente s dometkom *-ik* od kojih se mnogima koristimo i danas: *kisik*, *vodik*, *dušik*, *ugljik*. S druge strane govoreći Šulek je ostavio mnoge internacionalizme bez obzira što se ga neprestano napadalo s obzirom na njegov 'pretjerani purizam'. Neki od internacionalizama su: *adresa*, *aerodinamika*, *aforizam*, *alegorija*, *apstrakcija*, *fizika*, *hiperbola*.[34] Iako mu se predbacuje pretjerano kalkiranje i kovanje novih riječi, njegov rad zauzima središnje mjesto kada je riječ o normiranju hrvatskoga leksika. Osobito je zaslužan za oblikovanje znanstvenoga nazivlja („otac hrvatskoga znanstvenog nazivlja"). Razvitak književnoga jezika s obzirom na leksik pošao je, na kraju, putem između Šulekova preuzimanja dijalektizama, slavenskih riječi ili tvorbe neologizama s jedne strane, te njegova krajnjega purizma s druge strane.[35]

Spomenuto je kako je purizam nastojanje ka čistoći standardnoga jezika odnosno to je *jezik bez stranih primjesa.* O čistoći su skrbili još najstariji hrvatski pisci i leksikografi te da se purizam učvršćuje s razdobljem vukovaca tj. s njihovim zahtjevima da uzornim korpusom budu novoštokavski govori. No, Kurelac, Veber i Šulek svojim purističkim radovima prethode prvim savjetnicima i javljaju se u ozračju sukoba filoloških škola i vukovaca prilikom rješavanja pitanja standardizacije. Da nije došlo do zaokreta potkraj 19. stoljeća utjecaj bi trojice spomenutih purista bio zasigurno veći. Oni ne brinu samo o jezičnoj čistoći, već i o brizi za pravilnu uporabu leksema u standardu. Na taj se način otvorila i tema jezičnih savjetnika koji će se pojaviti početkom 20. stoljeća. Bavit će se pravopisnim nepravilnostima i uklanjanjem regionalnih značajki iz standardnoga jezika. Spomenuti puristi započeli su brigu o jezičnoj pravilnosti, a nastavit će ju prvi pravi savjetodavci Vatroslav Rožić, Nikola Andrić i Tomo Maretić.

3.3. Povijest jezičnoga savjetništva

Hrvatski su vukovci svojim (štokavsko) purističkim priručnicima dali doprinos prvom od tri razdoblja u koja se dijeli savjetništvo. Na prvo se razdoblje nastavljaju

[33] VINCE, Z. (1990.) *Putovima hrvatskoga književnog jezika*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, str.548.
[34] TAFRA, B. (1999.) *Povijesna načela normiranja leksika. Norme i normiranje hrvatskoga standardnog jezika*, (priredio: Marko Samardžija). Zagreb: Matica hrvatska, str.271.
[35] ŠTIMAC, V. (2000.) *Normativna vrijednost jezičnog savjetništva,* (magistarski rad). Zagreb, str.49.

još dva tako da zajedno imamo tri razdoblja povijesti jezičnoga savjetništva. Spomenutu podjelu ponudio nam je prof. Ivan Zoričić.

3.3.1. Prva skupina jezičnih savjetnika

Treće standardno razdoblje obuhvaća 20. stoljeće i početak 21. stoljeća. Dijeli se na pet (pod)razdoblja. Nama je najznačajnije prvo koje je trajalo od 1901. do 1918. godine jer u tome razdoblju nastaju prvi jezični savjetnici Vatroslava Rožića, *Barbarizmi u hrvatskom ili srpskom jeziku*, Nikole Andrića, *Branič jezika hrvatskoga* i *Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga jezika s Dodatkom stilistici – antibarbarus*, Tome Maretića.

Glavna je značajka toga razdoblja učvršćenje utjecaja hrvatskih vukovaca i dominacija njihove standardnojezične koncepcije. Na snazi je fonološki pravopis (*Hrvatski pravopis)* Ivana Broza (nakon Brozove smrti priređuje ga Dragutin Boranić), u visokome školstvu uči se gramatika Tome Maretića (*Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga jezika*), a u srednjemu je u uporabi *Gramatika hrvatskog jezika za niže razrede srednjih škola* Tome Maretića i *Gramatika hrvatskoga jezika za ženski licej, preparandije i više pučke škole* Josipa Florschütza.

Godine 1901. iz tiska izlazi prvi dovršeni jednojezični rječnik – *Rječnik hrvatskoga jezika* – Ivana Broza i Franje Ivekovića. Upravo u duhu učenja hrvatskih vukovaca i njihova zagovaranja tzv. štokavskoga/vukovskoga purizma (negativan odnos prema novotvorenicama i kajkavskim i čakavskim riječima jer se zagovaraju samo ona rješenja koja nude govori novoštokavskoga dijalekta), Vatroslav Rožić objavljuje priručnik *Barbarizmi*.[36] S druge se strane pojavljuje Nikola Andrić koji se u svojemu *Braniču* odmiče od vukovaca te afirmira rješenja potvrđena u hrvatskoj jezičnoj tradiciji. Također, oživljava stvaralaštvo na kajkavštini i čakavštini. Štoviše, za hrvatske je pisce bilo jasno i to da čakavska i kajkavska književna stilizacija nikada nisu prestale biti sastavnim dijelom jezika hrvatske književnosti. Unatoč tome što su hrvatski vukovci inzistirali na štokavskoj unifikaciji, hrvatski je jezični standard ipak bio neprestano otvoren prema rječničkome bogatstvu i književnim stilizacijama naslijeđa.[37] Antun Gustav Matoš tako objavljuje kajkavštinom pisan *Hrastovački*

[36] BIČANIĆ, A. FRANČIĆ, A. HUDEČEK, L i MIHALJEVIĆ, M. (2013.) *Pregled povijesti, gramatike i pravopisa hrvatskoga jezika*. Zagreb: CROATICA, str.89-90.
[37] MOGUŠ, M. (1995.) *Povijest hrvatskoga književnog jezika*. Zagreb: Globus, str.191.

nokturno (1900.), a jednako je tako postupio i Vladimir Nazor kada je 1907. godine u svoju novelu *Veli Jože* utkao čakavske stihove o teškom galiotovu životu, odnosno o banu Dragonji, uobličene kasnije u zasebne pjesme. Poslije će se njima pridružiti i drugi književnici, među kojima posebno mjesto pripada Miroslavu Krleži i njegovim *Baladama Petrice Kerempuha* (Ljubljana, 1936.).

3.3.2. Druga skupina jezičnih savjetnika

Četvrto je razdoblje, koje traje od svibnja 1945. do proljeća 1990., najduže razdoblje u trećem standardnom razdoblju. Završetkom Drugoga svjetskog rata te uspostavom nove jugoslavenske države započinje nova faza u standardizaciji hrvatskoga jezika. On se opet suočava sa sličnim problemima kao i u prijeratnoj Jugoslaviji jer ponovno se rađa ideja o hrvatskom i srpskom jezičnom jedinstvu. Iako je hrvatskomu jeziku zakonom zajamčena ravnopravnost sa svim ostalim jezicima u novonastaloj državi, Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji, srpski se nameće kao državni jezik u sudstvu, državnoj upravi, diplomaciji, vojsci, policiji i administraciji. Što se tiče jezika dolazi do prekida s jezičnom praksom iz prethodnoga razdoblja čime se zabranjuju novotvorenice i oživljenice, unose se mnogi internacionalizmi kojima se hrvatske riječi zamjenjuju te ponovno u jezik ulaze mnogi srbizmi. To se događalo zbog težnje za izjednačavanjem leksika hrvatskoga i srpskoga jezika. Boranićev fonološki pravopis je ponovno u uporabi.

Kako je položaj hrvatskoga jezika, nakon Novosadskog dogovora, bio sve nepovoljniji, raslo je i nezadovoljstvo Hrvata. U sklopu ustavne rasprave hrvatski intelektualci sastavili su *Deklaraciju o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika*. *Deklaracija* je objavljena u tjedniku *Telegram* 17. ožujka 1967. godine. Njome se zahtijeva „jasna i nedvojbena jednakost četiriju književnih jezika: slovenskoga, hrvatskoga, srpskoga i makedonskoga te dosljedna primjena hrvatskoga književnog jezika u školama, novinstvu, javnom i političkom životu, na radiju i televiziji.“[38]

U četvrtome su razdoblju, unatoč nepovoljnim prilikama i zabranama, tiskana mnoga važna jezikoslovna djela. Hrvatsko filološko društvo 1952. godine počinje izdavati časopis *Jezik* u kojemu se objavljuju vrijedni radovi o povijesti hrvatskoga

[38] BIČANIĆ, A. FRANČIĆ, A. HUDEČEK, L i MIHALJEVIĆ, M. (2013.) *Pregled povijesti, gramatike i pravopisa hrvatskoga jezika*. Zagreb: CROATICA, str.101.

jezika, njegovoj čistoći i pravilnosti. S obzirom na čistoću i pravilnost jezika nastaju i novi jezični savjetnici nakon Maretićeva, Rožićeva i Andrićeva.

Najznačajnije puristično djelo iz toga razdoblja je Ljudevita Jonkea pod naslovom *Književni jezik u teoriji i praksi*, [1]1964., [2]1965. Književni jezik za Jonkea nije jednak ni jednom narodnom govoru nego ga treba učiti čitanjem književnih djela. Stoga valja pisati *onako kako dobri pisci pišu*. Krilaticu *Piši onako kako dobri pisci pišu* umjesto dotadašnje *Piši onako, kako narod govori* postavlja još 1953. godine Petar Skok u radu objavljenom u časopisu *Jezik*.[39] Njegova je knjiga prihvaćena vrlo dobro najvjerojatnije zbog unošenja načela praških strukturalista u hrvatsku standardologiju, osobito načelo elastične stabilnosti. On je pisao o svim razinama standardno jezičnoga sustava te je zbog toga bio vrlo cijenjen. Marko Samardžija o Jonkeovim savjetodavnim tekstovima i kriterijima kojima se služio piše: „Jonkeovi su savjetodavni tekstovi, uz rijetke iznimke, zapravo kratki jezikoslovni eseji o kojemu problemu, ili samo jednome njegovu dijelu. Strukturirani su, uz neznatna odstupanja, ovako: Polazište im je kakva relativna česta pogreška ilustrirana primjerima iz književnojezične svakodnevice (novine, radio, filmski titlovi i sl.). Potom se uz pomoć male doze jezikoslovnih spoznaja, većinom iz preskriptivne gramatike, i nekoliko primjera pravilne porabe objasni u čemu je greška. Na kraju se u zaključku ističe zašto je važno poznavati pravilno rješenje promotrena problema.“[40]

Zaključno, za Jonkea možemo reći da je iznimno važan jer je već popisanim kriterijima dodao načelo sustavnosti i standardnosti, a kada je riječ o leksičkoj normi učvrstio je načelo autohtonosti, tradicijsko načelo i značenjski kriterij.[41]

Osim doprinosa Ljudevita Jonkea u spomenutome razdoblju i Slavko Pavešić je 1971. godine uredništvom *Jezičnog savjetnika s gramatikom* dao doprinos hrvatskoj jezičnoj kulturi. Pavešićeva je knjiga rječnički tip savjetnika i uvelike drukčija od savjetodavne literature koja je nastala ranije, misli se na Rožića i Maretića. Leksikografske su definicije kod Pavešića opširnije i standardološki preciznije što označava polagano napuštanje štokavskopurističke politike vukovaca te slobodnijeg isticanja razlika između hrvatskoga i srpskoga jezika.

[39] RIŠNER, V. (2007.) *Jezični savjeti Ljudevita Jonkea i suvremena hrvatska norma*, (izvorni znanstveni članak). Osijek: Jezik, 54., str.94.
[40] SAMARDŽIJA, M. (1990.) *Ljudevit Jonke. Monografija.* Zagreb: Zavod za znanost o književnosti Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, str.74.
[41] ŠTIMAC, V. (2000.) *Normativna vrijednost jezičnog savjetništva,* (magistarski rad). Zagreb, str.72.

Zaključujemo kako su Ljudevit Jonke i Slavko Pavešić preteče savjetodavno-jezičnih događanja od početka devedesetih, ali i začetnici uvažavajućeg purizma koji će tek nastupiti.

U ovome su razdoblju savjetodavna djela još napisali Ivan Brabec: *Sto jezičnih savjeta* [1]1982., [2]1984., zatim Radovan Vidović: *Jezični savjeti* 1983. i Karlo Kosor: *Bilješke o jeziku suvremenih hrvatskih pisaca* 1979. godine.

3.3.3. Treća skupina jezičnih savjetnika

Po završetku Domovinskoga rata u neovisnoj i međunarodno priznatoj Republici Hrvatskoj mijenja se položaj hrvatskoga jezika. Oživljava se zanimanje za jezična pitanja. Ispočetka je skrb o hrvatskome jeziku bila pretjerana pa se nehrvatskim katkad proglašava i hrvatsko, stoga se iz jezika progone i dobre riječi. Na primjer *izvještaj* se zamjenjuje s *izvješćem*, *molba* sa *zamolbom*. Također, nameće se uporaba nekih riječi i izraza koji pripadaju administrativnomu stilu poput *u svezi s tim*, *glede*. Naime, u tom je razdoblju došlo do naređenja da se pojedine ustanove izjasne o tome jesu li za morfonološki ili fonološki pravopis. Članovi većine ustanova bili su za fonološki pravopis.

S druge strane potiče se rad na normativnim i drugim jezičnim priručnicima: objavljuju se gramatike, pravopisi, pojačana je leksikografska djelatnost, objavljuju se pretisci važnih jezikoslovnih djela. Vrlo popularno postaje upravo jezično savjetništvo. Jezičnih je savjeta bilo svugdje – na radiju i televiziji, u novinama i u knjigama. Prevladali su oni savjeti koji su se bavili hrvatsko srpskim leksičkim razlikama, a nešto poslije i oni koji su bili usmjereni protiv anglizama. Među savjetnicima opsegom i sadržajem izdvaja se *Hrvatski jezični savjetnik* skupine autora. Također, na jezične se savjetnike nadovezuju i razlikovni rječnici, a najpoznatiji je *Razlikovni rječnik srpskoga i hrvatskoga jezika* Vladimira Brodnjaka. Na kraju valja zaključiti da se u 21. stoljeće ušlo s izgrađenim standardnim jezikom, ali i s ponekim još neriješenim problemima. Takvo stanje je potvrdilo tezu da je standardizacija trajan i neprekidan proces.

Neki jezični savjetnici koji su tiskani od 1990. do danas su sljedeći: Stjepan Babić, *Hrvatska jezikoslovna čitanka*, 1990., *Hrvatski jučer i danas*, 1995; Mile Mamić, *Jezični savjeti*, 1996.; Mihovil Dulčić (ur.), *Govorimo hrvatski*, 1997.; Ivan Zoričić, *Hrvatski u praksi*, 1998.; skupina autora, *Hrvatski jezični savjetnik*, 1999.;

Jasmina Nikić-Ivanišević i dr., *Jezikomjer: Vodič za izbjegavanje najčešćih pogrešaka u hrvatskom standardnom jeziku*, 2006.; Nives Opačić, Reci *mi to kratko i jasno: Hrvatski za normalne ljude*, 2009.; Lana Hudeček – Milica Mihaljević – Luka Vukojević, *Jezični savjeti*, 2010., Franjo Tanocki, *Hrvatska riječ*, 1995. i na kraju se svakako treba spomenuti Stjepka Težaka koji je djelovao kao izraziti savjetodavac te napisao sljedeće knjige: *Hrvatski naš svagda(š)nji*, 1991.; *Hrvatski naš osebujni*, 1995.; *Hrvatski naš (ne)zaboravljeni*, 1999.; *Hrvatski naš (ne)podobni*, 2004.

Ukratko ćemo se pozabaviti djelima Stjepka Težaka i Franje Tanockoga.

Franjo Tanocki napisao je već spomenuti jezični priručnik 1995. godine pod naslovom *Hrvatska riječ*. U knjizi je objavljeno 120 „nešto prerađenih" članaka prethodno objavljenih u osječkom dnevnom listu *Glasu Slavonije*. Članci, koji su ključni dio savjetnika, najčešće su naslovljeni s dvije riječi o kojima se unutar istoga raspravlja. Na primjer: *Tisuća ili hiljada*, *Izvan ili van*, *Kruh ili hljeb*, *Slušatelj ili slušalac*, *Europa ili Evropa*, *Boca ili flaša*, *Brzojav ili telegram*, *Priopćiti ili saopćiti*, *Ciljnik ili nišan*, *Nazočan ili prisutan*, *Nadnevak ili datum*…

Autor ove knjige, Franjo Tanocki, bio je dugogodišnji profesor hrvatskoga jezika i književnosti na osječkoj Gimnaziji. Vrhunac njegova dosadašnjega jezikoslovnoga rada predstavlja *Rječnik rodbinskih naziva* koji je objavljen u dva izdanja 1983. i 1985. godine.

Stjepko Težak bavio se hrvatskim jezikom, još od polovice sedamdesetih godina kada se pojavljuju njegovi savjetodavni radovi. Počeo je objavljivati veliki broj članaka pa su *Školske novine* 1991. godine objavile Težakovu knjigu *Hrvatski naš svagda(š)nji*. Nastavkom svoga rada Težak se od početka devedesetih godina bavio pisanjem o jezičnoj kulturi, pravilnosti i čistoći hrvatskoga jezika, stoga su njegovi radovi vremenom *„pretakani"* u knjige: *Hrvatski naš osebujni*, *Hrvatski naš nezaboravljeni* i *Hrvatski naš (ne)podobni*. Ukupno je bilo četiri knjige koje zajedno imaju oko tisuću stranica. Zahvaljujući njegovim člancima koji su neprestano objavljivani u rubrici *Jezik*, Težak je postao najplodniji hrvatski jezični savjetodavac od osamostaljenja Republike Hrvatske. Težak je, pišući savjete, premda nerijetko u vremenskom tjesnacu, postupno i staloženo pisao osebujnu, svoju vlastitu priču o slabim mjestima hrvatskoga standardnog jezika uvjeren da se ona s nešto truda mogu uspješno ukloniti.[42]

[42] SAMARDŽIJA, M. (2006.) *Jezični savjetodavac Stjepko Težak*, (pregledni članak). Zagreb: Metodika, str.262.

Na kraju za Težaka valja reći da je zbog svoga doprinosa jezikoslovnoj kroatistici posthumno nagrađen „Medaljom Stjepana Ivšića“ na Četvrtome hrvatskom slavističkom kongresu koji je održan u Varaždinu i Čakovcu 2006. godine.

4. Prva skupina jezičnih savjetnika

Već smo ranije rekli nešto o razdoblju prve skupine jezičnih savjetnika. No, pošto su pripadnici prve skupine jezičnih savjetnika užim predmetom ovoga rada valjalo ih je izdvojiti i reći nešto o njihovom savjetodavnom radu. To su redom Vatroslav Rožić, Nikola Andrić i Tomo Maretić. Njihova su djela u nastavku rada detaljnije opisana kao i njihova ukupna jezično savjetodavna djelatnost.

4.1. Vatroslav Rožić

Rodio se u Prodin Dolu 13. ožujka 1857. godine. Nižu pučku školu pohađao je u rodnome mjestu, a gimnaziju u Zagrebu. Na Sveučilištu u Zagrebu studirao je slavistiku, povijest i zemljopis. Bio je pravi namjesni učitelj te gimnazijski profesor.[43] Osim purizmom, bavio se i proučavanjem leksika Petra Preradovića i Stanka Vraza. Proučavao je pravilnost tvorbe svake Preradovićeve novotvorenice. Proučavao je i slovenske jezične, uglavnom leksičke, elemente u Vrazovu pjesništvu. Svojom raspravom *Mjesne vlastite imenice za čeljad i pridjevi od mjesnih imenica u hrvatskom jeziku* dao je važan doprinos hrvatskoj antroponomastici. Na temelju podataka iz Ivekovićeva i Brozova *Rječnika hrvatskoga jezika* dao je pouzdan pregled tvorbenih obrazaca etnika i ktetika. Članak *Na odbranu hrvatskoga jezika!* objavljen 1921. prvi je nagovještaj razočaranosti hrvatskih vukovaca hrvatskim jezičnim stanjem koje traje već od kraja 1918. Opsežnom studijom *Kajkavački dijalekt u Prigorju* dao je važan doprinos proučavanju kajkavštine. U hrvatskoj povijesti jezika ostao je zapamćen i kao polemičar.[44]

Pripadnik je drugoga naraštaja hrvatskih vukovaca. Pretežiti dio svojega jezikoslovnog rada posvetio je „čišćenju“ hrvatskoga jezika od barbarizama. Za nj su

[43] http://ihjj.hr/iz-povijesti/vatroslav-rozic-barbarizmi-u-hrvatskom-jeziku/42/ (pristup: 21. kolovoza 2016.)
[44] http://ihjj.hr/iz-povijesti/vatroslav-rozic-barbarizmi-u-hrvatskom-jeziku/42/ (pristup: 21. kolovoza 2016.)

barbarizmi sve što se protivi čistomu štokavskom književnom jeziku, tj. dijalektizmi, novotvorenice, provincijalizmi, arhaizmi i posuđenice te sve jezične pogreške. Rožić će ostati zapamćen kao čistunac u jeziku posebice svojim djelom *Barbarizmi u hrvatskome ili srpskome jeziku* objavljenome u Zemunu 1904. godine. Drugo izdanje izašlo je 1908., a treće i posljednje izdanje 1913. godine. U tom posljednjem izdanju popisuje više od 1250 tzv. barbarizama.

Prije Rožića bilo je tek nekoliko umjerenih čistunaca, ali nitko tako jako i oštro nije naslovio svoje djelo. Dakle, nije se uopće ustručavao nazvati one riječi koje su nepotrebne u hrvatskome jeziku drukčijim imenom nego baš barbarizmima pa mu se zbog toga može reći da je pravi čistunac. Iako su i ranije u hrvatskoj povijesti mnogi pisali protiv tuđih riječi u hrvatskome jeziku, nitko nije bio tako žestok kao Rožić. Morao je netko pokušati spriječiti prodor tuđih riječi kojih se i tako u hrvatskome jeziku puno nakupilo, i potrebnih, ali i nepotrebnih. Sve je to činio kao vukovac, pa je često dobivao negativne kritike iz stručnih krugova. Rožićevi su se prijedlozi već njegovim suvremenicima činili pretjeranima, što je u polemici s Rožićem u vezi s prvim izdanjem jasno i sažeto rekao Dragutin Boranić: „Ovaki purizam može samo diskreditirati nastojanje oko jezične čistoće.“[45] U svojoj knjizi nalazi više od tisuću barbarizama koje u prvome izdanju naziva *„nenarodne i rđave riječi“*, a u drugome sve što se protivi čistome štokavskome književnom jeziku i njima pridodaje arhaizme, neologizme, posuđenice i provincijalizme.

U djelu vjerno slijedi Maretića preuzimajući mnoge njegove savjete. No, što se tiče čistunstva Rožić ide dalje. Neki od purističkih savjeta koje jezikoslovlje nije prihvatilo su: umjesto *boravak* predlaže *boravljenje*, umjesto ***dapače*** predlaže ***šta više***, umjesto *domovnica* predlaže ***zavičajnica***, umjesto *dobrovoljac* predlaže *svojevoljac*, umjesto *jastuk* predlaže *uzglavnica* ili *uzglavlje*, umjesto ***pošast*** predlaže *kuga*, umjesto *vlak* predlaže *voz*.[46] Uzrok neprihvaćanja Rožićevih purističkih savjeta jest normativno shvaćanje od kojega polazi. Naime, poput ostalih štokavskopurističkih vukovaca, i Rožić izjednačuje hrvatski standardni jezik sa stanjem u štokavskome narječju, to jest potpuno se protivi kajkavskim i čakavskim elementima. Drugi je razlog zbog kojega se uglavnom ne prihvaćaju njegovi savjeti

[45] ROŽIĆ, V. (1913.) *Barbarizmi u hrvatskom jeziku*, pogovor*: Puristička i jezikoslovna djelatnost Vatroslava Rožića*, Marko Samardžija. Zagreb: TISAK I NAKLADA KNJIŽARE L. HARTMANA (ST. KUGLI), str.152.
[46] PROTUĐER, I. (2004.) *Povijesni kronološki pregled hrvatskih jezičnih savjetnika (od početka) 1904. do 2004.* (ogledi), Kolo 2, str.3

taj što nije uzimao u obzir stupanj *usvojenosti* nekoga rješenja pa ni dosege hrvatske leksičke obnove.[47] Primjerice, već je Bogoslav Šulek, prema češkome jeziku, uveo riječ *časopis*, dok Rožić tvrdi kako je bolja riječ *list*. Zaključujemo kako Rožić u većem dijelu svojih savjeta ostaje neprihvaćen zbog njegova neuvažavanja značenjskih odnosa već prilično ustaljenih u doba nastanka *Barbarizama*.

S druge strane neki su Rožićevi savjeti prihvaćeni (*aktualan*, a ne *aktuelan*; *dosadno*, a ne *dugočasno*; *djelovati*, a ne *dejstvovati*; *susjed*, a ne *komšija* itd.).[48]

Iako je Rožić bio vukovac, on je uvijek mislio samo na hrvatski jezik i nikada ga nije ostavio. Hrvatski je jezik on izgrađivao, a s druge strane hrvatski je jezik gradio njegovu ličnost baš kao što stihovima potvrđuje Dragutin Tadijanović:
„Blažene hrvatske riječi, drage riječi,
po vama sam ono što jesam.“ [49]

4.2. Nikola Andrić

Znameniti hrvatski filolog Nikola Andrić rodio se 05. prosinca 1867. u Vukovaru, gdje je pohađao i pučku školu. Nastavio je školovanje u Gimnaziji u Osijeku te nakon završene srednje škole, po preporuci Franje Maixnera i uz potporu zemaljske vlade, polazi studij slavistike u Beču i romanistike u Parizu.[50] Nakon završetka školovanja, Stjepan Miletić poziva ga da bude dramaturg Hrvatskog zemaljskog kazališta u Zagrebu te s njim osniva i Glumačku školu na kojoj je predavao niz godina. Nakon objavljenog rada *Prijevodna beletristika Srba od god. 1777.-1847.*, unaprijeđen je u doktora filologije.[51] Jedan je od osnivača i prvi upravitelj osječkog Hrvatskog narodnog kazališta (1907. godine). Godinu je dana bio profesor na I. realnoj gimnaziji u Zagrebu, a obavljao je i dužnost člana uredništva *Narodnih novina*. Godine 1913. osnovao je *Zabavnu biblioteku*, te joj je bio urednik sve do 1942. Bio je i upravitelj Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu od 1920., te pomoćnik ministra nastave Stjepana Radića. Bogatu karijeru završio je odlaskom u mirovinu 1927., u kojoj je ostao do svoje smrti 07. travnja 1942. godine u Zagrebu.[52]

[47] ŠTIMAC, V. (2000.) *Normativna vrijednost jezičnog savjetništva,* (magistarski rad). Zagreb, str.54.
[48] BIČANIĆ, A. FRANČIĆ, A. HUDEČEK, L i MIHALJEVIĆ, M. (2013.) *Pregled povijesti, gramatike i pravopisa hrvatskoga jezika*. Zagreb: CROATICA, str.91-92.
[49] TADIJANOVIĆ, D. (2005.), u predgovoru čitanke hrvatskoga jezika
[50] PAVLEK, S., GIS, I (2011.) *100 godina Andrićeva Braniča jezika hrvatskoga* (članak), hrvatistika
[51] ibid.
[52] ibid.

Godine 1911. napisao je Nikola Andrić svoj *Branič jezika hrvatskoga*. To je djelo nastalo u razdoblju učvršćivanja standardnog jezika s novoštokavskom osnovicom. U vremenu koje je tome prethodilo Hrvati su njegovali dugu tradiciju vlastitoga pismenoga jezika s tri dijalektalne stilizacije, do čijeg je međusobnog prožimanja često dolazilo. Dakako, čakavska i kajkavska književna stilizacija nikada nisu prestale biti dijelom jezika hrvatske književnosti, ali težnja za štokavskom unifikacijom postajala je sve jača, što se znatnije osjeti tek krajem 19. stoljeća. Nikola Andrić uključio se svojom knjigom *Branič jezika hrvatskoga* u raspravu o standardizaciji hrvatskoga jezika, pružajući otpor bespogovornom praćenju Vuka Karadžića. Djelo je nastalo iz autorova nezadovoljstva, uzrokovanog nemarom prema *čistoći* i *pravilnosti* hrvatskoga jezika, uz poznavanje ranijih radova i standardizacijskih nastojanja istaknutih filologa Broza, Maretića i Rožića. Andrić raspravljajući u *Braniču* među ostalim ističe kako je svatko kriv za svoje neznanje jezika te da bi na tome trebao svakako poraditi, a ne se opravdavati tvrdnjama kako hrvatski jezik u usporedbi s velikim europskim jezicima još nije utvrđen. One koji se time pravdaju, smatra Andrić, treba uputiti na postojeće pravilnosti i prisiliti na učenje, jer bez učenja nitko ne može ovladati potpuno svojim jezikom. Hrvatske izraze uspoređuje u *Braniču* i s primjerima iz njemačkoga, želeći općenito utvrditi kako nema smisla posuđivati tuđe izraze kada hrvatski jezik ima svoje koji se odlikuju posebnošću u odnosu na ostale jezike.

Branič jezika hrvatskoga tiskan je u dva izdanja; prvo izdanje pojavilo se u svibnju 1911. godine, a drugo dva mjeseca kasnije; u srpnju 1911. Važno je spomenuti kako se drugo izdanje razlikuje od prvoga, i sam Andrić naglašava da su dodani cijeli odlomci: „Dodani su cijeli novi odlomci za utvrđivanje ideja iznesenih u prvom izdanju, a popravljene sitnice, koje su se piscu potkrale u novinskom slogu prve edicije.“[53] Na samome početku dodan je tekst u kojem se kaže da je Kraljevska hrvatsko-slavonsko-dalmatinska vlada, njezin Odio za bogoštovlje i nastavu, preporučila za nabavu svim srednjim školama tu knjigu jer sadržava razne pouke koje se lako čitaju. U vezi s tim Andrić piše*:* „Uspjeh je bio veličajan. Ne samo, da je zem. vlada preporučila knjigu u svim našim srednjim školama, nego je upravo naložila, da svaka pučka škola za učiteljske knjižnice mora kupiti po jedan

[53] ANDRIĆ, N. (1911.) *Branič jezika hrvatskoga*. Zagreb: tisak kr. zemaljske tiskare, str.154.

primjerak."[54] Preporuča se da se njome koristi i *učiteljstvo nižih i viših pučkih škola*. Drugi dio dopune prvoga izdanja jest *Pristup*, u kojem se opisuje kako je nastao *Branič*, koji su mu ciljevi, te o čemu će biti riječ u glavnom dijelu. Svoj je prvobitni tekst Andrić popravljao na leksičkoj i morfološkoj razini, zamijenio je jedne riječi drugom ili jedan oblik riječi drugim. Također je preformulirao i stilski doradio tekst te napisao neke sasvim nove dijelove, a izuzeo neke već napisane u prvom izdanju.

Marko Samardžija jezikoslovnim se radom Nikole Andrića podosta bavio. Napominje, kako je Andrić ulazio u brojne polemike zbog svoga *Braniča* s V. Rožićem, J. Skerlićem te S. Ivšićem. S tim u vezi važno je Samardžijino zapažanje da Andrić u tom purističkom djelu „vukovce ne slijedi potpuno nekritično, već im se mjestimično sasvim otvoreno suprotstavlja".[55] Posebnu pozornost posvećuje Samardžija Andrićevu članku iz 1919. godine pod naslovom *Jedan narod treba jednu književnost* u kojem se zalaže za to da Hrvati odustanu od ijekavice i preuzmu ekavicu, a da Srbi odustanu od ćirilice i preuzmu latinicu.[56] S podjednakom se pozornošću govori i o člancima objavljivanima samo četiri godine poslije u *Obzoru* pod zajedničkim naslovom *Beograd nam kvari jezik*, koji su posvećeni suzbijanju srpskoga utjecaja na hrvatski jezik, a posebno na leksičkome polju. Samardžija je spomenuo još jedan Andrićev članak objavljen 1927. godine u *Hrvatskom kolu* pod naslovom *Koje nam beogradske riječi ne trebaju*. Tu se npr. osuđuje poraba riječi tipa *posmatrati*, *upražnjavati*, *podstrekavati*, *prinadležnost* i sl., ali i nekih koje su u međuvremenu postale posve uobičajene, npr. *smjena*, *provjeriti*, *podvući* i sl.[57]

Problemi obrađeni u *Braniču* nastavljaju se na ranije jezikoslovne savjetnike, a gotovo polovica njih pripada leksičko-semantičkom području (npr. raspravlja se o semantičkim razlikama bliskoznačnih parova kao što su *posuditi-pozajmiti* ili *izostaviti-ispustiti*). Sljedeći su po brojnosti savjeti iz tvorbe riječi i sintakse, kojima Andrić ne donosi ništa posebno novo, no bilježi ono što je do tada u leksiku zaživjelo kao uobičajeno, te je znatan dio tih savjeta primjenjiv i danas. Savjeti iz morfologije bili su podjednako uspješni i izvedeni unutar Maretićeva normativizma, dok je broj fonoloških savjeta neznatan i obično povezan s nekim drugim područjem. Što se

[54] MANDIĆ HEKMAN, I. (2011.) *Iz korespondencije Nikole Andrića s Vatroslavom Jagićem u razdoblju od 1890. do 1918.,* (izvorni znanstveni članak). Split: Zavod za znanstveni i umjetnički rad HAZU, str.89-90.
[55] PRANJKOVIĆ, I. (2002.) Hrvatski vukovci u *Stoljećima hrvatske književnosti*, (izvorni znanstveni članak). Raspr. Inst. hrvat. jez. jezikosl., knj. 28, str.406
[56] ibid.
[57] n. dj., str.407.

pravopisnih savjeta tiče, *Branič* uglavnom prati Broz-Boranićev *Hrvatski pravopis,* no Andrićeva je osobitost prijedlog spojenog pisanja negacije i enklitičkog prezenta pomoćnog glagola *htjeti*, što i danas predstavlja jedno od sporednih pitanja pravopisne norme. Andrić svoj *Branič* završava ovim riječima: „Hrvatski je jezik tako lijep i bujan, da se njime može izreći sve, čim ti duša zadršće. On je sjajan, vatren i duševan“.[58]

Na kraju valja zaključiti kako je *Branič* nastao zbog nezadovoljstva sve brojnijim „zastranjivanjima“ i sve većim nemarom glede čistoće i pravilnosti hrvatskoga jezika. Gotovo polovica obrađenih problema tiče se leksičko-semantičke jezične razine. Hrvatska standardološka praksa neke Andrićeve prijedloge nije prihvatila (npr. zamjenu riječi *tjedan* s riječima *nedjelja*, *sedmica*), a neki su postali dijelom hrvatskoga jezičnog standarda (npr. *točka*, *točan* umjesto *tačka*, *tačan*).[59]

Također, postoji još jedno djelo kojim je Andrić osigurao mjesto (jezičnoj) kroatistici. Andrić je priređivač toga djela zajedno sa zavičajnim kolegom Izidorom Isom Velikanovićem, a naslov je djelu *Šta je šta*, a podnaslov *Stvarni hrvatski rječnik u slikama.* To je djelo slikovni rječnik koji je vrlo značajan u proučavanju hrvatske sinonimije i polisemije, npr. pijan čovjek, napit, nakićen, sutrusan, nakresan, naderan, nacvrkan, naljokan, nalokan. Prema riječima Marka Samardžije: „(…) prvi hrvatski slikovni rječnik s obzirom na vrijeme kad je rađen i na ne samo stručne prilike u kojima je nastao solidno je leksikografsko djelo, a toj je solidnosti nedvojbeno doprinio i Nikola Andrić kao jedan od priređivača.“[60]

4.3. Tomo Maretić

Rodio se 1854. godine u Virovitici. Pučku je školu pohađao u rodnome gradu, a gimnaziju u Varaždinu, Požegi i Zagrebu. Na filozofskome fakultetu u Zagrebu diplomirao je slavistiku i klasičnu filologiju. Radio je kao gimnazijski profesor u Požegi i Zagrebu. Doktorirao je 1883. godine položivši doktorski ispit iz slavistike i filozofije te obranivši disertaciju *O nekim pojavama kvantitete i akcenta u jeziku hrvatskom ili srpskom.* Od 1886. godine predavao je slavensku filologiju na Filozofskome fakultetu u Zagrebu kao izvanredni profesor. Iste je godine bio u Leipzigu i Pragu na

[58] MOGUŠ, M. (1995.) *Povijest hrvatskoga književnog jezika*. Zagreb: Globus, str.193.
[59] BIČANIĆ, A. FRANČIĆ, A. HUDEČEK, L i MIHALJEVIĆ, M. (2013.) *Pregled povijesti, gramatike i pravopisa hrvatskoga jezika*. Zagreb: CROATICA, str.92.
[60] ANDRIĆ, N. (1911.) *Branič jezika hrvatskoga*. Zagreb: tisak kr. zemaljske tiskare, str.157.

studijskome usavršavanju. Od 1890. postao je redoviti profesor zagrebačke slavistike. Umirovljen je 1914., ali se vratio na fakultet i od 1919. do 1924. predavao indoeuropeistiku. Pravi je član JAZU-a bio od 1890., a njegov predsjednik od 1915. do 1918. Godine 1892. na listi mađaronske Unionističke stranke izabran je za zastupnika gospićskoga, a 1900. slunjskoga kotara.[61]

Stjepan je Babić istaknuo kako je Maretić prvi počeo pisati jezične savjete, i to dvije rukoveti *Filologičkoga iverja* u *Viencu*, 1884. i 1886. godine. Jamačno su ovi Maretićevi puristički radovi, prema Babiću, ozbiljni savjetnički članci u što ne treba dvojiti, ali i svi prije spomenuti tekstovi, studije i cijela djela u sebi imaju itekako savjetodavne crte i prave jezične savjete. Objavljuje 1899. svoju *Gramatiku i stilistiku hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika* s *Dodatkom Stilistici – antibarbarus* (drugo izdanje 1931., a treće 1963.). Tom je *Gramatikom*, prema riječima M. Samardžije i A. Selaka završio obračun s jezičnom koncepcijom hrvatskoga standardnoga jezika zagrebačke filološke škole. U *Antibarbarusu* je popis „običnijih barbarizama s naznakom, kako je mjesto njih bolje govoriti i pisati.“[62] S druge strane ipak se može reći da time započinje jedno novo razdoblje u hrvatskome jeziku (iako se po Maretiću zove hrvatski ili srpski jezik) i tema *Antibarbarusa* potrajat će sve do naših dana u tome ili blažem nazivu. Taj *Dodatak Stilistici – antibarbarus*, kao što je već spomenuto, poslužio je kao poticaj Maretiću da 1924. godine objavi svoj *Jezični savjetnik*. Maretić u *Antibarbarusu* navodi nepoželjne riječi i objašnjava njihovu (ne)pravilnu uporabu, često upućuje na stranicu u *Gramatici*, npr.: prva riječ *akoprem*, kajkavska riječ; vidi 684. ili *ogroman* nepotrebna je riječ ruska ili češka kada ima svoju: *golem*…[63]

Maretić je najokorjeliji vukovac i promicatelj Karadžićeva kulta na hrvatskim prostorima. Borac i zagovarač hrvatskoga ili srpskoga jezičnog jedinstva i fonološkoga pravopisa, pravoga narodnoga jezika i (novo)štokavske osnovice hrvatskoga standardnog jezika. Maretićeva je zabluda u tome što je tada progonio gotovo sve osobitosti čakavskoga i kajkavskoga narječja, a prihvaćao samo

[61] http://ihjj.hr/iz-povijesti/tomislav-tomo-maretic-gramatika-i-stilistika-hrvatskoga-ili-srpskoga-knjizevnog-jezika/41/ (pristup: 21. kolovoza 2016.)
[62] MARETIĆ, T. (1899.) *Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*. Zagreb: ŠTAMPA I NAKLADA KNJIŽARE L. HARTMANA (ST. KUGLI), str.688.
[63] PROTUĐER, I. (2010.) *Skrb hrvatskih književnika i jezikoslovaca nad hrvatskim jezikom od početka 16. do početka 20. stoljeća*, (pregledni znanstveni rad). Zagreb: HRVATSKI, god. VIII, br.1, str.64.

osobitosti iz štokavskoga, pri tome veličajući tzv. narodni jezik. Primjer: *bjelanjak* je kajkavski, u Štokavaca je: *bjelànce*[64].

Svoje je ideje obradio u savjetodavnome djelu *Hrvatski ili srpski jezični savjetnik* koji je objavljen 1924. godine u Zagrebu. To je posljednje savjetodavno djelo vukovskoga tipa, oblikovano u vidu rječnika. U njemu se izrazita vrijednost daje onim riječima koje se pojavljuju u novoštokavskome narodnom jeziku, odnosno preciznije u djelima Vuka Stefanovića Karadžića. Osobitu nesklonost autor pokazuje prema nekim složenicama, posebno onim tvorenim prema njemačkome ili češkome uzoru (npr. *vadičep* > *izvojac*, *vatrogasac* > *požarnik*) ili pak prevedenicama prema njemačkome (npr. *poljodjelac* > *ratar*, *vodopad* > *slap*, *zemljotres* > *potres*/*trus*).[65] Kao i u *Antibarbarusu* neprikladnima smatra riječi iz kajkavštine i čakavštine (npr. *črknja* > *zarez*, *halabuka* > *buka*, *tjedan* > *nedjelja*/*sedmica*).[66] Riječima stranoga podrijetla daje prednost pred dijalektizmima i tvorenicama (npr. *glazba* > *muzika*, *podružnica* > *filijala*, *redatelj* > *režiser*, *tvrtka* > *firma*). Ipak dopušta uporabu nekih dijalektizama, primjer riječi iz čakavskoga su *spužva*, *klesar*.

Maretić će kao leksikograf ostati zapamćen i po uređivanju *Akademijina rječnika*, od 1907. do 1937. godine. Uredio je 5500 stranica, i to od riječi *maslo* do riječi *pršutina*. Uz navedeno, prevodio je s grčkoga, latinskog i poljskog jezika (Homera, Ovidija, Vergilija, A. Mickiewicza). Za prijevode klasika oblikovao je akcenatski heksametar pa ga je Petar Skok nazvao Maretićevim životnim djelom.[67] Tomo Maretić umire 1938., u 84. godini života.

5. Cilj i metodologija istraživanja

Kao što je već najavljeno u drugom dijelu rada bavit ćemo se istraživanjem jezičnih savjetnika s početka 20. stoljeća. U istraživanju će se ostvariti njihova suvremenost.

[64] MARETIĆ, T. (1899.) *Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*. Zagreb: ŠTAMPA I NAKLADA KNJIŽARE L. HARTMANA (ST. KUGLI), str.688.
[65] BIČANIĆ, A. FRANČIĆ, A. HUDEČEK, L i MIHALJEVIĆ, M. (2013.) *Pregled povijesti, gramatike i pravopisa hrvatskoga jezika*. Zagreb: CROATICA, str.95.
[66] ibid.
[67] PROTUĐER, I. (2010.) *Skrb hrvatskih književnika i jezikoslovaca nad hrvatskim jezikom od početka 16. do početka 20. stoljeća*, (pregledni znanstveni rad). Zagreb: HRVATSKI, god. VIII, br.1, str.65.

Za svrhu istraživanja koristit će se jezični savjetnici Vatroslava Rožića, *Barbarizmi u hrvatskom jeziku* i *Antibarbarus* Tome Maretića. Naravno, među Rožića i Maretića spada i Nikola Andrić, no za svrhu ovoga istraživanja odabrali smo dva najstarija iz prve skupine jezičnih savjetnika.

Istraživanje će se provesti na takav način da će se najprije iz Maretićeva, a potom iz Rožićeva savjetnika, sastaviti tablica s riječima. U prvom će stupcu biti popisane riječi abecednim redom iz savjetnika, u drugome prijedlozi spomenutih savjetodavaca, a u trećem stupcu riječi koje su u uporabi u standardnom hrvatskom jeziku. Kako bismo dobili što iscrpnije podatke koristit ćemo se raznim jezičnim savjetnicima, gramatikama, rječnicima i pravopisima iz suvremenoga doba kako bismo što detaljnije popunili treći stupac. Svi se priručnici nalaze na popisu literature, no ovdje ćemo nabrojati one koje ćemo najviše upotrebljavati.

Rječnici koje ćemo koristiti su sljedeći: Anić, V: *Rječnik hrvatskoga jezika*, Anić, V., Goldstein, I: *Rječnik stranih riječi*, Brodnjak, V: *Razlikovni rječnik srpskog i hrvatskog jezika*, Klaić, B: *Rječnik stranih riječi*, Šimundić, M: *Rječnik suvišnih tuđica u hrvatskom jeziku*.

Gramatike koje ćemo koristiti su sljedeće: Težak, S., Babić, S.: *Gramatika hrvatskoga jezika*, Silić, J., Pranjković, I.: *Gramatika hrvatskoga jezika*, Barić, E i dr.: *Hrvatska gramatika*.

Pravopisi koje ćemo koristiti su sljedeći: Anić, V., Silić, J.: *Pravopis hrvatskoga jezika*, Babić, S., Finka, B., Moguš, M.: *Hrvatski pravopis*, *Hrvatski pravopis*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Jezični savjetnik koji se koristio u najvećoj mjeri je savjetnik Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje pod nazivom *Hrvatski jezični savjetnik*.

Ovo istraživanje je provedeno u svrhu diplomskoga rada, no naravno da postoje mogućnosti i za daljnja istraživanja.

6. Istraživanje jezičnih savjetnika na početku 20. stoljeća

Tablica je napravljena na temelju jezičnoga savjetnika *Antibarbarus*, Tome Maretića. U prvome stupcu ispisano je oko 250 riječi koje je narod koristio na početku 20. stoljeća. U drugome stupcu nalaze se riječi koje je Tomo Maretić predlagao

umjesto riječi koje je narod koristio, a u trećemu stupcu popisane su riječi koje se koriste danas u hrvatskom standardnom jeziku. Cilj istraživanja je bio, između ostaloga potvrditi teorijski dio rada, i vidjeti koje su riječi iščezle, a koje ostale sačuvane u standardu.

Tablica 1: Tomo Maretić

Riječ iz uporabe na početku 20. Stoljeća	Prijedlog Tome Maretića iz *Antibarbarusa*	Riječ u uporabi u suvremenom hrvatskom (standardnom) jeziku
***akoprem**,* kajkavska riječ	*premda*	arh*. premda, ako*
***barma**,* bit će kajkavski	bolje: *bar, barem*	*barem (bar); (čest.)*
***bezuvjetno**,* prema njem.	bolje: *svakako*	*bezuvjetno (pril.); svakako*
***biljisati**,* arhaizam	treba: *biglisati*	*biglisati*
bitisati	*eksistirati*	*bitisati*
***bjelanjak**,* kajkavska riječ	*bjelance*	*bjelanjak, bioce, bjelance*
***bogat** (bogate priče)*	bolje: *obilan* (obilne priče)	*bogat, obilan*
***črknja**,* kajkavska riječ	bolje: *zarez*	*črknja* (reg. zast.)*, zarez*
dakako da	*kako*	*dakako*
***darežljiv**,* kajkavska riječ	*podatljiv, podašan*	*darežljiv (prid.)*
***dijeliti** (ja ne dijelim)*	bolje: *ja ne mislim*	*ja ne mislim*
dijelom – dijelom	*koje – koje*	*koji zam. (koja, koje), dijelom (pril.)*
***djelokrug**,* prema njem.	bolje: *područje*	*djelokrug, područje*
dojam, češka riječ	*nema prijedloga*	*dojam*
***dokinuti**,* njemačka riječ	bolje*: ukinuti*	*dokinuti, ukinuti*
***dom** (domovina)*	koristiti: *u pjesmama*, *ne u prozi*	*dom, domovina*
***domjenak**,* njem. riječ	bolje: *razgovor*	*domjenak, razgovor*
domoći se	*dokopati se*	*domoći se, dokopati se*
domorodac	bolje*: otadžbenik*	*domorodac*
dopitati	*dati, odrediti, podijeliti*	*zast. dodijeliti komu što*
doprinositi	bolje: *prinositi*	*doprinositi, prinositi*
dorastao	*podoban*	*dorastao*

***dostatan**,* češka riječ	bolje: dovoljan	*dostatan, dovoljan*
dovinuti se ili ***doviti***	*domisliti se*	*dovinuti se*
***dozvoliti**,* ruska riječ	bolje*: dopustiti*	*dozvoliti, dopustiti*
duh (duhovi su danas razdraženi)	treba*: ljudi su razdraženi*	*ljudi*
glasovir	*klavir*	*glasovir, klavir*
***glede**,* nepotreban prijedlog	bolje*: što mislite o tom*	*glede (koga, čega), pril.*
gombati se	*gimnasticirati se*	*gombati se nesvrš., gimansticirati se*
***halabuka**,* kajkavska riječ	treba: *buka*	*razg. halabuka, buka*
hodočastiti, ***hodočasnik***	*crkvar, crkvariti*	*hodočastiti, hodočasnik, crkvar, crkvariti (razg. pejor.)*
***hvala** (većoj prosvjeti)*	*poradi (veće prosvjete)*	*poradi (čega)*
imenito	bolje: *osobito*	*osobito (pril.)*
imetak	bolje*: imutak*	*imetak, imutak*
***ini**,* arhaizam	bolje*: druge*	*ini (m zam. prid.), knjiš.* drugi, ostali
ispitivati (*prirodu*)	bolje*: istraživati (prirodu)*	*istraživati* (prirodu)
ispostavljati**, **ispostaviti	bolje: *pokazivati*, *pokazati*	*ispostaviti, pokazati*
istavljati**, **istaviti	bolje*: isticati, istaknuti*	*istaviti, isticati*
***isti**,* germanizam	bolje*: tko*	*isti (prid.)*
izdašan	*obilan*	*izdašan, obilan*
izdržati	bolje: *podnijeti*	*izdržati, podnijeti*
izgledati	*je kao*	*izgledati*
izim	bolje*: osim*	*izim (zast.), osim*
izlet**, **izletnik	*izlet, izletnik*	*izlet, izletnik*
***izlišan**,* ruska riječ	treba*: zališan*	*zališan (prid.)*
izniknuti	u značenju*: nestati*	*izniknuti (biljka)*
iznimka	bolje*: izuzetak*	*iznimka, izuzetak*
izviniti, ***izvinjavati***, ruski glagol	bolje*: oprostiti, ispričati*	*izviniti se (razg.+srp.), oprostiti, ispričati*
jašiti, slavonski	bolje*: jahat*	*jašiti, jahati*

provincijalizam		
jedva	bolje*: čim*	*jedva, čim*
bole me jetra*,* nije štokavski	*boli me jetra*	*boli me jetra*
klup, kajkavski je oblik	treba*: klupa*	*klupa*
koli, arhaizam	treba*: koliko*	*koliko*
krasosloviti, neologizam	bolje*: deklamirati*	*deklamirati*
krug (obrazovanja)	bolje: *ljude* (obrazovane)	*krug ljudi*
kruglja	bolje: *kugla*	*zast.kruglja, kugla*
ladanje*,* ***ladanjski***	*imanje, selo*	*ladanjski (prid.), ladanje, zast. provincija, unutrašnjost, imanje, selo*
li *(lih)*	*samo*	*li (reg.), li (enkl.čest.)*
listina*,* češka riječ	treba: *isprava, popis*	*listina (povelja), popis, isprava*
lješina, njemačka riječ	bolje*: lešina, leš*	*lješina, lešina, leš*
lupež	*kradljivac*	*lupež, kradljivac, lopov*
ljubavnica	*zakonita žena*	*ljubavnica*
manjkati*,* talijanska riječ	*poginuti, lipsati*	*manjkati, lipsati, poginuti*
miomiris, ***miomirisan***, njemačka riječ	bolje*: miris, mirisav, mirišljiv*	*miomiris, miomirisan, miris, mirisav, mirišljiv*
mjerodavan	*mjerodavan*	*mjerodavan (prid.)*
mjestimice	*mjestimice (gdje je to)*	*mjestimice (pril.)*
mnijenje	treba*: ja tako ne mislim*	*mnijenje (mjenje)*
na (umro na koleri)	treba*: umro od kolere*	*umro od kolere*
nabožan*,* ruska ili češka riječ	treba: *pobožan*	*nabožan (prid.), pobožan (prid.)*
naglasiti, ***naglasivati***	bolje: *istaći*, *isticati*	*naglasiti, istaknuti*
nagovoriti	*progovoriti s kim*	*nagovoriti*
najpače*,* ***ponajpače***	*osobito, ponajviše*	*osobito, ponajviše*
naobraziti*,* ***naobražen***	bolje*: obrazovati, obrazovan*	*obrazovati*, *obrazovan*
napadan	*koji pada u oči*	*napadan*

nasjesti (kome)	*dati se prevariti*	*nasjesti*
našastar	*našasnik*	nema riječi
navodno, njemačka riječ	bolje*: kako se kaže*	*navodno (pril.)*
nećakinja	bolje*: nećaka*	*nećak, nećakinja*
neminovan	bolje*: gotov, siguran*	*neminovan (prid.)*
nevježa, ruska riječ	*neznajša, neznalica*	*nevježa (razg. nespretnjaković), neznalica (ekspr. rij.), neznalica (pejor.)*
nijetiti, kajkavska riječ	bolje*: raspirivati, podjarivati*	*zast. nijetiti oganj, pren. podjarivati*
nu	*no*	*no*, *nu* (*vezn. arh*., *uzv. razg*.)
obaviti, ***obavljati***	bolje*: svršiti, svršivati*	*obaviti, obavljati, svršiti, izvršiti, učiniti, uraditi, izvesti*
obvezatan	*obligatan*	*obvezatan (prid.), obligatan*
odnosno	bolje*: ili*	*odnosno (pril.)*
odšteta	bolje: *naknada*	*odšteta, naknada*
odušak, ***oduška***	*razlikujemo*	*odušak (davati sebi oduška), odušak u glazb.*
ograditi se, ***ograđivati***	*ograđivati se od čega*	*ograditi se, ograđivati što*
ogroman, ruska riječ	treba*: golem*	*ogroman (prid.), golem (prid.)*
okapanje	značenje*: posao, trud, muka*	*okapanje (pren.)*
olina	*veličina, količina*	*olina (zast.), veličina, količina*
onamo (u vidu razumijevanja)	bolje*: tako (u vidu razumijevanja)*	*onamo (pril.), tako (pril.)*
opaska, njemačka riječ	bolje*: napomena, bilješka*	*opaska, opomena, bilješka*
opaziti	bolje*: priklopiti*	*opaziti, priklopiti*

opetovati	treba*: ponavljati*	*opetovati (knjiš.), ponavljati*
oponašati	može*: oponašati*	*oponašati*
opozvati	bolje*: odreći, poreći*	*opozvati, odreći, poreći*
opredijeliti, ***opredjeljivati***, ruska riječ	*odrediti, određivati*	*opredijeliti, opredjeljivati, odrediti, određivati*
opreka, njemačka riječ	bolje*: protivština*	*opreka, protivština*
osebunjak, ***osebujni***	*osobit*	*osebujan (prid.), osobit*
osloviti	*govoriti, besjediti*	*osloviti*
u osobi	*u osobi g. Petrovića*	*osobnost*
osupnuti se	*kameniti se*	*osupnuti se*
osvjedočiti	*uvjeriti*	*osvjedočiti se (svrš.)*
otadžbenik, ***domorodac***	nikako*: rodoljub*	*domorodac, rodoljub*
otkloniti	bolje*: odbiti, ne primiti*	*otkloniti, odbiti, ne primiti*
oženiti, ***oženiti se***	bolje*: ja ću se oženiti, uzet ću za ženu*	*oženiti sina, uzeti za ženu*
pako, arh.	bolje*: pak*	*pak (vezn.)*
pećina	*isto što i spilja*	*pećina, špilja, spilja (reg.)*
piknja, kajkavska riječ	bolje*: točka,* ruska riječ	*piknja (reg., pren.), točka*
plodina	*plod*	*plodina (augm. od plod), zast., bolest žita (reg.)*
pluća*, ž.r.jd.*	treba: boli ga *pluća*	*bole ga pluća*
po	nikako*: pjesma po Davidu*	*Davidova pjesma*
pobornik, ruska riječ	treba*: zatočnik*	*zatočnik (retor. zast.), pobornik*
počivati, germanizam	*osnovana*	*počivati (na čemu), pren.*
podmetati, ***podmetnuti***, ***podmetanje***	treba*: podvaliti, podvaljivati, podvala*	*podmetati, podmetnuti, podmetanje, podvaliti, podvaljivati, podvala*
podrijetlo, ***poreklo***	*treba: izvor, rod, postanje*	*podrijetlo, izvor, rod, postanje*
podstrekavati, ruska riječ	bolje*: podbadati, podjarivati, nagoniti*	*podstrek (reg.+srp.), podbadati, podjarivati,*

		nagoniti
podučiti, ***podučavati***	bolje*: poučiti, poučavati*	*podučiti, podučavati, poučiti, poučavati*
poduzeti, ***poduzimati***, ***poduzeće***, ***poduzetnik***	bolje*: pothvatiti se, pothvaćati se, pothvat, pothvatnik*	*poduzeti, poduzimati, poduzeće, poduzetnik, pothvat*
pogan, ***poganski***	bolje*: neznabožac, neznabožački*	*pogan, poganski, neznabožac, neznabožački*
pogodovati, ***pogodnost***	*povoljiti, povolja*	*pogodovati, pogodnost*
pogrješavati	bolje*: ne vidjeti*	*griješiti*
pokrovitelj, ruska riječ	bolje*: zaštitnik, zakrilnik*	*pokrovitelj, zaštitnik*
polijegati	*dolaziti*	*polijegati, dolaziti*
poljodjelac, ***poljodjelstvo***	*ratar, ratarstvo*	*poljodjelac, poljodjelstvo, ratar, ratarstvo*
položiti, ***polagati***	*načinio sam*	*položiti, polagati, načiniti*
pomanjkanje	bolje*: nestadak, nestašica*	*pomanjkanje, nestašica*
ponašati	bolje*: vladati se*	*ponašati se, vladati se*
ponovno	bolje*: na novo, opet*	*ponovno, nanovo, opet*
ponovni	bolje*: iznovične*	*ponovan*
posjetiti	*pohoditi*	*posjetiti*
posmatrati, ***posmatrač***	bolje*: promatrati, razmatrati, promatrač*	*promatrati, razmatrati, promatrač*
postelj, kajkavski oblik	treba*: postelja*	*postelja*
posvema, ***posvemašnji***	bolje*: posve, potpun*	*posve (pril., čest.), potpun, posvemašnji (prid.)*
posvetiti se (čemu)	*dati se na što*	*posvetiti se*
pošast	*kuga*	*pošast (kuga), pošast (pren.)*
pošto	*nije dobro u uzročnom značenju*	*pošto (vrem. vezn.), pošto (razg.)*
potonji	nikako*: zadnji , posljednji*	*potonji (prid.), potonji(arh.)*

potpisivati	bolje*: slažem se, pristajem*	*potpisivati, dodavati, slagati se, pristati*
potpunoma	bolje*: potpuno*	*potpunoma (pril.arh.), potpuno*
***povrtelje**,* kajkavska riječ	bolje*: povrće*	*povrće*
pravodoban	bolje*: u pravo doba*	*pravodoban, u pravo doba*
predbježno	bolje*: za sad, za neko vrijeme*	*za sad, za neko vrijeme*
predmnijevati	bolje*: misliti, držati*	*predmnijevati, misliti, držati*
predstava**, **predstaviti	*predstaviti, predstava*	*predstava, predstaviti*
predstojati	bolje*: što nas čeka*	*predstojati*
predusresti	bolje*: znat će*	*znat će*
pregledati	bolje*: opaziti*	*pregledati, opaziti*
prem	treba*: premda*	*prem (vezn. arh., pril. arh. reg.), premda*
***prenavljati se**,* provincijalizam	bolje*: pretvarati se*	*prenavljati se, pretvarati se*
preostati, ***preostajati***	bolje*: ostati, ostajati*	*preostati, preostajati, ostati, ostajati*
***prepona**,* češka riječ	*prepreka, smetnja*	*prepona, prepreka, smetnja*
preša, ***prešan***, talijanska riječ	*hitnja, hitan*	*hitnja, hitan (prid.)*
pretpostavljati, ***pretpostaviti***, ***pretpostava***	*držati, misliti, misao, mnijenje*	*pretpostaviti, pretpostavljati*
pretpostavljeni	*starješina*	*pretpostavljen (odr.), starješina*
preuzetan**, **preuzetnost**, **preuzeti, kajkavske riječi	*bijesan, ponijeti se*	*preuzetan, preuzetnost, preuzet, bijesan*
prevlađivati	bolje*: pretеže*	*prevlađivati, pretezati*
prhak	*buhav, buhavan*	*prhak (prid.), buhav*
prijetiti (se srušiti)	*bolje: hoće (da se sruši)*	*urušiti*

priključiti	bolje*: pristati*	*priključiti, pristati*
priklopiti	nikako*: dodati*	*priklopiti, dodati (razg.)*
prikratiti	*zakinuti*	*prikratiti, zakinuti*
prilagoditi	*priljubiti čemu što*	*prilagoditi*
primjerice	*na primjer*	*primjerice (pril., knjiš. arh), na primjer*
prispodoba, ***prispodobiti***	*odredbina*	*prispodoba, prispodobiti*
pristojba, ***pristojbina***		*pristojba*
prkos	nikako*: uz G i D,* onda bolje*: pored*	*prkos*
prokšen, ***prokšenost***, kajkavske riječi	*obijestan, obijest*	*obijestan (prid.), obijest*
propuh	bolje*: promaha*	*promaha (reg. ekspr.), propuh*
prositi	*moliti*	*prositi, moliti*
prosjekom, ***prosječno***	bolje*: osjekom*	*prosjekom, prosječno*
prosvjed, ***prosvjedovati***	*protest, protestirati*	*prosvjed, prosvjedovati, protest, protestirati*
proširiti	bolje*: raširiti*	*proširiti, raširiti*
protu	bolje*: protivni*	*protu-, proti-, protiv-*
providjeti	*okrijepiti*	*providjeti, okrijepiti*
provesti, ***provoditi***	bolje*: izvesti, izvoditi, izvršiti, izvršivati*	*provesti, provoditi, izvesti, izvoditi, izvršiti, izvršavati*
put (putem novina)	*u novinama*	*putem (čega), (pril.)*
rabiti (knjige)	*upotrebljavati*	*upotrebljavati*
rahal, ***rahlost***, kajkavske riječi	bolje*: šupljikav, šupljikavost*	*rahao, rahlost, šupljikav (prid.), šupljikavost*
tri ral	treba*: tri rala*	*tri rala*
raspitati se, ***raspitati (u smislu ženidbe),*** kajkavski glagol	*rastaviti*	*rastaviti se*
rastlina, češka riječ	*biljka*	*biljka*
razgovarati	*razgovarati se*	*razgovarati*

redati*, *poredati*, *razredati	bolje*: ređati, poređati, razrediti, razređivati*	*redati, poredati*
riješiti	bolje*: odriješiti*	*riješiti, odriješiti*
rod	*narod (u pjesmama)*	*rod, narod*
Ruska	*Rusija*	*Rusija*
sasma	*veoma, vrlo*	*sasma (pril), veoma, vrlo*
shodan*, *shodnost	*zgodan, privlačan*	*shodan, shodnost, zgodan, privlačan*
silno	*veoma, jako*	*silno (pril.), veoma, jako*
siromak	bolje*: siromah*	*siromah*
sjeguran	treba*: siguran*	*siguran*
skroz	*sasvjem, posve*	*skroz, sasvim, posve*
slap	*bučnica, skokovac, vodopad*	*slap, vodopad*
slijedeći	*potonji*	*sljedeći*
slovio je	*bio je na glasu*	*bio je na glasu*
spadati	*pripadati*	*spadati, pripadati*
***spočitovati*,** kajkavska riječ	*prebaciti, prebacivati*	*prebaciti, prebacivati*
stališ, kajkavska riječ	bolje*: stalež*	*stalež*
nijesam bio u stanju	*nisam mogao*	*nisam u stanju, nisam mogao*
stijena, kajkavska riječ	isto što i*: hrid*	*stijena, hrid (ekspr. jez. knjiž.)*
stran	treba*: strana*	*strana, stran (prid.)*
stranom	ne treba*: većom stranom trgovci, već ponajviše*	*većinom trgovci, ponajviše (pril.)*
sveopći	treba*: opći, općeni*	*sveopći (prid.), opći*
***svijestan zadatka*,** barbarizam	*zna što mu je zadatak*	*zna što mu je zadatak*
trgovački svijet slabo za to mari	*trgovci slabo za to mare*	*trgovački (pril., prid.)*
svrha	*izučava*	*svrha*
Švica*, *švicarski, tal.	*Švajcarska, švajcarski*	*Švicarska, švicarski*

***takav**,* germanizam	nikako*: uz D*	*takav (prid. zam.)*
tamo	ne treba*: tumačiti tamo*	*tamo (pril)*
te	*te*	*te (vezn.)*
tečaj	nikako*: uz I*	*tečaj (m), ne kao prijedlog*
tegoba	treba*: tužba*	*tegoba, tužba*
tijesno prijateljstvo	bolje*: glavno prijateljstvo*	*prijateljstvo*
tik	*tik do*	*tik (pril. čest.)*
tištiti	*tištati*	*tištati*
***tjedan**,* kajkavska riječ	*nedjelja, sedmica*	*tjedan, nedjelja (reg.arh.), sedmica (reg. tjedan)*
tjelovježba	*gimnastika*	*tjelovježba, gimnastika*
tjerati zanat, germanizam	*trgovati, raditi zanat*	*trgovati*
***toli**,* arhaizam	*toliko*	*toli (zast. arh. knjiš.), toliko*
trak	*zraka*	*trak, zraka*
trvenje	*razdor, razmirica*	*trvenje, razdor, razmirica*
udovoljiti	*da odgovori*	*udovoljiti*
***ugar**,* ž.r.jd.	treba*: D – na ugari*	*na ugari*
ugibati se, ***ugnuti se***	isto*: spustiti se, spuštati se*	*ugibati se, ugnuti se, spustiti se, spuštati se*
ulagati trud	treba: *truditi se*	*ulagati, truditi se*
umjestan, ***neumjestan***	*umjesno, neumjesno*	*umjestan, umjesno*
unutar	nikako*: s G*	*unutar kao prij. s G*
uobziriti	*uzeti u obzir*	*uzeti u obzir (fraz.)*
upitni	*pomenuti, rečeni, onaj*	*upitno (pril.)*
upliv, ***uplivisati***	*utjecaj, utjecati*	*upliv, utjecaj*
uporava, ***uporavati***, ***uporavljati***	bolje*: primjena, primijeniti, primjenjivati*	*primjena, primijeniti, primjenjivati*
upotreba	bolje*: poraba*	*upotreba, poraba (knjiš.)*
uprličiti	*prirediti*	*upriličiti, prirediti*
uputan	bolje*: zgodan, koristan, probitačan*	*uputan (prid.), zgodan, koristan, probitačan (prid.)*
urećі	bolje*: uročiti*	*urećі, uročiti*
urođenik	bolje*: domorodac*	*urođenik, domorodac*

		(zast. domaći čovjek)
uslijed	*poradi, zbog, s*	*uslijed (čega) prij., poradi (čega; knjiš. retor.), zbog, s*
uspostaviti	bolje*: obnoviti*	*uspostaviti, obnoviti*
ustupiti	bolje*: dati, predati*	*ustupiti, dati, predati*
uštiti, ***priuštiti***	*željeti*	*priuštiti, željeti*
utjerati, ***utjerivati***	bolje*: izgnati, izgoniti*	*utjerati, utjerivati, izgnati, izgoniti*
uvijek	ponekad izostavljati*: pema lanjskome vinu ovo je vino još uvijek dobro*	*uvijek (pril.)*
uvjetovati	*uvjet*	*uvjetovati*, *uvjet*
uz	upotreba i drugih prijedloga*: s, sa, od*	*uz*, *s*, *sa*, *od*
veleizdaja, ***veleposjednik***, ***veletržac***, ***veleum***, ***velevlast***	bolje*: državna izdaja, veliki posjednik, veliki trgovac, veliki um, velika vlast*	*vele-*
veleban	*dovoljan*	*veleban (ekspr.), dovoljan*
vjeresija, turska riječ	treba*: veresija*	*veresija (žarg.)*
vjerovnik	*rukodavnik*	*vjerovnik*
voljeti	*ljubiti*	*voljeti, ljubiti*
zaborav, *m.r.*	*učinio je u zaboravu*	*zaboravio je*
začasni	bolje*: počasni*	*začasni (prid. arh.), počasni (prid.)*
zadovoljiti, ***zadovoljavati***	*nije dobro uz A i D*	*zadovoljiti (koga što, se, se čime)*
zahvaliti se, ***zahvaljivati***	*zahvaliti*	*zahvaliti se, zahvaljivati se*
zamak	bolje: *grad*, *tvrđava*	*zamak (pov.), grad, tvrđava*
zapostaviti, ***zapostavljati***	*bolje: pometnuti, pometati, zametnuti*	*zapostaviti, pometati (reg.), zametnuti,*

		pometnuti
zavoljeti	bolje*: zamilovati*	*zavoljeti*
zloraba, zlorabiti	bolje*: zla poraba, zlo upotrebljavati*	*zloupotrijebiti, zloupotreba, zloraba, zlouporabiti*
zračiti	*promahivati*, *promahnuti*	*zračiti*
zvanje	bolje*: staležradoznao*, *radoznalost*	*zvanje*
zvedljiv, zvedljivost, kajkavska riječ		*radoznao, radoznalost*
žalibože	*na žalost*	*žalibože (čest.), nažalost*

Rezultati istraživanja nam pokazuju kako je Tomo Maretić po uzoru na Vuka Karadžića prihvaćao riječi koje su bile izrazito štokavske i suprotstavljao se riječima koje su bile kajkavske što nam tablica izuzetno vizualno i potvrđuje. Kajkavske riječi za koje je Maretić ponudio zamjenu su: *akoprem*, *barma*, *bjelanjak*, *črknja*, *darežljiv*, *halabuka*, *klup*, *nijetiti*, *piknja*, *povrtelje*, *preuzeti*, *prokšen*, *prokšenost*, *rahal*, *rahlost*, *raspitati*, *raspitati se*, *spočitovati*, *stališ*, *stijena*, *tjedan*, *zvedljiv*, *zvedljivost*. Usporedimo li Maretićev prijedlog sa standardom uviđamo kako se njegove riječi danas upotrebljavaju u hrvatskom standardu, dok se kajkavske riječi s početka 20. stoljeća koriste dijalektalno. S druge strane od kajkavskih riječi koje su bile upotrebljavane s početka 20. stoljeća, a koriste se i danas su: *bjelanjak*, *darežljiv*, *preuzeti*, *raspitati*, *raspitati se*, *stijena*, *tjedan*.

Arhaizmi su za Tomu Maretića također bile nepoželjne riječi, a on je u svome djelu istaknuo sljedeće: *biljisati*, *ini*, *koli*, *pako* i *toli*. Riječ koja je danas prepoznatljiva u standardu jest *biglisati*, dok ostale su izmijenjene po preporuci Tome Maretića. Riječ *biljisati* (mjesto: pjevati, o pticama, osobito o slavuju) je arhaizam; osim toga stari su govorili *„biglisati“,* pa su njihovo *gl* u novije vrijeme čitali neki kao *lj* i stvorili: biljisati. Tko hoće taj glagol upotrebljavati, neka piše i govori sa gl. kako su stari govorili.[68] Upravo kao što je Tomo Maretić istaknuo, na taj se način ta riječ upotrebljava i danas uz riječ pjevati.

U savjetniku se pojavljuje i jedan neologizam *(krasosloviti)*, jedan provincijalizam *(prenavljati se)*, jedan slavonski provincijalizam *(jašiti)*, jedan barbarizam *(svijestan zadatka)* te četiri germanizama *(isti, počivati, takav, tjerati*

[68] MARETIĆ, T. (1899.) *Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*. Zagreb: ŠTAMPA I NAKLADA KNJIŽARE L. HARTMANA (ST. KUGLI), str.688.

zanat). Maretić je bio protiv njihove uporabe a do danas je bio polovično uspješan u njihovu uklanjanju jer su ostale sačuvane riječi poput: *jašiti*, *isti*, *počivati*, *takav*, *tjerati* (*nesvrš*.).

Na kraju valja navesti riječi koje čine većinu Maretićeva savjetnika. Ovdje će se dati popis njemačkih, čeških, ruskih, talijanskih i jedne turske riječi. No, valja naglasiti da se kod njemačkih riječi daje popis samo onih za koje Maretić direktno navodi da su njemačke riječi, a ostale se nalaze u tablici za koje unutar *Antibarbarusa* napominje da su nastale prema njemačkom. Njemačke riječi redom jesu: *bezuvjetno*, *djelokrug*, *dokinuti*, *domjenak*, *lješina*, *miomiris*, *miomirisan*, *navodno*, *opaska*, *opreka*. Sve su njemačke riječi danas dio standarda, iako je prihvaćen uz njemačku riječ i Maretićev izraz. Za riječ *navodno* on predlaže sintagmu *kako se kaže*, no danas je *navodno* riječ koja se koristi u svakodnevnoj komunikaciji. Češke su riječi sljedeće: *dojam*, *dostatan*, *listina*, *nabožan* (češka ili ruska), *prepona*, *rastlina*. Sve su riječi danas dio standarda zajedno s prijedlogom Maretića, no riječ *rastlina* nije dio standardnoga jezika već je u uporabi riječ *biljka*. Talijanske su riječi: *manjkati*, *preša*, *prešan*, *Švica*, *švicarski*. Riječ *manjkati* pronalazimo danas u standardu, riječi *preša*, *prešan* nisu dio standarda već umjesto njih koristimo *hitnja*, *hitan*. Jedna zanimljivost se pojavljuje s riječi *Švica*, *švicarski*, a to je ta što Maretić predlaže *Švajcarska*, *švajcarski*, a danas u standardu koristimo *Švicarska*, *švicarski*. Ove su riječi po prijedlogu Tome Maretića u potpunosti neusvojene u hrvatskom standardnom jeziku. Također, pojavljuje se jedan turska riječ *vjeresija* koja se danas upotrebljava kao žargonizam u obliku *veresija*. Te na kraju su nam ostale ruske riječi: *dozvoliti*, *izlišan*, *izviniti*, *izvinjavati*, *nevježa*, *ogroman*, opredijeliti, *opredjeljivati*, *pobornik*, *podstrekavati*, *pokrovitelj*. Danas se upotrebljava i Maretićev prijedlog i ruske riječi za: *dozvoliti*, *opredijeliti*, *opredjeljivati*, *ogroman*, ali i *golem* prema Maretiću. *Izlišan* je ruska riječ koja je zamijenjena riječju *zališan* prema Maretiću i današnjem standardu, *izviniti* i *izvinjavati se* danas se koristi razg.+srp., a za standardnu riječ se uzima *oprostiti* i *ispričati*, *nevježa* je riječ koja se danas koristi razgovorno, ali odbijen je Maretićev prijedlog *neznajša*, *neznalica*, *pobornik* je riječ koja se danas koristi, a Maretić je predlagao *zatočnik* što je danas zast. retor., *podstrek* je danas reg.+srp., a u uporabi su riječi *podbadati*, *podjarivati*, *nagoniti* te za riječ *zakrilnik* koju je Maretić predlagao ipak se koristi ruska riječ *pokrovitelj* i Maretićev prijedlog *zaštitnik*.

Na kraju možemo zaključiti kako se Maretić suprotstavljao kajkavskim riječima, njemačkim, češkim, ruskim, talijanskim i ruskim te neologizmima, provincijalizmima, barbarizmima, germanizmima i arhaizmima. Veliki je broj Maretićevih prijedloga usvojen i koristi se i danas u hrvatskom standardnom jeziku, no u nekim je situacijama bio izraziti štokavski purist i sudeći prema tome stvarao riječi koje nisu bile prihvaćene. On je bio, recimo prvi, koji je zastupao puristička načela vrlo oštro a odmah za njim s takvim je, možda još i oštrijim stavovima, krenuo i Vatroslav Rožić čiji popis riječi prikazujemo u sljedećoj tablici.

Sljedeća tablica je sastavljena prema jezičnome savjetniku Vatroslava Rožića, *Barbarizmi u hrvatskom jeziku*. Rožić je priredio tri izdanja svoga jezičnog saavjetnika, a u ovome istraživanju koristit će se treće izdanje iz 1913. godine jer je i najopširnije. U njemu se nalazi oko 1250 riječi koje su u tablici analizirane. Prvi nam stupac prikazuje popis onih riječi koje su se koristile na početku 20. stoljeća. Drugi nam stupac prikazuje prijedloge Vatroslava Rožića za one riječi koje je on smatrao da treba izmijeniti jer nisu poznate narodu, ili su jezične pogrješke ili su pak riječi stranoga podrijetla. U posljednjem stupcu možemo vidjeti popis riječi kojeg paralelno možemo usporediti s prvim i drugim stupcem. Valja naglasiti kako se u posljednjem stupcu, dakle riječi koje se koriste u standardnom jeziku, pojavljuju riječi i iz prvoga i drugoga stupca. Primjerice za riječ koju je Rožić proglasio neologizmom, *izdašan*, i predložio *obilan*, možemo vidjeti u trećem stupcu obje riječi. To je zato što se u hrvatskom standardu te dvije riječi pojavljuju kao sinonimi. U tablici možemo pronaći još takvih primjera.

Tablica 2: Vatroslav Rožić

Riječ iz uporabe na početku 20. Stoljeća	Prijedlog Vatroslava Rožića iz Barbarizama	Riječ u uporabi u suvremenom hrvatskom (standardnom) jeziku
Afrikanac, ***afrikanski***, prema njemačkome	treba: *Afričanin*, *afrički*	*Afrikanac*, *Afričanin* (*neob. rij*.), *afrički* (*prid*.)
ako ću	ne slaže se s*: ću, ćeš*	*ako dođem*
akoprem, arhaizam	*premda*	*premda*
ali tako, germanizam	*ali se ne misli tako*	*ali se ne misli tako*

Amerikanac, ***amerikanski***	*Američanin, američki*	*Amerikanac, Američanin (neob. rij.), američki*
-ana, turski nastavak	*ciglarnica*	*ciglana*
astal, mađarska riječ	*stol*	*astal* (*reg. etnol.), stol*
baklja, bakljada	bolje: *zublja*, *zublje*	*baklja, bakljada, zublja (ekspr. baklja, buktinja)*
bankir	bolje*: bankar*	*bankar*
barma, kajkavska riječ	bolje: *dajbudi*, *bar*, *barem*	*bar, barem*
bedast, kajkavska riječ	treba*: lud*	*bedast (prid.), lud (prid.)*
bez	*danas sam došao s knjigom, sutra ću bez*	*bez* (*čega*) *prij*.
bez da, germanizam	*a da*	*razg. s česticom da niječe rečenično značenje*
bezodvlačno, ***bez odvlake***	*bez otezanja, bez oklijevanja, bez odgađanja*	*bez otezanja, bez oklijevanja, bez odgađanja*
bezuvjetno	*svakako*	*bezuvjetno (pril.), svakako*
ja bi	*ja bih*	*ja bih*
bijednik	nikako*: nevoljnik*	*bijednik, nesretnik, jadnik, nevoljnik*
bijeli udovac	*bijeli udovac*	*bijeli (slamnati) udovac*
bijeliti *(krumpir, jabuku)*	*guliti (krumpir, jabuku)*	*guliti (krumpir, jabuku)*
bilina, ***bilinski***, ***bilinstvo***, češke riječi	bolje*: biljka, biljni, biljno carstvo*	*bilina, bilinski, bilinstvo (zast.), biljka, biljni, biljno*
biljisati, arhaizam	*biglisati (pjevati)*	*biglisati, pjevati*
bio sam gledati	*bio sam (tamo) gledati*	*bio sam gledati*
birati *(za prezent)*	*biram*	*biram*
biti u stanju, germanizam	*moći*	*moći*
bitisati, turska riječ	*bilo pa prošlo*	*reg. umrijeti*
bitost	treba*: bitnost*	*bitnost*
bje	*bješe*	*bješe*
bjelanjak, kajkavska riječ	*bjelance*	*bjelanjak, bioce, bjelance*
bježati	*ne treba zamjenjivati glagolom trčati*	*bježati, trčati*

blizo	treba*: blizu*	*blizu*
bodar, bodriti, bodrost, oblici prema ruskome	*badar, badriti, badrost*	*bodar, bodriti, bodrost, badar, badriti, badrost*
bogac, kajkavska riječ	*bogalj, božjak, prosjak*	*bogac (reg. ekspr.), bogalj, prosjak, božjak (razg.)*
bogat *(bogata biblioteka)*	*obilna biblioteka*	*bogata*, *obilna*
bogoduhi	bolje*: bogodušan*	nema riječi
bojati se *od oca*	*bojati se oca*	*bojati se oca*
bojovnik	bolje*: bojnik, bojevnik*	*bojnik, bojovnik (ekspr.)*
bojuličan	*ubojan*	nema riječi
bol, *m.r.*	*ovaj bol*	*bol (I), m.; bol (II), ž.*
bolesničarka	*bolničarka*	*bolničarka*
bolovati na groznici	*bolovati od groznice*	*bolovati od groznice*
boljetica	*bolest*	*bolest, boljetica (razg.)*
boravak	*boravljenje*	*boravak, boravljenje*
Bosnoj	*Bosni*	*Bosni*
braniti se protiv	*braniti se od*	*braniti se od*
brusilovčarski	*brusarski*	*brusarski (prid.)*
bujiti *(trava buji)*	*trava buja*	*trava buja*
burgija, turska riječ	*za „čibuci“*	*burgija (reg.+srp.), (pren.)*
carevna	*carevnoj, a ne carevni*	*carevni*
celishodan	*zgodan, udesan, koristan*	*udesan (prid.), koristan, zgodan*
cijelj	*cilj*	*cilj*
crpiti	*crpsti*	*crpsti (crpiti) (što)*
čak, turska riječ	*ća*	*čak, ća (zast.; reg.)*
-čam**, *čamši,*** arhaizam	*-čevši, čev*	*-čevši, čev*
čar *(botaničar)*	*botanik*	*botanik (zast.), botaničar*
časopis	*list*	*list (dnevne novine), časopis*
čedan *(čedan prihod)*	*vrlo malen prihod*	*vrlo malen prihod*
česa	književno*: čega*	*čega (zam. G)*
českі	*češki*	*češki*

česnik	bolje*: ulomak*	*ulomak*
čestitati *(kome na čem)*	*čestitati kome što*	*čestitati (što, na čemu)*
četiri sto	*četiri stotine,* rjeđe*: četirista*	*četiristo (br.), četiri stotine*
četvrt *na dva sata*	*dva sata i četvrt*	*četvrt sata*
čij, ***čiji***	razlikovati*: čiji i koji*	*čiji (zam.), koji (zam.)*
-čimati *(ja čimam)*	treba*: ja činjem*	*ja činim*
čim prije	*što prije*	*čim, što*
čisto *drugi čovjek,* kajkavski	*sasvijem drugi čovjek*	*sasvim drugi čovjek*
čišći *(komparativ od čist)*	*čistiji*	*čist (prid.), čišći/čistiji*
čižma	bolje*: čizma*	*čizma*
članica *(članica pjevačkoga društva)*	treba*: član pjevačkoga društva i kada se misli na žensko čeljade*	*članica pjevačkoga društva*
-čmem *(začmem)*	*-čnem (začnem)*	*začnem*
čudi (me), germanizam	*čudim se (komu ili čemu)*	*čudim se*
to me čudi	*to mi je čudnovato*	*to me čudi, čudno*
črknja	bolje*: zarez*	*črknja (reg.zast.),zarez*
čun, čunj	treba*: stožac*	*čunj (mat.), stožac*
čuvati krevet, germanizam	*ležati u krevetu, biti bolestan*	*ležati u krevetu, biti bolestan*
ćuprija**,** turska riječ	treba*: most*	*ćuprija (pov., reg.), most*
dakako da	*dakako*	*dakako (pril.),(čest.)*
daleko veći, germanizam	*mnogo veći*	*daleko (+komp.) mnogo*
dalje govoriti, germanizam	*nastaviti govoriti*	*nastaviti govoriti*
dalnji (daljnji)	treba*: daljni*	*daljnji (prid.)*
dalji	razlikovati*: daljni i dalji*	*dalji*
danom *(prvim)*	treba*: prvi dan*	*prvi dan*
danomice, neologizam	*svaki dan, dan na dan*	*danomice (pril.), svaki dan, iz dana u dan, dnevice (zast.), svakodnevno*

dapače	treba*: šta više, pače*	*dapače, pače (zast.)*
darežljiv, darežljivost, kajkavski	*podatljiv, podašan, podatljivost, podašnost*	*podatljiv* (*pril*.), *podašan* (*prid*.), *podatljivost*, *podašnost*, *darežljiv*, *darežljivost*
dati si truda, germanizam	*truditi se*	*truditi se*
debljati se	*odebljati*	*debljati se, odebljati*
dejstvovati, crkvenoslavenska riječ	*raditi, poraditi, djelovati*	*dejstvovati (reg.+srp.), djelovati*
dignuti *(novac),* germanizam	*izvaditi (novac)*	*dignuti novac*
dijeliti mišljenje	*ja o tome ne mislim kao on*	*ja o tome ne mislim tako*
dijelom – dijelom	*koje – koje*	*koji zam. (koja, koje), dijelom (pril.)*
divljak *(divljaci izvan stranki)*	*ljudi izvan političkih stranki*	*ljudi izvan političkih stranki*
divot-izdanje	*divotno izdanje*	*divno izdanje*
djelatnost	bolje*: radinost*	*djelatnost, radinost*
djelo *(ministarstvo unutarnjih djela)*	treba*: ministarstvo nutarnjih poslova*	*ministarstvo unutarnjih poslova*
djelokrug	*područje*	*djelokrug, područje*
djetinstvo	književno treba*: djetinjstvo*	*djetinjstvo*
doba	nikako*: ove dobe već jedne dobi*	*mlađa dob, srednja dob, zrelija dob, staračka dob*
dnevni red	*poslovi današnje sjednice*	*dnevni red*
dnevnik	*svakidašnje novine*	*dnevne novine*
dobar stajati, germanizam	nikako*: ja dobar stojim za njega već ja jamčim za njega*	*ja jamčim za njega*
doboš, mađarska riječ	*bubanj*	*doboš (etnol. glazb. + srp.), bubanj*
dobrobit	*boljitak*	*dobrobit, boljitak*
dobrovoljac	*svojevoljac*	*dobrovoljac*

dobru noć	*laku noć*	*laku noć*
dočim, arhaizam	*dok, a*	*dočim (arh.), dok*
dodijeliti	*pridijeliti*	*dodijeliti*
događaj	*događati*	*događaj*
dojam, češka riječ	može*: dojam*	*dojam*
dojimati se	*doimati se*	*doimati se*
dojiti, slavonski provincijalizam	*musti (kravu)*	*dojiti, musti*
dokinuti naredbu	*ukinuti naredbu*	*dokinuti (admin., nakn. shv. retor.), ukinuti naredbu*
kako ti dolaziš do toga	treba*: što se brineš za mene*	*što se brineš za mene*
doli	*dolje*	*dolje*
doličan, dolično, neologizam	*kako zaslužuje, kako treba*	*doličan (prid.), dolično (pril.)*
doljni (doljnji)	*bolje: donji, dolnji*	*donji*
dom (domovina)	*samo u pjesmama, ne u prozi*	*dom, domovina*
domaćina	bolje*: domaćin*	*domaćin (etnol.)*
domjenak	*razgovor*	*domjenak, razgovor*
domoći se, germanizam	*dostati se, dokopati se, dosinuti se*	*domoći se, dokopati se*
domorodac	*ne zamjenjivati s: rodoljub*	*domorodac, rodoljub*
domovnica	bolje*: zavičajnica*	*domovnica*
dopadati se, germanizam	*to mi se mili, to mi se sviđa*	*dopadati se, sviđati se*
dopitati (kome nagradu)	*dati kome nagradu*	*dati kome nagradu*
doprinesti, doprinijeti, doprinositi, doprinos	*pridonesti, pridonijeti, pridonositi, pridonos*	*doprinijeti, pridonijeti, doprinositi, pridonositi, doprinos*
doputovati	*doći, stignuti, prispjeti*	*doputovati, doći, stići. prispjeti*
dorasao	*dorastao*	*dorastao*

dorastao *tome poslu,* germanizam	*ti nijesi podoban za taj posao*	*dorastao, podoban*
doskora	treba*: naskora*	*doskora (razg.)*
doslovno, doslovce	bolje*: riječ po riječ*	*doslovno (doslovce), (pril.)*
dostatan, češka riječ	*dovoljan*	*dostatan, dovoljan*
dostava	*vraćaju*	*dostava*
dostaviti *(primjer knjige)*	*šalje se primjer knjige*	*dostaviti, poslati*
dostavna knjiga	*knjiga potvrdnica*	*matična knjiga*
dosta toga, dosta do toga	*dosta o tome, dosta to*	*dosta o tome*
dotični, dotičnik	bolje*: ovaj, onaj, taj, neki, koji*	*dotični (prid.)*
dovinuti se, doviti se	*dokopati se*	*dovinuti se, dokopati se*
doznačnica	bolje*: novčanica*	*novčanica*
doznačiti	*odrediti*	*doznačiti (admin.), odrediti*
dozvola, dozvoliti, ruske riječi	*dopuštenje, dopustiti*	*dozvola, dozvoliti, dopuštenje, dopustiti*
dražest, ***dražestan***	*dragost, dragostan*	*dražest, dražestan, dragost*
drobiti	*drobiti (u jelo), ali smrviti mu glavu*	*drobiti, sitniti, mrviti*
droptina, kajkavski	treba*: mrva, trošica*	*mrva*
drva	razlikovati*: drveta*	*drva*
držati *(govor),* germanizam	*govorio je*	*govorio je*
dubljen	*zadubljen*	*zadubljen (pril.)*
duhovi su danas razdraženi	*ljudi su danas razdraženi*	*ljudi*
duha	*zaudara*	*zaudara*
dugoljast	*duguljast, duguljat*	*dugoljast, duguljast*
dugočasno	*nema prijedloga*	nema riječi
duriti se, kajkavski	*ljutiti se*	*duriti se, ljutiti se*
dva četvrta *(na jedan)*	*dvanaest sati i dva četvrta*	*pola jedan*

dvije sto	*dvjesta, dvije stotine*	*dvjesta, dvije stotine*
dvogupka	*bolje: duplikat*	*duplikat*
dvojak	*istoličnik, istovetnjak*	*blizanac*
dvojba	*sumnja*	*dvojba, sumnja*
dvojenac	*istoličnik, istovetnjak*	*blizanac*
dvojiti	*sumnjati, dvoumiti se*	*dvojiti, sumnjati, dvoumiti se*
dvojnik	*istoličnik, istovetnjak*	*dvojnik*
dvokutnica	*stranica s dva kuta – dvokutnica*	*trokut*
-elan *(aktuelan)*	*-alan (aktualan)*	*aktualan (prid.)*
Europejac, europejski	*Evropljanin, evropski*	*Europljanin, europski*
falinga	*pogrješka*	*falinga (reg. žarg.), pogreška*
faliti	*prevariti*	*prevariti*
fela, mađarska riječ	*vrsta*	*fela (reg.), vrsta*
financijalni	*financijski*	*financijski*
Francez, franceski	bolje*: Francuz, francuski*	*Francuz, francuski*
-ganjati	*-goniti*	*ganjati, goniti*
gimnazijalac, gimnazijalni	*gimnazijac, gimnazijski*	*gimnazijalac, gimnazijski*
gg	*gospoda, gospodo*	*gg. (krat.gospoda)*
gladčalo	bolje*: gladilo, laštilo*	*glačalo*
glasiti, germanizam	*kazati*	*kazati*
glasom, germanizam	*odredbom*	*odredbom*
glazbilar, ***glazbilarski***, ***glazbilo***	*glazbar, glazbarski, glazbalo*	*glazbar, glazbarski, glazbilo (zast.), glazbalo*
glede, arhaizam	*toj, radi*	*toj, radi, glede (arh.)*
godišnje, germanizam	*na godinu*	*godišnje (pril.), na godinu, po jednoj godini*
gombanje, ***gombati se***	*gimnastika, gimnasticirati se*	*gimnasticirati (gombati), gimnastika*
gordost, barbarizam	*ponos, oholost*	*gordost, ponos, oholost*

gori	*gore*	*gore*
Gospodin	*Gospod*	*Gospodin*
gostovi	*gosti*	*gosti*
gradonačelnik	*gradski načelnik*	*načelnik (pov.), gradonačelnik*
grižen	*grizen*	*gristi*
grub, dubrovački provincijalizam	*ružan*	*ružan, grub (lokal. ružan)*
grupa	*skup*	*grupa, skup*
halabuka, halabučiti, kajkavski	*buka, bučiti*	*halabuka (razg.), buka, bučiti*
hametom	*ametom*	*hametice; ametice (pril.)*
hasan, hasniti, mađarska riječ	*korist, koristiti*	*korist, koristiti*
-hađati	bolje*: hoditi*	*hodati*
hladnjeti	*hladiti*	*hladnjeti, hladiti*
hotice	*hotimice, hotomice*	*hotice (pril.),(knjiš.) hotimice*
hodočasnik, ***hodočastiti***, ***hodočašće***	*crkvar, poklonik, poklonstvo*	*hodočasnik, hodočastiti, hodočašće*
hrđa, hrđati	*rđa, rđati*	*rđa (hrđa), rđati (hrđati)*
hrvati se, pohrvati se	*rvati se, po'rvati se*	*hrvati se, pohrvati se*
hrzati, kajkavski	*rzati*	*rzati (hrzati)*
htijući	*hoteći*	*htjeti*
huditi	*uditi (nauditi)*	*nauditi*
hustiti	*ustiti (naustiti)*	nema riječi
hvala *(većoj prosvjeti)*	*poradi (veće prosvjete)*	*poradi (čega), prij.*
igrati glasovir	*udarati u glasovir*	*svirati glasovir*
igrati ulogu, germanizam	*vrši veliki posao*	*biti važan među ostalima*
-iji (ovčiji)	*-ji (ovčji)*	*ovčji*
ima duhu	*zaudara*	*zaudara*
imati dobrotu, germanizam	*budite dobri (pa mi to pošaljite)*	*budite dobri*

imati na raspolaganje	*imam da potrošim*	*raspolažem, imam*
imati riječ	*govoriti*	*govoriti*
imati strah(a), germanizam	*strašim se*	*strašim se, strah me*
imendan	*imenidan, godovno*	*imendan*
imenito	*poimence, po imenu*	*poimence, po imenu*
imetak, kajkavski	*imutak, imanje, imuće*	*imetak, imutak, imanje*
ini, arhaizam	*drugi*	*ini (knjiš. drugi), drugi*
iole	*ikoliko*	*iole (čega) pril., ikoliko*
-isati (reformisati)	*-iti (reformirati)*	*reformirati*
isbitriti pjesmu	*uglazbiti pjesmu*	*uglazbiti*
ishoditi	*isposlovati*	*ishoditi, isposlovati*
ispitivati *(prirodu)*	*istraživati prirodu*	*istraživati prirodu*
isporediti *(komu, čemu)*	*isporediti (s kime ili sa čime)*	*usporediti (što)*
ispraviti, ***ispravljati***	*popraviti, popravljati*	*ispraviti, ispravljati, popraviti, popravljati*
isprekrižati *(što)*	*isprecrtati*	*prekrižiti, precrtati*
ispustiti *(iz rukopisa)*	*izostaviti*	*izostaviti*
istančan (a, o)	*istančao (la, lo)*	*istančan (a, o)*
istaviti, istavljati	*isticati*	*isticati*
isti, germanizam	*tko*	*isti (prid.)*
istući *(12 sati)*	*izbio (12 sati)*	*izbio (12 sati)*
-iv *(nedokučiv)*	*-ljiv (nedokučljiv)*	*nedokučiv (prid.)*
iz *(drva)*	*od (drva)*	*od drva*
iza kako	*pošto*	*pošto*
izbjeći *(pogibli)*	*ukoniti se pogibli*	*pobjeći*
izdašan, neologizam	*obilan*	*obilan, izdašan*
izdržati	*podnijeti*	*izdržati, podnijeti*
izdržavati	*brinuti*	*izdržavati, brinuti*
izgled *(stavljeno u izgled)*	*obećano mu je*	*obećano mu je*
izgledati, germanizam	*kao*	*izgleda, kao*
izim, arhaizam	*osim*	*osim, izim (zast.)*

izjaviti se	*on je rekao*	*on je rekao*
izlet, germanizam	može*: izlet, izletnik*	*izlet, izletnik*
izlišan, ruska riječ	*zališan*	*zališan (prid.)*
iznevjeriti se *(komu ili čemu)*	*iznevjeriti bez s i sa*	*iznevjeriti (koga, što)*
izniknuti	*nestaše*	*nestati*
iznimka, arhaizam	*izuzetak*	*iznimka, izuzetak*
iznos	*svega, svota*	*iznos, svota*
iznositi	*to je*	*iznositi, to je*
iznuditi	*nagnati*	*iznuditi, nagnati*
izobličen, izobličiti	*nakazna lica*	*izobličen, nakazno lice*
izraz, ruska riječ	*izjava*	*izjava, izraz*
izreka	*rečenica*	*rečenica, izreka*
izrična izrikom	*izrijekom*	*izrijekom*
izrok	*oglas, posljednji rok, edikt*	*oglas, rok, edikt (pov., pravn.)*
iz sredine, germanizam	*između sebe*	*između sebe*
izvadak *(iz novina)*	*izvod (iz novina)*	*izvadak, izvod (admin.)*
izvan kreposti staviti	*ukinuti*	*ukinuti*
izvid	*razgled*	*razgled*
izviniti, izvinjavati, ruske riječi	*oprostiti, ispričati*	*izviniti (razg.+srp.), oprostiti, ispričati*
izvoljno	*izvolite*	*izvolite*
jad, kajkavski	*ijed, jed, srdost, srdžba*	*jad, srdžba*
jaditi se, kajkavski	*jaditi se*	*ljutiti se*
jako *(dobar),* provincijalizam	*veoma dobar*	*jako, veoma*
jal, ***jalan***, kajkavske riječi	*zloba, zloban*	*jal, jalan, zloba, zloban*
jastuk, turska riječ	*uzglavak, uzglavnica, uzglavlje*	*jastuk, uzglavnica (neob., reg.)*
-jašiti, slavonski provincijalizam	*jahati*	*jašiti, jahati*
jedan	*jedan, samo kao broj*	*jedan*

jedaonica	bolje*: jedionica*	*jedaonica, blagovaonica*
jednoč	*jednoć*	*jednom*
jednomišljenik	*jednomislenik*	*jednomišljenik*
jedva	*čim*	*jedva, čim*
jeftimba	*lidžba, dražba*	*jeftimba (zast.), dražba*
je li	*da li*	*je li*
jeonica	*jedaonica*	*jedaonica, blagovaonica*
jer da *(jer da ga)*	*jer ga*	*jer ga*
jestvionica	*jedaonica*	*jedaonica, blagovaonica*
jetra	*boli me jetra*	*boli me jetra*
jevtimba	*lidžba, dražba*	*jeftimba (zast.), dražba*
jorgan, turska riječ	*pokrivač*	*pokrivač, jorgan (reg.)*
ju	*je*	*je*
jur, arhaizam	*već*	*već*
k *(jagnjetu)*	*kod jagnjeta*	*k (ka), (prij.), kod (prij.)*
k pitanju	*pitanje*	*pitanje*
kad ću *(doći)*	*kad dođem*	*kad dođem*
kako ti ide*,* germanizam	*kako je*	*kako je*
kanarinac	*kanarac*	*kanarinac*
kaniti *(se)*	*okaniti se*	*okaniti se (razg.)*
kao profesor	*profesorom*	*kao profesor*
kao što ni vi	*kao ni vi*	*kao ni vi*
-kapati *(zakapati)*	*-kopavati (zakopavati)*	*zakapati, zakopavati*
kasapin, kasapnica, turske riječi	*mesar, mesarnica*	*kasapin (re. rij. + srp.), mesar*
kaseta	*birnica*	*kaseta, kazeta (razg.)*
kasnije	*poslije*	*kasnije, poslije*
kašljam	*kašljem*	*kašljem*
kašnje	*kasnije*	*kasnije*
kazan, turska riječ	*kotao*	*kazan (razg., reg.),kotao*
kifla	*rožić, rogač, rogalj, krivak, krivalja*	*kifla (reg.)*
kihati	*kiham*	*kišem*

kladiti se *(za što)*	*kladiti se (za nešto)*	*kladiti se (na koga, na što)*
klećі se, ***kleknuti se***	*klećі, kleknuti*	*kleknuti*
kleveta, klevetati	*objeda, podvala*	*kleveta, klevetati*
klup, kajkavski	*klupa*	*klupa*
-ključiti, ***-ključivo***	*isključivo, uključivo*	*isključivo, uključivo*
knjižara	bolje*: knjižarnica*	*knjižara*
kod *(kod oca)*	*k ocu ili ocu*	*k ocu ili ocu*
koji taj	*kojigod*	*koji-god*
koli, arhaizam	*kako, koliko*	*kako, koliko*
koli – toli, arhaizam	*koliko-toliko*	*koliko, toliko*
koliko put	*koliko puta, kolikoput*	*koliko puta, često*
kolodvor	*stanica, postaja*	*kolodvor, stanica, postaja*
kolotur	*škripac*	*škripac*
komšija, turska riječ	*susjed*	*susjed, komšija (reg.+srp.)*
konak, turska riječ	*stan, dvor, noćište*	*konak (noćenje, reg.pov.), stan*
koncem mjeseca	*na koncu mjeseca*	*koncem mjeseca*
koplje lomiti, germanizam	*boriti se*	*boriti se*
koracati, kajkavski glagol	*koračati*	*koračati*
korenika, kajkavska riječ	*kov*	*kov (ž zast.)*
kristoljublje	*koristi radi*	*radi koristi*
kormilo, ruska riječ	*krmilo*	*kormilo*
kose *(su mu sijede)*	*kosa mu je sijeda*	*kosa mu je sijeda*
kožnat kaput	*kožan kaput*	*kožni kaput*
krajem	*na kraju*	*na kraju*
krajoslikar, krajoslikarstvo, krajinoslikarstvo	*slikar krajeva, slikanje krajeva, pejsaž*	*pejsaž*
kraljevina	*kraljevnoj (D)*	*kraljevni*
kralježnjaci	*kralješnjaci*	*kralješnjaci (kralježaci razg.)*
krasnosloviti, krasosloviti, neologizam	*krasno govoriti, besjediti, deklamirati*	*besjediti, deklamirati*

-krat	*jedamput, sva puta*	*jednom (jedanput), dvaput*
-kratan *(dvokratan)*	*dvokratnim*	*dvokratan*
kretom pošte, germanizam	*po pošti, poštom*	*poštom*
krhak	*krt*	*krt, krhak*
krivi zubi	*lažni zubi*	*lažni zubi*
-križati, kajkavski	*prekrižaj, precrtaj*	*prekriži, precrtaj*
križ na križ, kajkavski	*unakrst*	*unakrsno (pril.), unakrst*
krinadarstvo	*krmaštvo, krmstvo*	nema riječi
krpati	*krpiti*	*krpiti, krpati*
krpanje	*krpljenje*	*zakrpati (zakrpiti)*
krsni list, kajkavski	*krsna čast*	*krsni list*
krugla	*kugla*	*kugla*
kruta zima, kajkavski	*ciča zima*	*ciča zima*
kućarenje, ***kućariti***	*torbarenje, torbariti*	*kućariti, torbariti*
kućevlasnik	*vlasnik kuće*	*kućevlasnik, kućegazda, vlasnik kuće*
kupatilo, srijemski provincijalizam	*kupalište, kupelj, kupalo*	*kupalište, kupelj*
kusočunj	*krnji stožac, čun, čunj*	*stožac, čunj*
ladanje, ladanjski, kajkavske riječi	*imanje, selo, seoski*	*imanje, selo, seoski*
lahk, lahka, kajkavski	*lak, laka*	*lak, laka*
lakom za čim	*lakom biti na što*	*lakom (prid.)*
lakomiti se za čim	*lakomiti se na što*	*lakomiti se (nesvrš.)*
lanac, madžarska riječ	*veriga, verige*	*veriga (reg.), lanac*
leći se	*legnem se*	*legnem se, leći, legnuti*
lepeza, turska riječ	*mahač, mahalica*	*mahač, lepeza*
krivica ***leži na meni***	*ja sam kriv*	*krivica, krivnja*
li (lih), čakavska riječ	*samo*	*samo*
lice mjesta, latinizam	*bio sam na mjestu*	*mjesto*
lijek na protiv groznice	*lijek od groznice*	*lijek protiv groznice*
lijeni, lijenjost, srijemski	*lijen, lijenost*	*lijen, lijenost*

provincijalizam		
-lik *(jajolik)*	*jajast*	*jajast, jajolik*
lisnica	*novčanik*	*lisnica, novčanik*
list	*pismo*	*list, pismo*
listar	*pismovnik*	*listonoša, pismonoša*
listina, češka riječ	*isprava*	*listina, povelja, isprava*
listonoša	*pismonoša*	*listonoša, pismonoša*
lojen, kajkavski	*lojan*	*lojan*
lojenica, kajkavski	*lojanica*	*lojanica*
lovački	*lovački pas*	*lovački pas*
loviti	*hvatati*	*loviti, hvatati*
luknja, kajkavski	*rupa*	*luknja (reg. rupa), rupa*
lupež	*kradljivac*	*lupež, kradljivac, lopov*
lupina, kajkavski	*ljuska*	*lupina, ljuska*
lješina, turska riječ	*strvina, mrcina, leš; mrtvac*	*lješina, lešina, leš, strvina, mrcina; mrtvac*
makaze, turska riječ	*nožice*	*makaze (reg.+srp.), škare, nožice*
maloljetnik	*nedorastao*	*maloljetnik*
malo ne	*gotovo svi*	*gotovo svi*
manjkati	*nedostajati, nedostati*	*nedostajati, manjkati*
mariti, lički provincijalizam	*trebati*	*mariti, trebati*
marvogojac, ***marvogojstvo***	*stočarstvo*	*marvogojstvo (zast.), stočarstvo*
mehana, turska riječ	*krčma*	*mehana (reg., razg. pejor.), gostionica, krčma*
mehk, turska riječ	*mek*	*mek (prid.)*
menom, kajkavski oblik	*sa mnom*	*sa mnom*
mentovati se, madžarska riječ	*lišiti se, osloboditi se, kaniti se (koga ili čega)*	*osloboditi se*
milijarder	*milijard, milijardaš*	*milijarder*
mimo *(kuće)*	*mimo kuću*	*mimo kuće*
minuta	*minut*	*minuta*

miomiris, miomirisan	*mirisav, mirišljiv*	*miomiris, miomirisan, mirisav, mirišljiv*
miraz, turska riječ	*pridav, pridavak*	*miraz*
mirišim *(miriše po luku)*	*miriše lukom*	*miriše po luku*
mjerodavan	*to nije meni pravilo*	*mjerodavan (prid.)*
mjesečno, germanizam	*na mjesec*	*mjesečno*
mjestimice	ne znači*: ovdje-ondje*	*mjestimice (pril.)*
mjesto uzeti, germanizam	*izvoli*	*izvoli*
mnijenje	*mišljenje*	*mnijenje, mišljenje*
močiti	*pokisnuti*	*pokisnuti*
mokar *(od kiše)*	*prokisnuo od kiše*	*pokisnuti od kiše*
molim zatvoriti vrata	*molim te zatvori vrata*	*molim te zatvori vrata*
molit ću od njega novce	*molit će ga za novce*	*molit ću ga novce*
molitva *(na koga ili na što)*	*molitva kome ili čemu*	*molitva Bogu*
moradijah	*morah, moraše*	*moram*
moradoh	*morah, mora*	*moram*
moraš *(znati),*germanizam	*treba da znaš*	*moraš znati*
možebitna pitanja	*ako tko što zapita*	*ako tko što zapita*
mrziti *(koga ili što)*	*mrziti na koga ili na što*	*mrziti koga ili što muž*
muž *(mnogi muževi)*	*slavni ljudi, mnogi ljudi*	*mnogi ljudi*
mužak	bolje*: mužjak*	*mužjak*
na *(umro je na koleri)*	*umro je od kolere*	*umro je od kolere*
-na *(blagajna)*	*blagajnica*	*blagajna, blagajnica (ž.r.)*
nabaciti *(riječ),* germanizam	*ja sam to samo tako rekao*	*nabaciti (pren.)*
nabožan, ***nabožnost***, ruske riječi	*pobožan, pobožnost*	*nabožan, nabožnost, pobožan, pobožnost*
načitan, ***načitanost*** (čovjek)	*ovaj je čovjek mnogo čitao*	*načitan (prid.), načitanost*
nadalje	*dalje*	*nadalje, dalje*
nadežda, crkvenoslavenska riječ	*nada*	*nada*
nadležan, nadležnost,	*pripada*	*nadležan, nadležnost,*

ruske riječi		*pripadati*
nadnačelnik	*vrhovni načelnik*	*načelnik*
nadobudan	*pun nade*	*nadobudan*
nadoći, germanizam	*doći, prići, stići, prispjeti*	*doći, prići, stići, prispjeti*
nadomjestiti	*naknaditi, nadoknaditi*	*nadomjestiti, nadoknaditi*
nadstojnik	*razredni starješina*	*nadstojnik, starješina*
nadvisiti, dijalektički	*nadvišivati*	*nadvisivati, nadvisiti*
naglasiti, ***naglašivati***	*istaći, isticati*	*naglasiti, naglašavati, naglašivati, istaći, isticati*
naglasivati	*naglašivati*	*naglasiti, naglašavati*
nagovoriti	*progovoriti*	*progovoriti*
nahuditi	*nauditi*	*nauditi (nahuditi)*
nahustiti	*naustiti, ustiti*	nema riječi
najaviti	*javiti, objaviti*	*najaviti, javiti, objaviti*
najpače	*osobito*	*osobito*
naklada	*izdanje*	*izdanje, naklada*
nakladnik	*izdavač*	*nakladnik, izdavač*
naklanjati	*naklanjati se*	*naklanjati (se)*
nakon što	*pošto*	*nakon (prij.; koga, čega), pošto*
nalik čemu biti	*nalik (komu ili čemu)*	*nalik (komu ili čemu)*
namira	*namirnica*	*namirnica*
namještajan	*što se namješta*	*što se namješta*
namrijeti, provincijalizam	*ostaviti*	*namrijeti, ostaviti*
naobrazba	*obrazovanost, izobrazba*	*naobrazba, obrazovanost, izobrazba*
naobraziti	*obrazovati, izobraziti*	*naobraziti, izobraziti, obrazovati*
napadan, germanizam	*padati u oči*	*napadan (prid.)*
napram	*prema*	*naprama (napram), prema*
napučen, germanizam	*naseljen, naselan*	*napučenost, naseljenost, (razg.)*
napučiti	*naseliti, nastaniti*	*napučiti, naseliti, nastaniti*

napustiti	*ostaviti*	*napustiti, ostaviti*
naputnica	*novčanica*	*novčanica*
naredan *(naredna godina)*	*potonji (potonja godina)*	*sljedeća godina*
naručaj	*naručje*	*naručje (naručaj)*
nasjesti kome, germanizam	*dati se prevariti*	*dati se prevariti, nasjesti (pre. razg. iron.)*
naslaga	*nasjevina*	*naslaga*
naslov, ruska riječ	*napis*	*naslov*
nastan	*sjedište*	*sjedište*
nastup, nastupan	*početak, početan*	*nastup, nastup (pov.)*
nastupati, nastupiti	*početi*	*početi, nastupiti*
našast	*nađen*	*nađen*
našastar	*našasnik*	*časnik*
-našati *(iznašati)*	*nositi (iznositi)*	*nositi (iznositi)*
natkriliti	*nadvišuje*	*natkriliti*
na toliko, germanizam	*toliko se*	*toliko (pril.)*
natpis	*napis*	*natpis, napis*
navodno	*kako kaže*	*navodno (pril.)*
navoran	*naboran*	*naboran*
navratiti *(više navrata)*	*više mahova*	*navrat, mah*
nazidan *(nazidna)*	*zidna*	*zidna*
nazor	*kako ja mislim*	*nazor*
na životu	*u životu*	*na životu*
nebog, kajkavski	*jadan, siromašan*	*jadan, siromašan*
nebotičan	*samo u pjesmama*	*nema uporabe*
nećakinja	*nećaka*	*nećak, nećakinja*
nedaleko	*nedaleko od*	*nedaleko (pril.)*
nego ako	*već ako*	*nego, već*
negodovati, ruski	*nezadovoljstvo*	*negodovati, nezadovoljstvo*
neka, ***nekate,*** slavonski provincijalizam	*nemoj, nemojte*	*nemoj, nemojte*
nekoji	*neki*	*neki*

nekoliko	*nekolika*	*nekoliko*
neminovan	*gotov, siguran*	*gotov, siguran, neminovan*
ne mogu se izraziti	*ne mogu pravo reći*	*ne mogu se izraziti*
ne može nego	*on može samo*	*on može samo*
neophodan	*prijeko potrebno*	*neophodno*
neponjatno, ruski	*nepojmljivo*	*nepojmljivo*
nepozvan	*nezvan*	*nepozvan*
neprobitan	*ne propuštajuće*	*ne propuštajuće*
nesmiljeno	*nemilice*	*nemilice (pril.)*
nestadnik	*izgubljenik*	*nestao*
-nešen *(iznešen)*	*-nesen (iznesen)*	*iznesen, iznesen*
neumitan	*podmitljiv, nepodmitljiv, nemilosrdan*	*neumitan, podmitljiv, nepodmitljiv, nemilosrdan*
neumjestan	*to nije na mjestu*	*neumjestan*
nevježa, ruska riječ	*neznajša, neznalica*	*nevježa (razg. nespretnjaković), neznalica (ekspr. rij.), neznalica (pejor.)*
nezavisan	*slobodan, prost*	*nezavisan, slobodan*
ni	*ničiji (ni ispred zamjenice)*	*ničiji*
nije dorastao	*nije podoban*	*nije dorastao, nije podoban*
nijetiti, kajkavska riječ	*raspirivati, podjarivati*	*(zast). nijetiti oganj, (pren.) podjarivati*
ništovan	*ništavan*	*ništavan (prid.)*
ništovnica	*ništavnica*	*ništica*
niti ne	iza *niti, ni* ne dolazi negacija	iza *niti, ni* ne dolazi negacija
noga	*ratna noga*	*ratna noga*
nu	*no*	*no*
nuditi *(komu što)*	*nuditi (koga čime)*	*nuditi (koga čime, komu što)*
nužda, ***nuždan***, ruske	*potreba, potreban*	*nužda, nuždan (prid.)*

riječi		
-nji *(ovdanji)*	*-šnji (ovdašnji)*	*ovdašnji (prid.)*
njin	*njihan*	*njim*
ob *(zid)*	*o zid*	*o zid*
obal	*mnogo*	*mnogo*
obaviti, obavljati	*svršiti, svršivati, učiniti*	*obaviti, obavljati, svršiti, učiniti*
obdržavati *(obdržavana)*	*je bila*	*održana*
obitalište	*obitavalište*	*obitavalište*
obitavati, ruski	*nastavaju*	*obitavaju*
objam	*obujam*	*obujam*
obljubiti	*zavoljeti*	*obljubiti (zast., knjiš.)*
obnaći, germanizam	*imenovati, postaviti*	*imenovati, postaviti*
obnašati	*biti u časti, službi*	*obnašati*
obnarodovati, ruski	*proglašena, objavljena*	*obnarodovati (ekspr. retor.), objavljena, proglašena*
obojica *(nijesu htjela)*	*niti jedan od njih nije htio*	*obojica*
oborina	*padavina, padalina*	*oborine, padaline*
oboružati se	*naoružati se*	*naoružati se*
obratiti se molbom	*obratiti se s molbom*	*obratiti se s molbom*
obratno	*obrnuto*	*obrnuto (pril.), obratno (pril.)*
obrazovati *(zbor)*	*utemeljiti zbor*	*osnovati zbor*
obučavati, ***obučavanje***, ***obuka***	*ne treba zamjenjivati riječima poučiti, poučavanje, pouka*	*obučiti, obuka, obuka (razg. nastava)*
obveza	*obaveza*	*obaveza, obveza (razg.)*
obvezatan, barbarizam	*obavezan*	*obvezatan, obavezan*
obvezati se	*obavezati se*	*obvezati (koga, što)*
obveznica	*zadužnica*	*obveznica, zadužnica*
obzirom	*s obzirom*	*obzirom, s obzirom*
očeknina	*pričeknina*	nema riječi

očevidničar	*nadzornik*	*nadzornik*
odalečiti	*udaljiti se*	*udaljiti se*
odežda, crkvenoslavenska riječ	*odjeća, odijelo*	*odjeća, odijelo*
odgoj	*odgoja*	*odgoj*
odgovarati *(mojemu mišljenju),* germanizam	*to se ne podudara s mojim mišljenjem*	*to se ne podudara s mojim mišljenjem*
od kojih *(20 ljudi)*	*sa jedno 20 ljudi*	*oko 20 ljudi, dvadesetak*
odlika	*vrsta*	*vrsta*
odnijeti pobjedu, germanizam	*nadvladati, nadjačati*	*pobijediti*
odnosno	*i*	*odnosno (pril.)*
odnošaj	*sveza*	*odnošaj (arh.), odnos*
održati, održavati	*obdržavati*	*održati, održavati*
odsuditi	*osuditi*	*osuditi*
odsutan	*nenazočan, izočan*	*odsutan, nenazočan*
odsutnost, ruski oblik	*nenazočnost, izočje*	*odsutnost, nenazočnost*
odšteta, ***odštetiti***	*naknada, naknaditi, nadoknaditi*	*odšteta, odštetiti, naknada, naknaditi, nadoknaditi*
oduran, kajkavski	*gadan*	*oduran, gadan*
odustati od koga ili čega	*on je odustao svoje mišljenje*	*on je odustao od svoga mišljenja*
odušak, oduška	*razlikujemo*	*odušak (davati sebi oduška), odušak u glazb.*
oduševiti se	*zanositi se, zanijeti se*	*ograditi se, ograđivati što oduševiti se*
oduzeti riječ, germanizam	*zabraniti govoriti*	*oduzeti riječ*
odvažiti se na što, ruski	*nakaniti se na što*	*odvažiti se na što*
odvažan, ***odvažnost***	*neustrašljiv, smion, hrabar*	*odvažan, odvažnost, neustrašiv, smion, hrabar*
odvisiti *(odvisi od mene)*	*stoji do mene*	*ovisi o meni*
odvratan	*gadan, gnusan, mrzak, grd, ružan*	*odvratan, gadan, mrzak (pren.), gnusan (gnjusan),*

		ružan
odžak, turska riječ	*dimnjak*	*odžak (reg.), dimnjak*
ogavan, češka riječ	*gadan*	*gadan (prid.), ogavan*
oglasivati	*oglašivati*	*oglašivati*
ograditi se, ograđivati se	*odbijati što od sebe, odbranjivati se od čega*	*ograditi se*
ogroman, ruska ili češka riječ	*golem*	*ogroman, golem*
ojačati se	*ojačati*	*ojačati (se)*
okapanje	*posao, trud, muka*	*okapanje (pren.)*
okolica	*okolina*	*okolica, okolina*
okolišati	*okolišiti*	*okolišati (okolišiti)*
okolnost	bolje*: prilika*	*okolnost, prilika*
okolo	*oko*	*oko (otprilike)*
okvir	bolje*: oplata*	*okvir, oplata*
oličiti, oličeno	*pokazano*	*pokazano*
olina	treba*: količina*	*olina (zast.), količina*
olovka	*pisaljka*	*olovka, pisaljka*
onaj *(učenici srednjih i oni visokih škola)****,*** germanizam	*bez (učenici srednjih i učenici visokih škola)*	*učenici srednjih i visokih škola*
onamo	*tako*	*onamo, tako (pril.)*
ondješnji	*ondašnji*	*ondašnji*
onostran	*onostranski*	*onostran*
opaska	*napomena, bilješka*	*opaska, napomena, bilješka*
opaziti	*kazati, napomenuti, reći*	*opaziti, kazati, napomenuti, reći*
opetovan, opetovati, opetovnik	*ponovan, iznovičan, ponoviti, ponavljati, ponavljač, ponovnik*	*ponovan, ponoviti, ponavljati, ponavljač*
oponašati, kajkavska riječ	*ugledati*	*oponašati*
oporba	*opozicija*	*oporba, opozicija (pol.)*

opotražan	*potražno*	*potražno*
opozvati	*odreći, poreći, odricati*	*opozvati, odreći, poreći, odricati*
opredijeliti, ***opredjeljivati,*** ruske riječi	*odrediti, određivati*	*odrediti, određivati*
opreka	*protivština*	*opreka, protivština*
opovrgavati, opovrgnuti	*utjerati*	*opovrgnuti (opovrći)*
opseg, češka riječ	*obujam, područje*	*opseg, obujam, područje*
opsegnuti	bolje*: obujmiti, obuhvatiti*	*opsegnuti, obujmiti, obuhvatiti*
opskrbiti	*oskrbiti*	*opskrbiti*
opstanak, opstati, češke riječi	*život, živjeti*	*opstanak, opstati, život, živjeti*
opstojati	*imati*	*imati, opstojati (retor.)*
opšti, ruski ili crkvenoslavenski oblik	*opći, općeni*	*opći*
opština, ruski ili crkvenoslavenski oblik	*općina*	*općina*
osebunjak, ***osebujni***, kajkavski	*osobina, osobitost, osobit*	*osobina, osobitost, osobit*
osjeka	*osek*	*oseka*
osloviti koga	*govoriti kome*	*osloviti (koga), govoriti (kome)*
osnov	*osnova*	*osnova*
osnutak	*osnivanje*	*osnutak (knjiš. osnivanje)*
oriti	*oriti se*	*oriti se*
osoba *(u osobi g.)*	*u g.*	*osobnost*
osposobnica	*svjedodžba o sposobnosti*	*svjedodžba*
ostanak	razlikovati*: ostatak*	*ostanak, ostatak (arh. knjiš.)*
osujetiti	*spriječiti*	*spriječiti, osujetiti*
osupnuti se, kajkavski	*kameniti se*	*osupnuti se, kameniti se (pren.)*

osvjedočiti se, ***osvjedočenje***	*uvjeriti se, uvjerenje*	*osvjedočiti se, osvjedočenje, uvjeriti se, uvjerenje*
ošastan	*ošasto*	*ošastan*
otadžbenik (domorodac)	*razlikovati: rodoljub*	*domorodac, rodoljub*
oteklina	*otok*	*otok, oteklina*
otkaz, otkazati	*odreka, odreći*	*otkaz, otkazati*
otkloniti, germanizam	*odbiti, ne primiti*	*odbiti, ne primiti*
otkriće *(Amerike)*	*pronalazak Amerike*	*otkriće Amerike*
otmjen, ruska riječ	*dostojanstven*	*otmjen, dostojanstven*
otpisati *(porez)*	*otpustiti, brisati, odreći, oprostiti*	*otpisati*
otpočeti	bolje*: početi*	*započeti, početi*
otpovjed, otpovjedati	*odreka, otkaz, otkazati*	*otkazati*
otputiti	*ne primiti, ne prihvatiti, ne uvažiti*	*ne prihvatiti, ne primiti, ne uvažiti*
otpovrnuti	*odgovoriti*	*odgovoriti*
otputovati	*otići na put*	*otputovati, otići na put*
otvoriti, germanizam	*početi*	*otvoriti, početi*
ovaj	*ovaj*	*ovaj (zam.)*
-ovati *(deklamovati)*	*-irati (deklamirati)*	*deklamirati*
ovdješnji	*ovdašnji*	*ovdašnji (prid.)*
ovisiti *(ovisi od mene)*	*stoji do mene*	*ovisi o meni*
ovjeroviti	*provjeriti*	*provjeriti*
ovopogledna naredba	*spomenuta naredba*	*spomenuta naredba*
ovostran	bolje*: ovostranski*	*ovostran, ovostranski (prid.)*
ovovladna naredba	*naredba ove vlade*	*vladina naredba*
ovrha	*izvršenje presude (osude)*	*ovrha (pravn.)*
označiti	*naznačiti, odrediti*	*označiti, naznačiti, odrediti*
oženiti, oženiti se	bolje*: ja ću se oženiti, uzet ću za ženu*	*oženiti sina, uzeti za ženu*
pačati *(pačam u to)*	*ne pačam se u to*	*ne pačam se u to*

***pako**,* arhaizam	*pak*	*pak*
pariški	*pariski*	*pariški*
parobrod	*paroplov*	*parobrod*
pasti u ratu	*poginuti u ratu*	*poginuti, izgubiti život*
patos, grčka riječ	*pod*	*patos (reg.+srp.), pod*
pazlivo	*pažljivo*	*pažljivo*
pećina	*isto što i spilja*	*pećina, špilja, spilja (reg.)*
pendžer, turska riječ	*prozor*	*pendžer (jez.knjiž.ekspr.), prozor*
peškir, turska riječ	*ručnik*	*peškir (reg.+srp.), ručnik*
piknja, kajkavska riječ	*točka, točan*	*točka, točan*
-pirati (*zapiram*)	*-pirem (zapirem)*	*zapirati (što)*
pišljiv, kajkavski	*pušljiv, crvljiv*	*pišljiv, pišiv, crvljiv, pušljiv*
pitanje staviti	*zapita ga, upita ga*	*pita ga*
piva, kajkavski	*pivo*	*piva, pivo*
pjesmu skladati	*pjesmu ispjevati*	*pjesmu skladati, pjesmu ispjevati*
pjestinja	*dadilja*	*pjestinja (zast.), dadilja*
pjestovati	*njegovati*	*pjestovati (zast.), njegovati*
plah	*plašljiv*	*plah, plašljiv*
plašiti se	*plašiti se (pred kime)*	*plašiti (se), plašiti (koga)*
plakati se	*plakati*	*plakati*
plavetilo	*plavilo, plavetnilo*	*plavetilo, plavilo, plavetnilo*
-plitati *(zaplitati)*	*-pletati (zapletati)*	*zapletati, zaplitati*
ploča *(kamena)*	u značenju tabla*: daska*	*ploča*
***plodina**,* češka riječ	*plod*	*plodina (zast.), plod*
pluća *(ž.r.jd.)*	*boli ga pluća*	*bole ga pluća*
sudska ***pljenidba***	*sudski popis stvari*	*pljenidba, ovrha, zapljena*
spjevana ***po*** *Gundulić**u***	*spjevana od Gundulića*	*spjevana od Gundulića*
pobijediti, ***pobjeda***, ***pobjednik**,* prema ruskome	*nadvladati, nadbiti, nadjačati, poraziti*	*pobijediti, pobjeda, pobjednik*
poboljšati, kajkavski	*popraviti*	*poboljšati, popraviti*

pobornik, ruska riječ	*branič, branilac*	*pobornik, branič (arh.), branilac (refer.)*
početi *(počinje)*	*se počinje*	*počinje*
početkom *(godine)*	*na početku godine*	*na početku godine, početkom godine*
počinuti se	*počinuti*	*počinuti*
počitanje	*poštovanje*	*poštovanje*
počivati, germanizam	*imati zakonit temelj*	*počivati (pren.)*
pod *(pod glazbom)*	*kad kažeš glazba*	*pod glazbom*
podastrijeti	*iznijeti*	*podastrijeti (zast.), iznijeti*
podčiniti	*potčiniti*	*podčiniti*
podignuti, germanizam	*izvaditi (novac)*	*podignuti (novac)*
podijeliti se jednako	*jednako se raspoloviti*	*jednako se podijeliti*
podjedno	*neprestano, jednako*	*podjedno (admin. arh.), neprestano, jednako*
podjela	*dioba*	*podjela, dioba*
podmetati, podmetnuti, podmetanje	*podvaliti, podvaljivati, podvala*	*podmetati, podmetnuti, podmetanje, podvaliti, podvaljivati, podvala*
podnipošto	*nipošto*	*nipošto*
podoba	*spodoba*	*spodoba*
podobnjak	*istoličnik, istovetnjak, dvojnik*	*dvojnik*
podrapati, kajkavski	*pocijepati, poderati*	*podrapati, poderati*
podrijetlo, ***porijeklo***, ***poreklo***	*izvor, rod, postanje*	*podrijetlo, porijeklo*
podrobno, kajkavski	*pojedince*	*podrobno, pojedince*
podržavati	*podržajem*	*podržavam*
podstrekavati, ruska riječ	*podbadati*	*podbadati*
podučiti, ***podučavati***	*poučiti, poučavati*	*podučiti, podučavati, poučiti, poučavati*
poduka	*pouka*	*poduka, pouka*
poduzeti, poduzimati,	*pothvatiti, pothvatati se,*	*poduzeti, poduzimati,*

poduzeće, poduzetnik	*pothvat, pothvatnik, pothvaćati*	*poduzeće, poduzetnik, pothvat*
poduzeti mjere	*pobrinuti se*	*poduzeti mjere, pobrinuti se*
pogan, poganski	*neznabožac, neznabožački*	*poganin, neznabožac (kršć. pov. pejor.), poganski, neznabožački*
pogibelj	*pogibao*	*pogibelj, pogibao*
pogodan	*zgodan*	*pogodan, zgodan*
pogodnost, pogodovati	*polastica (olakšica)*	*pogodnost, povlastica*
pogoršati, kajkavski	*pokvariti*	*pogoršati, pokvariti*
pogrješavati	*ne vidjeti*	*pogriješiti*
pohrvati (se)	*hrvati se*	*pohrvati se, hrvati se (rvati se)*
pokrovitelj, pokroviteljstvo, ruske riječi	*zaštitnik, zakrilnik, okrilje*	*pokrovitelj, pokroviteljstvo, zaštitnik*
polag, arhaizam i provincijalizam	*tamo, nazočan*	*tamo, nazočan*
polagati	*načiniti, svršiti, napraviti*	*polagati*
polagati važnost	*treba se brinuti*	*treba se brinuti*
pola jedan	*dvanaest i pola, dvanaest i dva četvrta*	*pola jedan*
polaziti *(polazi u V. razred.)*	*polazi V. razred*	*polazi V. razred*
polijegati	*dolaziti*	*polijegati, dolaziti*
polovicom *(godine)*	*u polovici godine*	*polovicom godine*
položaj	*stanje*	*položaj, stanje*
poljodjelac, poljodjelstvo	*ratar, ratarstvo*	*poljodjelac, poljodjelstvo, ratar, ratarstvo*
pomjestan	*mjesni*	*mjesni*
ponašati se, ponašanje	*vladati se, vladanje*	*ponašati se, ponašanje, vladati se, vladanje*

ponajpače	*ponajviše*	*ponajviše*
ponesrećenih *radnika*	*postradalih radnika*	*unesrećenih radnika*
ponižica	*umanjica*	*smanjenje plaće*
ponosan biti na koga, germanizam	*ponosan (s kime ili čime)*	*ponosan*
ponovno	*nanovo*	*ponovno (ponovo), opet, iznova, nanovo*
ponutrica	*unutrašnjost*	*unutrašnjost*
poprimiti *(mjere)*	*pobrinuti se*	*pobrinuti se*
popust poreza	*popust od poreza*	*popust poreza*
popustiti, popuštati	*popušta se za* $\frac{1}{3}$ *od poreza*	*popustiti, popuštati*
porinuće	*spuštanje*	*porinuće, spuštanje*
poriv, ruski	*utisak*	*poriv, nagon, utisak, dojam*
porod	*rođenje*	*porod, rođenje*
porođaj	*rođenje*	*porođaj, rođenje*
posestrinih zemalja	*posestrima zemalja*	*posestrima*
posipalo	*materijal*	*materijal*
posjed, posjednik	*imutak, imanje, imuće, gospodarstvo*	*posjed, posjednik, imutak, imanje, gospodarstvo*
posjedovati	*imati*	*posjedovati, imati*
posjet, posjeta, posjetiti, ruski	*pohod, pohode, pohodio*	*posjet, posjeta, posjetiti*
poslužiti *(komu čime)*	*poslužiti koga čime, komu što*	*poslužiti (što, koga čime, čemu, se)*
posljednji	*potonji*	*posljednji, potonji (arh.)*
posmatrati, posmatrač	*promatrati, promatrač*	*promatrati, promatrač*
posmrtni *(Ladsilav posmrtni)*	*Ladislav posmrče*	*Ladislav posmrtni*
pospan*, kajkavski*	*dremovan*	*pospan, dremovan (prid.)*
postajati	nikako*: postojati*	*postajati, postojati*
postaviti pitanje	*ja pitam*	*pitati*
postelj, kajkavski oblik	*postelja*	*postelja*
postizavati	*postizati*	*postizati*

postojati	*postajati*	*postojati*
posvema, posvemašnje	*posve, potpuno*	*posve, potpuno*
posvetiti se čemu	*dati se na što*	*posvetiti se čemu*
pošast	*kuga*	*pošast, kuga*
po sto	*pet na stotinu*	*pet po sto*
poštivati	*poštovati*	*poštovati*
pošto	*budući*	*pošto (vrem. vezn.), budući da*
potčiniti, potčinjen, potčinjenik	*pokoriti, pokoren, pokorenik*	*podčiniti, podčinjen*
po tim, srijemski provincijalizam	*po tome*	*po tome*
potkrižati	*podcrtati*	*podcrtati*
potlehušica	*pozemljuha, pozemljušica*	nema riječi
potonji	*posljednja*	*potonji (arh.), posljednji*
potpisivati	*pristajem, slažem se*	*potpisivati, pristati, slagati se*
potpunoma	*potpuno*	*potpuno*
potraga *(za ulazicama)*	*budući da je potraga*	*potražnja, potraga*
potrebit	*potreban*	*potreban*
potrti	*razbiti*	*razbiti, potrti*
poučavati, poučiti, poučavanje, pouka	*obučavati,* ali i *poučavati*	*poučavanje, poučavanje*
poštansko ***pouzeće***	*poštansko naknadno uzimanje*	*poštansko pouzeće*
pouzedbeni	*naknadbeni*	*naknadni*
povehnuti	*povenuti*	*povenuti, uvenuti*
poveljna	*ovlaštena*	*ovlaštena*
povlačiti *(prijedlog)*	*odustati od prijedloga*	*povući, odustati*
povlast, ***povlastica***	*ovlast, ovlastica*	*ovlast, povlastica*
povlastiti	*ovlastiti*	*povlastiti, ovlastiti*
povodan *(povodna ptica)*	*vodena ptica*	*vodena ptica*
povodom	*zbog*	*povodom (prij.), zbog*

		(koga, čega), (prij.)
povoziti	*povožen*	*pogaziti*
povožen	*pregažen, prevožen*	*pregažen*
povrtelje, kajkavski	*povrće*	*povrće*
pozivom *na moj govor*	*prema mom govoru*	*prema mome govoru*
požrtvovan	*on će sve pregorijeti*	*požrtvovan*
požrtvovnost	*pregaranje*	*požrtvovnost*
prah	*prašina*	*prašina*
prama	*prema*	*prema*
pravjekovan	*pravječan*	*prapovijestan*
pravodoban	*pravo doba*	*pravodoban*
pravorek	*presuda*	*presuda (pravn.)*
pravozastupnik	*pravni zastupnik*	*pravni zastupnik*
pred kime *ili* ***čime*** *(strašim se pred ocem)*	*strašim se oca*	*strašim se oca*
predavati *hrvatski*	*učiti hrvatski*	*predavati hrvatski*
predbaciti	*koriti, prigovoriti*	*predbaciti, koriti, prigovoriti*
predbježno	*zasad*	*zasad*
preistorički	*doistorički*	*pretpovijesni*
predjel, ruska riječ	*kraj, dio*	*predjel, kraj, dio*
predležati *(još mi preleži da to učinim)*	*još moram to učiniti*	*još moram to učiniti*
predmnijevati	*misliti*	*predmnijevati, misliti*
premnjeva	*mislim*	*mislim*
predrasuda, predsuda	*predrasuda*	*predrasuda*
predstava, predstaviti	*predodžba, predočiti*	*predstava, predstaviti, predodžba, predočiti*
predstaviti se, germanizam	*kazati, upoznati*	*predstaviti se, upoznati se*
predstaviti si, germanizam	*umisliti, pomišljati, zamisliti*	*predstaviti, predočiti*
predstavka	*spis, podnesak*	*predstavka, spis, podnesak (admin.)*

predstavnik	*reprezentant*	*predstavnik, reprezentant*
predstojati	*čekati*	*predstojati*
predšasnik	*prethodnik*	*predšasnik (arh. retor.), prethodnik*
predumisliti	*unaprijed misliti*	*pretpostaviti*
predusresti	*ukloniti, spriječiti, zabraniti*	*presresti*
preduzeti, germanizam	*odlučiti*	*odlučiti*
predvidjeti	*unaprijed vidjeti*	*predvidjeti*
pregledati	*opaziti*	*pregledati, opaziti*
preispitati	*ispitati*	*preispitati, ispitati*
prekrižati	*križati*	*križati*
prelest, prelestan, ruske riječi	*ugodnost, ugodan*	*prelest (zast.), ugodnost, ugodan*
prelomiti štap, germanizam	*osudio je djela*	*osudio je djela*
prem, arhaizam	*premda, iako, ako i, ma, ma i*	*prem (vezn. arh.), premda, iako, makar, ako i*
premjer (dijametar)	*priječnica, priječnik*	*premjer*
prenavljati se, provincijalizam	*pretvarati se*	*prenavljati se, pretvarati se*
preostati, ***preostajati***	*ostati, ostajati*	*preostati, preostajati, ostati, ostajati*
prepona, češka riječ	*prepreka, smetnja*	*prepona*
preporučati	*preporučavati*	*preporučiti*
presenetiti se, kajkavski	*prepasti se*	*prepasti se*
preša, ***prešan***, talijanske riječi	*hitnja, hitan*	*preša, prešan, hitan, hitnja*
prešutjeti *(koga)*	*prešutjeti gospođicu*	*prešutjeti (što)*
prethodan, ***prethoditi***, ***prethodnik***	*pređašnji*	*prethodan, prethoditi, prethodnik*
pretjerano, germanizam	*preko mjere*	*pretjerano*
pretpostava, germanizam	*mišljenje*	*pretpostavka, mišljenje*
pretpostavljen,	*starješina*	*pretpostavljen, starješina*

germanizam		*(reg.)*
preuranjen	*prije vremena*	*preuranjen, preran, prije vremena*
preuzetan, preuzeti, preuzetnost	*obijestan, bijesan, nečedan*	*preuzetan, preuzeti, preuzetnost, obijestan, nečedan*
predvidjeti	*izostaviti, ne opaziti*	*predvidjeti, izostaviti, ne opaziti*
prevlađivati	*prevladavaju*	*prevladavaju, prevlađivati*
prhak, kajkavska riječ	*buhav, buhavnost*	*prhak, rahao, buhav*
pridijeliti	*kod*	*kod*
prigib	*prilog*	*prilog*
prigodom *(vjenčanja)*	*o vjenčanju*	*prigodom vjenčanja*
prijašnji	*pređašnji*	*prijašnji*
prijedjel	*predjel*	*predjel*
prijestolonasljednik	*nasljednik, nasljednik prijestolja*	*prijestolonasljednik, nasljednik prijestolja*
prijetak, kajkavski	*prijam*	*prijam*
prijetiti *(prijeti se srušiti)*	*hoće da se sruši*	*hoće da se sruši*
prijonuti	*prionuti*	*prionuti*
priklopiti	*dodati*	*dodati*
priključiti se, germanizam	*pristati, pridružiti se*	*priključiti se, pristati, pridružiti se*
prikor	*prijekor*	*prijekor*
prikratiti, germanizam	*zakinuti*	*prikratiti, zakinuti*
prilagoditi	*priljubiti*	*prilagoditi, priljubiti*
priljepčiv	*priljepljiv*	*priljepljiv, priljepčiv*
primalj	*primalja*	*primalja*
primarina	*upisnina*	*upisnina*
primijetiti	*kazati, napomenuti*	*primijetiti, kazati, napomenuti*
primitak	*prijam*	*prijam, primitak*
primjedba	*napomena, bilješka*	*primjedba, napomena,*

		bilješka
primjerak *(obrazac)*	*otisak*	*primjerak, obrazac, otisak*
primjerena *(nagrada)*	*zaslužena nagrada*	*zaslužena nagrada*
primjerice	*na primjer*	*primjerice (knjiš.), na primjer*
prinadležati	*skrbiti*	*skrbiti*
prinuždeni	*primoran*	*primoran*
prioniti uz *(nešto)*	*prionuo uz posao*	*prionuti (na što, uz što)*
priopćiti, ***priopćenje***	*objaviti, oglasiti*	*priopćiti, priopćenje, objaviti, oglasiti*
priposlano, germanizam	*poslano*	*poslano*
pripustiti, ***pripust,*** germanizam	*dopustiti, odobriti*	*pripustiti, pripust (arh.), dopustiti, odobriti*
prisiliti	*nagoniti, natjerati*	*prisiliti, nagoniti, natjerati*
prispodoba, prispodobiti, kajkavske riječi	*poredba, poređenje, porediti, isporediti*	*prispodoba*, *prispodobiti*, *poredba*
pristojati	*pristoji se, pripadati*	*pristojati se, pripadati*
pristojba, pristojbina	*odredbina*	*pristojba*
prisuće, prisutan, prisutnost	*nazočan, nazočnost*	*prisuće (arh. knjiš.), prisutan, prisutnost, nazočan, nazočnost*
priupadnik	*krivac ponovac*	*krivac*
priuštiti, kajkavska riječ	*radovati se*	*priuštiti*
privezati za dušu	*vrlo živo preporučio*	*preporučiti*
privola	*privolja*	*volja*
prizemni stan	*podzemljušni stan*	*prizemnica*
probitan	*propuštajući*	*propuštajući*
progonstvo	razlikovati*: progonstvo i prognanstvo*	*progonstvo (pov.), prognanstvo*
prokšen, prokšenost, kajkavske riječi	*obijestan, obijest*	*obijest, obijestan*
promaknuće	ali*: pomaknuće u viši čin*	*promaknuće*

promisao *(božja promisao)*	*božji promisao*	*promisao (ž.)*
propalost	*propadanje, propast*	*propalost, propadanje, propast*
propis, propisati	*zapovijed, odredba, naredba, zakon*	*propis, propisati, zapovijed, odredba, naredba, zakon*
propuh, kajkavska riječ	*promaha*	*propuh, promaha (reg. ekspr.)*
proputovanje	*na prolazu*	*proputovati*
prositi	*moliti*	*prositi, moliti*
prosječno, prosjekom	*osječno, osjekom*	*prosječno, prosjekom*
proslijediti *(prije nego proslijedim)*	*prije nego nastavim*	*prije nego nastavim*
proslov, ***prosloviti***	*govor, besjeda*	*proslov (retor., neob.), govor, besjeda*
prosvjed, prosvjedovati	*protest, protestirati*	*prosvjed (dipl.), protest*
prošast	*prošavši, prošao*	*proći (koga, što, se)*
proširiti	*raširiti*	*proširiti, raširiti*
proteći *(proteklo vrijeme)*	*prošlo vrijeme*	*proteklo vrijeme, prošlo*
protu *(protupapa)*	*protivni papa*	*protupapa*
protusloviti, ***protuslovlje***	*protivno govoriti*	*protusloviti (razg.)*
provedba	*izvršenje*	*provedba, izvršenje*
provesti	*izvesti*	*provesti, izvesti*
providjeti	*okrijepiti*	*providjeti, okrijepiti*
prsluk	*pršnjača, pršnjak*	*prsluk, pršnjak*
pružati, pružiti *(šuma nam pruža drva)*	*šuma nam daje drva*	*šuma nam daje drva*
prvnik	*prvak*	*prvak*
puhati	*duhati (duvati)*	*puhati, duhati*
pukati, kajkavski	*čupati*	*pukati (reg. ekspr.), čupati*
punim pravom	*potpunim pravom*	*punim pravom*
punomoć	*punomoćje, punovlašće*	*punomoć, punomoćje*

punomoćnik	*punovlasnik*	*punomoćnik*
pustiti	*ostaviti*	*pustiti, ostaviti*
put *(putem novina)*	*u novinama*	*putem (čega), pril.*
dvaput	ali *i: dva puta*	*dvaput, dva puta*
put, *(bijela put),* arhaizam	*čovjek bijela lica*	*svijetla put*
*-**put** (taj put)*	*tada*	*tada*
puzati	*pužem*	*puzati, pužem, puzam*
rabiti	*upotrebljavati*	*rabiti, upotrebljavati*
raca	*patka*	*raca (reg.), patka*
rado, slavonski provincijalizam	*valjda doći*	*rado doći*
radovati koga, *(radujem me ta vijest)*, germanizam	*radujem se toj vijesti*	*radovati se (komu, čemu)*
rađe	*radije*	*radije*
rahal, rahlost, kajkavski	*šupljikav, šupljikavost*	*rahao, rahlost, šupljikav, šupljikavost*
ral *(tri ral)*	*tri rala*	*tri rala*
ranim jutrom	*rano ujutru*	*ranim jutrom*
rasao	*rastao*	*rasti*
raskoš	*raskoš (m.)*	*raskoš (ž.)*
raspadati se	*dijeliti se*	*raspadati se, dijeliti se*
raspitati, raspitati se	*rastaviti se*	*rastaviti se*
raspolagati	*imati*	*raspolagati, imati*
raspoloženje, raspoložiti	*volja*	*raspoloženje*
rastaviti koga	*rastaviti koga s kim ili sa čim*	*rastaviti se, (koga ili što)*
rastežljiv, rastežljivost	*rastegljiv, rastegljivost*	*rastegljiv*, *rastegljivost*, *rastezljiv*, *rastezljivost*
rastlina, češka riječ	*biljka*	*biljka*
rastlinstvo, češka riječ	*biljno carstvo*	*biljno carstvo*
rastresti se	*razgaliti se, pozabaviti se*	*zabaviti se*
raširiti *(udruge u narodu)*	*umnožiti udruge u narodu*	*umnožiti udruge u narodu*
ravnalo	*crtalo*	*ravnalo, crtalo*

ravnati *(ravnati se po njemu)*	*ugledaj se na njega*	*ravnati (se s kim)*
ravnodušan	*mirne duše*	*ravnodušan (prid.)*
ravnoteža, ravnotežje	*umjera*	*ravnoteža*
ravnovesje	*umjera*	*mjera*
razan	*različit*	*različit, razni (prid.)*
razglednica	*slikovnica*	*razglednica, slikovnica (publ.)*
razgovarati	*razgovarati se*	*razgovarati (se, o čemu)*
razumjeti se u što	*razumjeti se u čemu*	*razumjeti (se), (koga, što), (se u što)*
reć bi	*rekao bih*	*rekao bih*
reći dalje	*nastaviti govoriti, nadovezati*	*nastaviti govoriti, nadovezati*
redati	*redati (iz-, na-, ob-, raz-, za-)*	*redati (za-, na-, ob-, iz-)*
rek bi	*rekao bih*	*rekao bih*
-resen *(naresen)*	*-rešen (narešen)*	nema riječi
revan, ***revnost***, ***revnovati,*** ruske riječi	*brižan, marljiv, brinuti se*	*revan, brižan, marljiv, revnostan*
riječ imati	*na redu je*	*imati riječ, biti na redu*
riječ uzeti, germanizam	*progovoriti, govoriti*	*progovoriti, govoriti*
riješiti koga ili što	*odriješiti koga ili što*	*riješiti (što),(se, koga, čega), odriješiti*
riješenje	*odrješenje*	*rješenje, odrješenje*
rod	*narod, rod samo u pjesmama*	*narod, rod*
rodno mjesto	*mjesto rođenja, zavičaj*	*rodno mjesto, mjesto rođenja, zavičaj*
rođendan	*dan rođenja*	*rođendan, dan rođenja*
roptati, ruska riječ	*gundati, mrmljati*	*roptati, mrmljati*
ruđo	*ruda*	*ruda*
Ruska	*Rusija*	*Rusija*

s(a) kakovih	*sa jedno, sa neko*	*s nekoliko*
sablast	*utvara*	*sablast, utvara*
samostan	*manastir*	*samostan, manastir*
samostavnik	*imenica*	*imenica*
sarač, turska riječ	*sedlar*	*sarač (reg.), sedlar*
sasma	*veoma, vrlo*	*sasma (pril.), posve, sasvim*
sastavak, sastaviti	*radnja, rad*	*sastavak, sastaviti, radnja, rad*
sastojati se, germanizam	*sastoji*	*sastojati se*
sat je istukao	*sat je izbio*	*sat je izbio*
savjetovati komu	*savjetovati koga*	*savjetovati (se, koga, komu)*
scijeniti, dubrovački provincijalizam	*misliti, držati*	*misliti, držati*
sem, provincijalizam	*osim*	*osim*
semestralan	*semestarska*	*semestralan (prid.)*
shodan, shodnost	*zgodan, priličan*	*shodan, priličan, zgodan*
si *(si kupio)*	*sebi kupio*	*sam si kupio*
siguran svoje nepogrešivosti	*siguran za svoju nepogrešivost*	*siguran svoje nepogrešivosti*
sigurno	*bezbrižno*	*sigurno, bezbrižno*
sijati (sunce sija	*sjati (sunce sja)*	*sjati (sunce sja)*
siliti *(ti si me prisilio)*	*ti si me nagonio*	*ti si me prisilio*
silno	*vrlo, veoma*	*silno, vrlo, veoma*
sim, kajkavski	*amo-tamo*	*ovdje-ondje*
siromak	*siromah*	*siromah*
sirot, siroto, sirota, srijemski provincijalizam	*siromah, jadan, kukavan*	*sirot (ekspr.), sirota, siromah, jadan, kukavan*
sizati	*sezati*	*sezati*
sjednica	*sastanak*	*sjednica, sastanak*
sjeguran	*siguran*	*siguran*
sjesti se	*sjesti*	*sjesti*

sjetiti se *(sjećam se na oca)*	*sjećam se oca*	*sjećam se oca*
skladatelj, ***skladati***	*glazbenik, uglazbiti*	*skladatelj, glazbenik*
sklizati se	*klizati se*	*klizati se*
sklopiti *(ugovor)*	*praviti ugovor*	*sklopiti ugovor*
skoro *(svi)*	*gotovo svi*	*skoro, gotovo*
skrajna	*krajnja*	*krajnja*
skrižaljka	*ogled*	*ogled*
skroman, skromnost	*čedan, smjeran*	*skroman, čedan, smjeran*
skroz	*sasvijem*	*sasvim, skroz*
skvrnuti	*oskvrnuti*	*oskvrnuti*
slamnat	*slaman*	*slamnat*
Slaven, slavenski	*Sloven(in), slovenski*	*Slovenac, slovenski*
Slavjan, slavjanski	*Sloven(in), slovenski*	*Slaven, slavenski*
slavulj, provincijalizam	*slavuj*	*slavuj*
sličnjak	*istoličnik*	*blizanac*
slijedeći dan	*sutradan*	*sljedeći dan, sutradan*
slijedeći način	*ovako*	*sljedeći način, ovako*
slobodna noga, germanizam	*slobodan*	*slobodan*
Slovin(in), slovinski	*Sloven(in), slovenski*	*Slovenac, slovenski*
sloviti, arhaizam	*biti na glasu*	*sloviti, biti na glasu*
slovnica	*gramatika*	*gramatika, slovnica (arh.)*
slučajno	*srećom*	*slučajno, srećom*
služiti se s (sa) čime	*služiti se čime*	*služiti se čime*
sljubovan	*ljubomoran*	*ljubomoran*
smatrati dužnošću	*držim za dužnost*	*odgovornost*
smijati se *(nad kime ili čime)*	*smijati se za kime ili čime*	*smijati se (komu, čemu)*
smočiti, kajkavski	*skvasiti*	*smočiti*
smotka	*uvijač*	*uvijač*
snužden	*neveseo, nujan*	*snužden, neveseo*
snježnica	*jama*	*jama*

s obzirom	*prema*	*s obzirom, prema*
sokak	*ulica*	*sokak (reg.), ulica*
sopstveno *mišljenje**,*** ruska riječ	*moje mišljenje*	*moje mišljenje*
spadati	*pripadati*	*spadati, pripadati*
spasiti	*spasti*	*spasiti*
spočitavati, kajkavska riječ	*predbacivati*	*spočitavati, predbacivati*
spodoba, ***spodoban,*** kajkavske riječi	*slika*	*spodoba*
spolovilo	*rodni organ, spolni organ*	*spolovilo, spolni organ*
spomenar	*spomenica, spomenjak*	*spomenar, spomenica*
spor, ruska riječ	*raspra, preprika*	*spor, raspra*
s pozivom na pravila	*prema pravilima*	*prema pravilima*
spriječiti	treba*: spriječiti, a ne zapriječiti*	*spriječiti*
s pužvom prek	*dići sve na gomilu*	*dići sve na gomilu*
srašten	*srasle*	*srasti*
sravnati	*porediti*	*porediti*
sraz, češka riječ	*sukob*	*sraz (retor. eskpr.), sukob*
srebren	*srebrn*	*srebrn (srebren, knjiš.)*
sredinom mjeseca	*usred mjeseca*	*sredinom mjeseca*
sredstvom	*sredstvom*	*sredstvom*
sretan, sretni	*srećan, srećni*	*sretan, sretni*
stališ, kajkavska riječ	*stalež*	*stalež*
stanovita svota	*određena svota*	*određena svota*
stanje *(nisam bio u stanju)*	*nisam mogao*	*nisam mogao*
star *(koliko si star)*	*koliko ti je godina*	*koliko ti je godina*
staretnar	*starežar*	*stražar*
starinarstvo	*arheologija*	*arheologija*
staroličan	*starolik*	*starolik*
staviti na srce, germanizam	*opomenuti, preporučiti*	*opomenuti, preporučiti*

staviti pitanje	*pitati*	*pitati*
staviti u izgled	*obećati, nadati se*	*obećati, nadati se*
stavnja, germanizam	*biti pod mjerom*	*stavnja (arh.), biti pod mjerom, novačenje*
sterati se	*prostirati se*	*prostirati se*
steznik	*stezalo, utega*	*steznik, utega*
sticati	*stjecati*	*stjecati*
s tijem	*s tim*	*s tim*
stijena *(u značenju zid),* kajkavski	*hrid*	*stijena, hrid (ekspr. jez. knjiž.)*
s tim više	*to više*	*tim više*
stjecati kuću	*teći kuću*	*stjecati što*
-sto (dvijesto)	*dvije stotine, dvjesta*	*dvije stotine, dvjesta*
stojati	*stajati*	*stajati*
to stoji	*to je istina*	*to je istina*
stoji nam o boku, *(iskustvo),* germanizam	*imamo iskustvo*	*imamo iskustvo*
stoloravnatelj	*domaćin*	*stoloravnatelj, domaćin (etnol.)*
strah me je pred kime ili čime	*strah me od koga ili čega*	*strah me od koga ili čega*
straha imam, germanizam	*strašim se*	*strašim se*
strahopočitanje	*poštovanje sa strahom*	*strahopoštovanje*
stran, kajkavska riječ	*strana*	*strana*
stranica	*strana*	*stranica*
stranom-stranom	*koje-koje*	*koje-koje*
strašiti se pred kime ili čime	*strašiti se od koga ili čega*	*strašiti se od koga ili čega*
strižu	*strigu*	*strižu*
strjeljivan	*upalivi*	*vatreno (oružje)*
strog, strogo, ruske riječi	*oštro*	*strog, oštar*
strop, kajkavski	*svod*	*strop, svod*
stvaratelj	*stvoritelj, tvorac*	*stvoritelj*

sudbeno (progonjeni)	*sud će ih progoniti*	*sud će ih progoniti*
su- (supotpis)	*potpis*	*potpis, supotpis (pravn., admin.)*
sujestan	*tašt*	*sujetan, tašt*
sujevjerje	*praznovjerica*	*sujeverje (razg.), praznovjerje*
suprug, supruga, ruske riječi	*muž, žena*	*suprug, supruga, muž, žena*
surov, ***surovost***	*neotesan, neotesanost*	*surov, surovost*
svaditi se	*svađati se*	*svaditi se (reg.), svađati se*
svakim danom	*danom*	*danomice (pril.)*
sveopći	*opći*	*sveopći (prid.), opći*
sve o svem(u)	*ukratko*	*ukratko*
sveštenik	*svećenik*	*svećenik*
sve to više	*sve više*	*sve više*
sveska	*svezak*	*svezak*
sveukupan	*svega*	*svega, sveukupan*
svijećnjak	*svijetnjak*	*svijećnjak*
svijestan, germanizam *pravnički* ***svijet***	*imati svijest* *svijet pravnika*	*svjestan* *pravnički svijet*
svjetovati komu	*svjetovati koga*	*savjetovati (se, koga, komu), svjetovati (arh.)*
svo, srijemski provincijalizam	*sve*	*sve*
svojedobno	*u svoje vrijeme*	*svojedobno*
svrha	*izučavanje*	*svrha*
svršeni (pravnik)	*izučeni (pravnik)*	*obrazovani pravnik*
svršetkom godine	*na svršetku godine*	*na svršetku godine, svršetkom godine*
-ši *(kradši)*	*-aši (kradavši)*	*krasti*
šivanje	*šijenje, šivenje, švenje*	*šiti, šivati, šivanje*
šivati	*šiti*	*šivati, šiti*
škare	*nožice*	*škare*

škrinjica	*birnica*	*škrinja*
špilja	*spilja*	*spilja, špilja*
-šta *(šta je nova)*	*šta je novo*	*što je novo*
štala	*staja*	*štala (razg.), staja*
štediti (sa čime)	*štedjeti što*	*štedjeti (se, koga, što)*
-ština *(čakavština)*	*čakavski govor*	*čakavština (ling. čakavski dijalekt)*
štovati	*poštovati*	*štovati, poštovati*
šuljati se	*šunjati se, šumati se*	*šuljati se (šunjati se, razg.)*
šupao	*šuplji*	*šuplji*
šupljikav	*šupljikast*	*šupljikav*
Švica, švicarski	*Švajcarska, švajcarski*	*Švicarska, švicarski*
tabla	*daska*	*tabla, daska*
tainstven	*tajanstven*	*tajanstven*
takav, germanizam	*isti, ovaj*	*takav (prid., zam.)*
tako zvani, germanizam	*takozvani*	*takozvani*
taliti	*kopniti*	*taliti*
tamo	*tako da*	*tamo*
taonica	*talionica*	*talionica*
te	*i*	*te, i*
teatralni	*teatarski*	*teatarski, teatralni*
tecivarina	*tekovina*	*tekovina*
tečajem vremena	*s vremenom*	*vremenom*
tegoba	*tužba*	*tužba*
tekući broj, germanizam	*redni broj*	*redni broj*
tekućica	*voda koja teče*	*tekućica*
terzija, turska riječ	*krojač*	*krojač*
-ticati	*-tjecati*	*doticati,* ali *pretjecati*
tijekom	*kroz*	*tijekom, kroz*
Tijelovo	*Brašančevo*	*Tijelovo*
tijem više	*to više*	*tim više*
tijesan *(tijesno prijateljstvo)*	*glavno prijateljstvo*	*prijateljstvo*

tik	*tik do*	*tik do (pril., čest.)*
tili čas	*tinji čas*	*tili čas*
tim više	*to više*	*tim više*
titrati *(žica titra)*	*žica trepi*	*žica titra*
tištiti	*tištati*	*tištati*
tjedan, kajkavski	*nedjelja, sedmica*	*tjedan, nedjelja (reg.arh.), sedmica (reg. tjedan)*
tjelovježba	*gimnastika*	*tjelovježba, gimnastika*
tjerati zanat	*raditi zanat, trgovati*	*trgovati*
tjestenina	*tjestavina*	*tjestenina*
-tkem (ja tkem)	*-tkam (ja tkam)*	*(prez. tkam/tkem)*
tlak	*uzduh pritište*	*tlak*
toli, arhaizam	*toliko*	*toliko*
tomu tako	*ako je tako*	*ako je tomu tako*
topao	*topal*	*topao*
topogledan	*rečen, spomenut*	*rečen, spomenut*
trak	*zrak*	*zrak*
trezven, trezvenost, ruski	*trijezan, trijeznost*	*trijezan, trijeznost*
trh, madžarska riječ	*breme*	*trh (knjiš.), breme*
tri četvrta	*jedan sat i tri četvrta*	*petnaest do dvanaest*
trkalice	*trčalice*	*ptice trkačice*
trovilo	*trovalo*	*otrov*
trpiti	*trpjeti*	*trpjeti*
trvenje	*razdor, razmirica*	*trvenje, razdor, razmirica*
tugaljiv	*škakljiv*	*škakljiv*
tuzeman, tuzemstvo, češke riječi	*domaći*	*tuzemac, domaći*
-tvarati *(zatvarati)*	*-tvorati (zatvorati)*	*zatvarati*
ubavijest, ubavijestiti	*obavijest, obavijestiti*	*obavijest, obavijestiti*
ubica	*ubijca*	*ubojica*
ubijediti, ubjeđenje, ruske riječi	*uvjeriti*	*ubijediti (reg.+srp.), uvjeriti*
ubistvo	*ubijstvo*	*ubojstvo*

ubojno *(nepouzdanje)*	*nepouzdanje kojega se treba bojati*	*nepouzdanje kojega se treba bojati*
učestan	*sudjelujući*	*sudjelujući*
učiniti potrebne korake, germanizam	*postarati se*	*postarati se (za koga, za što, o kome, o čemu)*
udjel	*dio (od čega)*	*udio (udjel)*
udo, arhaizam	*ud*	*ud*
udostovjeriti	*ovjeroviti*	*ovjeriti*
udova	*udovica*	*udovica*
udovoljiti, udovoljavati	*zadovoljiti, zadovoljavati*	*udovoljiti, udovoljavati, zadovoljiti, zadovoljavati*
ugar (m.)	*ugar (ž.)*	*ugar (m.)*
ugibati se, ugnuti se	isto*: spustiti se, spuštati se*	*ugibati se, ugnuti se, spustiti se, spuštati se*
ugledati se u koga	*ugledati se na koga*	*ugledati se na koga*
u izgled staviti *(nagradu)*	*nadaj se nagradi*	*nadaj se nagradi*
u iznosu od 30 kuna	*od 30 kuna*	*u iznosu od 30 kuna*
ujedamput	*najedamput*	*odjednom*
u jezik *(napiši to u hrvatskom jeziku)*	*napiši to na hrvatskom jeziku*	*napiši to na hrvatskom jeziku*
ukoliko	*ukoliko – utoliko*	*ukoliko – utoliko*
ukupan *(ukupna svota)*	*to čini u svemu 20 kruna*	*ukupna svota*
ulagati – uložiti *(brigu)*	*potruditi se*	*potruditi se*
uloviti nekog u krađi	*uhvatiti nekog u krađi*	*uloviti koga u čemu (krađi)*
umjestan	*koji je na mjestu*	*umjestan (prid.)*
umjesto	*mjesto*	*umjesto*
umoliti	*zamoliti*	*zamoliti*
umoriti se poslom	*umoriti se od posla*	*umoriti se od posla*
unapredan	*on je unaprijed*	*napredan*
unazadan	*on je unatrag*	*on je zaostao (prid.)*
unutar ove države	*u ovoj državi*	*u ovoj državi*
uobziriti	*uzeti u obzir*	*uzeti u obzir*
uokviriti sliku	*oplatiti sliku*	*uokviriti sliku*

upitni	*onaj, pomenuti, rečeni*	*spomenuti*
upliv, uplivisati	*utjecaj, utjecati*	*upliv, utjecaj, utjecati*
upodobiti, kajkavska riječ	*izjednačiti*	*izjednačiti*
uporava, ***uporaviti,*** ***uporavljati***	*primjena, primijeniti, primjenjivati*	*primjena, primijeniti, primjenjivati*
upotpuniti	*potpuniti*	*upotpuniti*
upoznat biti	*poznati*	*biti upoznat*
upraviti	*poslati*	*upraviti (se, koga, što)*
upriličiti	*prirediti*	*upriličiti*
u provedbi 3. točke zakona	*prema provedbi 3. točke zakona*	*prema provedbi 3. točke zakona*
uputan, germanizam	*zgodan, koristan*	*uputan (prid.)*
ura je istukla 12 sati	*sat je izbio 12 sati*	*sat je izbio 12 sati*
urećі, uricati sastanak	*sazvati sastanak*	*sazvati sastanak*
ushititi se	*zanijeti se*	*ushititi se, zanijeti se*
usklična *cijena*	*isklična cijena*	*cijena*
nakratiti	*ukratiti*	*ukratiti*
uslijed	*poradi, radi, zbog*	*uslijed*
uslijediti	*krenut će*	*uslijediti*
uslišati	*uslišiti*	*uslišiti (uslišati)*
pod ***uslovom***	*pod uvjetom*	*pod uvjetom, uslov (raz. + srp.)*
usmeno	*naustice*	*usmeno*
usnice	*usna*	*usnice, usna*
uspostaviti	*obnoviti*	*uspostaviti*
usredotočiti, ruski glagol	*skupiti*	*usredotočiti*
ustanca	*ustašca*	*ustašca*
ustanova, ustanoviti	*odredba, uređenje*	*ustanoviti, odrediti*
ustati se (ljudi se ustaše)	*ljudi ustaše*	*ustati*
ustrojiti	*utemeljiti*	*ustrojiti, utemeljiti*
ustupiti kome što	*dati, predati*	*ustupiti, dati, predati*
uščuvati, uščuvanje	*čuvati*	*čuvati*
uštiti, kajkavski glagol	*željeti*	*željeti*

uštrb, ruska riječ	*šteta*	*uštrb (rij. neob.), šteta*
utančati, madžarska riječ	*ugovoriti*	*ugovoriti*
utisak, germanizam	*dojam*	*dojam, utisak*
utjeloviti	*spojiti*	*utjeloviti, spojiti*
utok, utočenik	*priziv, prizivalac*	*zatočenik*
utoliko	*ukoliko – utoliko*	*ukoliko – utoliko*
utvara	*umišljenik*	*umišljenik*
utvarati, utvoriti sebi nešto	*umišljati sebi što*	*umišljati*
uvehnuti	*uvenuti*	*uvenuti*
uvid (izložiti na uvid)	*izložiti ogledanja radi*	*izložiti na uvid*
uvidjeti, uviđati, germanizam	*vidjeti*	*vidjeti, uvidjeti, uviđati*
uvijek *(prema lanjskome ovo je vino još uvijek dobro)*	*prema lanjskome ovo je vino još dobro*	*prema lanjskome ovo je vino još dobro*
uvjetovati	*uvjet*	*uvjetovati, uvjet*
uvodnik	*pisac uvodnika*	*uvodnik*
uvrstiti	*uvrsti*	*uvrstiti*
uz (molbu)	*s molbom*	*s molbom*
uzdržavati	*izdržavati*	*uzdržavati, izdržavati*
uzeti mjesto, germanizam	*izvolite sjesti*	*zauzmite mjesto*
uzeti riječ, germanizam	*govoriti*	*govoriti*
uzmoći	*postići*	*uzmoći, postići*
uz poziv društvenih pravila	*prema društvenim pravilima*	*prema društvenim pravilima*
uz prkos velikoj muci	*pored velike muke*	*pored velike muke*
uzvitlati prašinu	*o tome je bilo mnogo buke*	*uzvitlati prašinu*
uzvratiti, uzvraćati (on mu uzvraća ljubav)	*i on ga ljubi*	*uzvratiti ljubav*
užgem, kajkavski	*užgam*	*zapalim*
uživati u kome ili čemu	*uživati u koga ili što*	*uživati u čemu, što*
-vađati (dovađati)	*-voditi (dovoditi)*	*dovoditi*

vanjkuš, madžarska riječ	*uzglavak*	*jastuk*
varoš, varoški	*grad, gradski*	*varoš (reg.), grad, gradski*
vapiti (vapim)	*vapijem*	*pijem*
vaspitati, ruska riječ	*odgojivati*	*odgajati*
-važati *(dovažati)*	*-voziti (dovoziti)*	*dovoziti*
većim dijelom	*većom stranom*	*većim dijelom*
većinom	*ponajviše*	*većinom, ponajviše*
većom stranom	*veče česti*	*većinom*
vehnuti	*venuti*	*venuti*
vele- *(veleizdaja)*	*velika izdaja*	*veleizdaja (pravn.)*
veleban*,* češka riječ	*veličanstven*	*veleban (eksp.), veličanstven*
veleizdaja	*velika izdaja*	*veleizdaja (pravn.)*
-vesti *(dovesti)*	*-voditi (dovoditi)*	*dovesti, dovoditi*
-vežen *(dovežen)*	*-vezen (dovezen)*	*dovezen*
videokrug *(raširiti videokrug na budućnost)*	*raširiti poslovanje*	*raširiti poslovanje*
vilica	*čeljust, laloka*	*vilica, čeljust, laloke (pejor.)*
vilinski, provincijalizam	*vilenski*	*vilinski (prid.)*
viseći dugovi	*prelazni dugovi*	*prelazni dugovi*
visokoučen, germanizam	*mnogu učen*	*visokoobrazovan*
visoka starost, germanizam	*duboka starost*	*duboka starost*
vjenčić	*igranka, plesić*	*vjenčić*
vjeresija, turska riječ	*veresija*	*veresija (žarg.)*
vjerodostojan	*dostojan vjere*	*vjerodostojan*
vjerojetan	*vjerojatan*	*vjerojatan*
vjerovnik	*rukodavnik*	*vjerovnik*
vjesnica *proljeća*	*vjesnik proljeća*	*vjesnik proljeća*
vješt na pisanju	*vješt pisanju*	*vješt u pisanju*
-vjetan *(istovjetan)*	*-vetan (istovetan)*	*istovjetan*
vlada tišina	*tišina je*	*tišina je*

vlak	*voz*	*vlak, voz (srp.)*
vlastelinka	*vlasteoka*	*vlastelinka*
vlastelinski	*vlasteoski*	*vlastelinski, vlasteoski*
vlastelinstvo	*vlasteostvo*	*vlastelinstvo*
vlastite oči	*svoje oči*	*vlastite (admin. svoj), svoje oči*
vlati žitne	*vlatovi žitne*	*žitne vlati*
voditi rat	*ratovati*	*ratovati*
voljeti	razlikovati: *voljeti i ljubiti*	*voljeti, ljubiti*
vratiju *(G.mn.)*	*vrata*	*vrata*
vrebac	*vrabac*	*vrabac*
vrebati *na koga ili na što*	*vrebati koga ili što*	*vrebati (koga, što)*
vrijući	*vrući*	*vruć*
vrst, kajkavski	*vrsta*	*vrsta*
vrtljar, kajkavski	*vrtlar*	*vrtlar*
zadaćnica *za Petra*	*zadaćnica Petra*	*zadaćnica Petra*
nadzornik ***za*** *srednje škole*	*nadzornik srednje škole*	*nadzornik srednje škole*
za *bana*	*u ime bana*	*u ime bana*
zaborav *(ž.), u zaboravu*	*zaborav (m.), u zaboravi*	*u zaboravu*
zaboraviti *na koga*	*nemoj me zaboraviti*	*zaboraviti (koga, što, se, što komu)*
začasni	*počasni*	*počasni*
začudan	*začudno mi je*	*začudno mi je*
začudio *ga je taj razlog*	*začudio se tomu razlogu*	*začudio se tomu razlogu*
zadnji*, isto što i stražnji*	nikako*: posljednji*	*zadnji, posljednji*
zadovoljiti, ***zadovoljavati***	*slaganje s A, zadovoljio je naše očekivanje*	*zadovoljio je naše očekivanje*
zagovarati *koga ili što*	*govori za tu stvar*	*zagovarati (se, koga)*
zahman	*zaman*	*zaman (zast. pril.)*
zahtijevati mnogo truda	*hoće mnogo truda*	*zahtijeva mnogo truda*
zahvaliti se, zahvaljivati	*zahvaliti, zahvaljivati*	*zahvaliti (se, komu, na čemu)*
zakazati *(zakazano*	*određeno vrijeme*	*zakazano vrijeme,*

vrijeme)		*određeno vrijeme*
zaključak, ***zaključiti***	*završetak, svršetak, kraj*	*zaključak, zaključiti*
zamak, ruska ili češka riječ	*grad, tvrđava*	*zamak (pov.), grad, tvrđava*
zamisliti sebi	*zamisliti*	*zamisliti*
zamjeran *(zamjerna ljepota)*	*osobita ljepota*	*osobita ljepota*
zaoriti	*zaoriti se*	*zaoriti (se)*
zaplijeniti	*popisati*	*zaplijeniti, popisati*
zaporak	*zagrada*	*zagrada*
zapostaviti, zapostavljati	*zanemariti, zanemarivati*	*zapostaviti, zanemariti*
zapriječiti	*spriječiti*	*zapriječiti, spriječiti*
zaprimiti	*primiti*	*zaprimiti, primiti*
zapustiti	*ostaviti*	*zapustiti, ostaviti*
zareznik	*zarezanik*	*zarez*
zaručiti se s kime	*zaručiti koga*	*zaručiti (se, koga)*
zastoj	*zastojanje*	*zastoj*
zastupati	*braniti*	*zastupati, braniti*
zastupnik	*branilac*	*zastupnik, branilac (razg.)*
zateći *(našao se zatečen)*	*našao se u čudu*	*našao se zatečen*
zatezan *(zatezna kamata)*	*padugovina*	*zatezna kamata*
zavesti *ustavno stanje*	*uvesti ustavno stanje*	*uvesti ustavno stanje*
zavidjeti *kome na čemu*	*zavidjeti kome što*	*zavidjeti (komu, na čemu)*
zavisiti *(zavisi od njega)*	*to stoji do njega*	*zavisi od njega*
zbilja *reći*	*doista reći*	*zbilja*
zdvojiti, ***zdvojenje***	*očajati, očajavati, očaj, očajanje*	*očaj, očajanje, očajavati*
zemljoradnja	*kopanje temelja*	*zemljoradnja*
zemni *(zemski)*	*zemaljski*	*zemaljski*
zgoditak	*dobitak*	*zgoditak, dobitak*
-zgodom	*-prilikom*	*zgodom, prilikom*
zločin	*zločinstvo*	*zločinstvo (ekspr.), zločin*
zloraba, zlorabiti	*zlo upotrebljavanje*	*zlorabiti, zloupotrebljavati*

znaličan	*radoznao*	*radoznao*
znanstvenjak	*učenjak, naučnjak*	*učenjak*
zračiti	*promahivati*	*zračiti*
zrak	*uzduh, vazduh*	*uzduh (knjiš., zast.), vazduh (knjiš. zast. srp.), zrak*
zubilo	*zubalo*	*zubalo*
zuberina	*zubalo*	*zubalo*
zvaničan, zvaničnost	*službeni*	*službeni, zvaničan (srp.)*
zvanje	*stalež, služba, posao*	*zvanje, posao*
zvjedljiv, zvjedljivost	*radoznao, radoznalost*	*radoznao, radoznalost*
zvučan, zvučiti, zvuk, ruske riječi	*zvečan, zvečati, zvek*	*zvučan, zvučati, zvuk*
žalibože	*nažalost*	*žalibože (čest.), nažalost*
žaoba	*žalba*	*žalba*
žaobina	*natječajna jamčevina*	*natječajna jamčevina*
ženskinje	*D. ženskinju, a ne ženskinji*	*D. ženi*
-žgem (zažgem)	*zažgam*	*zapalim*
žitarice	*žitarica (sprava)*	*žitarice*
živež (hrana)	*skup različitih životinja*	*živež (ukupnost namirnica i hrane)*
žrtva, žrtvovati	*preboljeti, prežaliti*	*žrtva, žrtvovati*
žuhak	*žuk*	*žuk, gorak*

Analizirajući čitav jezični savjetnik, dakle sve barbarizme, došli smo do sljedećih rezultata. Rožić nam je u savjetniku predstavio 17 arhaizama, 5 neologizama, 2 barbarizma, 76 kajkavizama, 1 čakavizam, 79 germanizama, 7 provincijalizama, 11 slavenskih provincijalizama, 1 dubrovački provincijalizam, 3 srijemska provincijalizma, 1 lički provincijalizam, 1 latinizam i 4 crkvenoslavenske riječi. Ono što je važno reći jest činjenica kako je Rožić bio izraziti štokavski purist koji je pretjerivao u čišćenju jeziku. No, analizirajući postojeće rezultate dolazimo do vrlo važnoga zaključka kako je Rožić zapravo u hrvatski standardni jezik

suvremenosti ostavio vrlo velikog utiska. Možda veliki dio njegovih riječi nije prihvaćen na takav način da je suzbio u potpunosti riječ s početka 20. stoljeća, no s druge strane mnogo je njegovih riječi danas u uporabi kao sinonimni parnjak s riječi s početka 20. stoljeća. Međutim, sudeći prema svemu ima i podosta njegovih prijedloga koji su u potpunosti zamijenili izraz iz narodnog govora s početka 20. stoljeća. To je npr. riječ slavuj i natuknicu iz jezičnoga savjetnika prenosimo u potpunosti. **Slavulj** bit će provincijalizam, bolje: slavuj.[69]

S druge strane vrlo je važno spomenuti i riječi iz stranih jezika. Rožić se u puno većoj mjeri, nego što je Maretić, posvetio riječima iz stranih jezika. Dok je Tomo Maretić u svoj *Antibarbarus* uvrstio njemačke, češke, ruske, talijanske i turske riječi, Rožić se još osvrnuo na riječi iz madžarskog i grčkog jezika. Možda ako gledamo na još samo dva jezika više nam se ne čini kao mnogo više stranih riječi, ali količinski ih je Rožić naveo puno više. U savjetnik je uvrstio 23 turske riječi, 10 madžarskih riječi, 18 čeških riječi, čak 54 ruske riječi, 1 grčku riječ, 2 talijanske riječi i njemačke riječi. Što se tiče njemačkih riječi, često u natuknicama stoji prevedeno s njemačkoga pa se njemačke riječi nisu mogle pravovaljano izbrojati. Primjer iz savjetnika: **naslaga** je kovanica za njemačko „Schichte“; u narodu ima lijepa riječ: nasjevina; dakle: prva, druga nasjevina it.d.[70] Dakle, ovim se primjerom htjelo ukazati da je veliki broj natuknica zapravo povezan s njemačkim jezikom i da bi bilo vrlo teško na takav način pokušati izbrojati riječi koje su nastale prema njemačkome.

Neki od zanimljivih prijedloga koji su u potpunosti odbijeni su sljedeći: umjesto *ciglana* predlagao je (*ciglarnica*), *dobrovoljac* (*svojevoljac*), *domovnica* (*zavičajnica*), *kanarinac* (*kanarac*), *milijarder* (*milijardaš*), *miraz* (*pridav*), *pariški* (*pariski*), *parobrod* (*paroplov*), *Švicarska*, *švicarski* (*Švajcarska*, *švajcarski*), *tjestenina* (*tjestavnina*) i *vjerovnik* (*rukodavnik*).

Na kraju ovoga istraživanja zaključujemo kako je Vatroslav Rožić bio optuživan kao pretjerani purist, ali gledajući s druge strane ostavio je i mnogo dobrih prijedloga koji su vremenom usvojeni. Zajedno s Tomom Maretićem dijeli počasno mjesto na savjetodavnom planu na početku 20. stoljeća.

[69] ROŽIĆ, V. (1913.) *Barbarizmi u hrvatskom jeziku*. Zagreb: TISAK I NAKLADA KNJIŽARE L. HARTMANA (ST. KUGLI), str.105
[70] n. dj., str.52.

7. Zaključak

Ovim se radom prikazalo jezično savjetništvo na početku 20. stoljeća. Kako je i spomenuto razdoblje kraja 19. stoljeća i početka 20. stoljeća bilo je prijelomno razdoblje za povijest hrvatskoga standardnog jezika jer je tada započelo razdoblje obnove hrvatske leksičke norme. U tom su razdoblju bili najzaslužniji Fran Kurelac, Adolfo Veber Tkalčević i Bogoslav Šulek koji su bili pripadnici filoloških škola koje su se zalagale za obnovu hrvatskoga standardnog jezika. Potom su se u duhu zagrebačke filološke škole i Vuka Karadžića pojavili izraziti štokavski puristi, Tomo Maretić, Vatroslav Rožić i Nikola Andrić, koji su bili i temom ovoga rada. Napisali su najvažnija savjetodavna djela koja su bila prijelomna za nastavak restandardizacije hrvatskoga jezika. Stoga, valjalo se posvetiti njihovim jezičnim savjetnicima u vidu istraživanja. Korpus istraživanja činila su savjetodavna djela Tome Maretića i Vatroslava Rožića te je to istraživanje bilo vrlo opširno jer se proučavalo svaku riječ zasebno kako bi se dobili što precizniji rezultati. U uvodu smo postavili tezu da pokušamo uočiti jesu li njihova savjetodavna djela bila korisna iz današnje perspektive ili su bili previše puristički orijentirani što bi ih dovelo do neuspjeha. Maretić i Rožić bili su istaknuti štokavski purist, no bez obzira na to oni su predložili jako puno riječi koje se i danas koriste. Bili su zastupnici čistoga hrvatskoga jezika bez neologizama, provincijalizama, barbarizama, arhaizama, germanizama, čakavizama, latinizama, kajkavizama, crkvenoslavenskih riječi i riječi iz stranih jezika i to redom turskih, madžarskih, čeških, ruskih, grčkih, talijanskih i njemačkih. Njihov je značaj zaista ostao zapažen jer su jako puno riječi predložili koje su danas sastavnim dijelom rječničke baze hrvatskoga standardnoga jezika. S druge strane ima i riječi koje nisu bile nikako prihvaćene, a obojica su ih predlagala u svojim savjetima. Primjer takvih riječi su *Švica*, *švicarski* prema talijanskome, a Maretić i Rožić su predlagali *Švajcarska*, *švajcarski*. Dakle, zaključujemo da su imali ista razmišljanja prilikom pisanja savjeta, no Maretić se našao kao prvi koji je krenuo iste pisati, a Rožić nešto kasnije stoga je i bio još više puristički orijentiran. Sva trojica, i Maretić, i Rožić i Andrić ostavili su veliki značaj u povijesti hrvatskoga standardnog jezika i zaista im se može zahvaliti na mnogo dobrih savjeta koje su priredili s početka 20. stoljeća. Time su pomogli kasnijim pobornicima čistoga hrvatskoga standardnog jezika u pisanju njihovih jezičnih savjeta i standardizaciji hrvatskoga jezika uopće.

Literatura

ANDRIĆ, N. (1911.) *Branič jezika hrvatskoga*. Zagreb: tisak kr. zemaljske tiskare

ANIĆ,V. (2000.) *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: NL

ANIĆ, V. GOLDSTEIN, I. (1999.) *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Novi Liber

ANIĆ, V. SILIĆ, J. (2001.) *Pravopis hrvatskoga jezika*. Zagreb: NL i ŠK

BABIĆ, S. FINKA, B. MOGUŠ, M. (1996.) *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Školska knjiga

BARIĆ, E. i dr. (1997.) *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga

BADURINA, L. (2010.) *Standardizacijski procesi u 20. stoljeću*. Zagreb: Zbornik radova 38. seminara Zagrebačke slavističke škole, str. 69-101.

BIČANIĆ, A. FRANČIĆ, A. HUDEČEK, L. i MIHALJEVIĆ, M. (2013.) *Pregled povijesti, gramatike i pravopisa hrvatskoga jezika*. Zagreb: CROATICA

BRODNJAK, V. (1991.) *Razlikovni rječnik srpskog i hrvatskog jezika*. Zagreb: Školske novine

BROZOVIĆ, D. (1970.) *Standardni jezik*. Zagreb: Matica hrvatska

FRANČIĆ, A. HUDEČEK, L. MIHALJEVIĆ, M. (2005.) *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada

Hrvatski jezični savjetnik, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. (1999.) Zagreb: Pergamena – Školske novine

Hrvatski pravopis, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. (2013.) e-dokument: http://pravopis.hr/

KLAIĆ, B. (1990.) *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske

MANDIĆ-HEKMAN, I. (2011.) *Iz korespondencije Nikole Andrića s Vatroslavom Jagićem u razdoblju od 1890. do 1918.* Split: Zavod za znanstveni i umjetnički rad HAZU, str. 77-100.

MARETIĆ, T. (1899.) *Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*. Zagreb: ŠTAMPA I NAKLADA KNJIŽARE L. HARTMANA (ST. KUGLI)

MATIĆ, T. (1953.) *Prva redakcija Tanclingerova rječnika*. Zagreb: Rad JAZU, knj. 293

MOGUŠ, M. (1995.) *Povijest hrvatskoga književnoga jezika*. Zagreb: Globus

PAVLEK, S., GIS, I. (2011.) *100 godina Andrićeva Braniča jezika hrvatskoga* (članak), hrvatistika, str.245-247.

PRANJKOVIĆ, I. (2002.) Hrvatski vukovci u *Stoljećima hrvatske književnosti.* Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje., knj. 28, str. 403-408.
PROTUĐER, I. (2004.) *Povijesni kronološki pregled hrvatskih jezičnih savjetnika (od početaka) 1904. do 2004*., (ogledi), Kolo 2
PROTUĐER, I. (2010.) *Skrb hrvatskih književnika i jezikoslovaca nad hrvatskim jezikom od početka 16. stoljeća do početka 20. stoljeća*. Zagreb: HRVATSKI, god. VIII, br.1, str. 44-72.
RIŠNER, V. (2007*.) Jezični savjeti Ljudevita Jonkea i suvremena hrvatska norma*. Osijek: Jezik, 54., str. 94-104.
ROŽIĆ, V. (1913.) *Barbarizmi u hrvatskom jeziku*, pogovor: Samardžija, M. *Puristička djelatnost Vatroslava Rožića*. Zagreb: TISAK I NAKLADA KNJIŽARE L. HARTMANA (ST. KUGLI)
SAMARDŽIJA, M. (2006.) *Jezični savjetodavac Stjepko Težak*. Zagreb: Metodika, str. 257-263.
SAMARDŽIJA, M. (1990.) *Ljudevit Jonke. Monografija*. Zagreb: Zavod za znanost o književnosti Filozofskoga fakulteta u Zagrebu
SAMARDŽIJA, M. (1999.) *Norme i normiranje hrvatskoga standardnoga jezika*. Zagreb: Matica hrvatska (predgovor)
SILIĆ, J. PRANJKOVIĆ, I. (2005.) *Gramatika hrvatskoga jezika*. Zagreb: Školska knjiga
ŠIMUNDIĆ, M. (1994.) *Rječnik suvišnih tuđica u hrvatskom jeziku*. Zagreb: BARKA
ŠTIMAC, V. (2010.) *Normativna vrijednost jezičnog savjetništva*. Zagreb: magistarski rad, str. 1-154.
TAFRA, B. (1998.) *Povijesna načela normiranja leksika*. Zagreb: Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, SV. 23-24 (1997-1998.), str. 325-343.
TANOCKI, F. (1983.) *Rječnik rodbinskih naziva*. Osijek: Izdavački centar Radničkog sveučilišta „Božidar Maslarić“
TEŽAK, S. BABIĆ, S. (2000.) *Gramatika hrvatskoga jezika*. Zagreb: Školska knjiga
TEŽAK, S. (1995.) *Hrvatski naš osebujni*. Zagreb: Školske novine
TEŽAK, S. (1990.) *Hrvatski naš svagda(š)nji*. Zagreb: Školske novine
TURK, M. (1996.) *Fran Kurelac i Riječka filološka škola*. Rijeka: Zbornik radova Riječki filološki dani 1, str. 7-15.
TURK, M. (1996.) *Jezični purizam*. Rijeka: FLUMINENSIA, god. 8, br.1-2, str. 63-79.

VINCE, Z. (1990.) *Putovima hrvatskoga književnog jezika*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske

ZORANIĆ, P. (2000.) *Planine*, proslovna posveta Mateju Matijeviću, s izvornika u suvremeni hrvatski jezik prenio Marko Grčić, Zagreb: Matica hrvatska

Izvori

NEDIĆ, J. Franjo Tanocki: HRVATSKA RIJEČ – JEZIČNI PRIRUČNIK. (http://www.staff.amu.edu.pl/~sipkadan/PRIK55.HTM, preuzeto 23. kolovoza 2016.

http://ihjj.hr-iz-povijesti/vatroslav-rozic-barbarizmi-u-hrvatskom-jeziku/42/, preuzeto 21. kolovoza 2016.

http://ihjj.hr./iz-povijesti/tomislav-tomo-maretic-gramatika-i-stilistika-hrvatskoga-ili-srpskoga-književnog-jezika/41/, preuzeto 21. kolovoza 2016.

Sažetak

U ovome se radu nastoji predstaviti jezično savjetništvo na početku 20. stoljeća. U radu se ispočetka ističu jezikoslovne djelatnosti Frana Kurelca, Adolfa Vebera Tkalčevića i Bogoslava Šuleka jer se želi naglasiti važnost razdoblja hrvatske leksičke obnove na kraju 19. stoljeća (i početku 20. stoljeća kada su nastali prvi jezični savjetnici) za povijest hrvatskoga standardnog jezika. Nadalje, ipak je većina ovoga rada usmjerena na savjetničke radove Vatroslava Rožića, Nikole Andrića i Tome Maretića koji su bili izraziti štokavski puristi. U radu se provodi istraživanje na temelju savjetničkih djela Tome Maretića i Vatroslava Rožića kako bi se uočile njihove zasluge u suvremenom standardnom jeziku. Uviđa se koliko je njihovih savjeta prihvaćeno, pa se njima i danas koristimo, a koliko je njihovih prijedloga odbijeno. Sva trojica, i Rožić, i Maretić i Andrić borili su se protiv kajkavskih i čakavskih riječi, ali i ruskih, čeških, turskih, njemačkih i talijanskih riječi te su bili protivnici neologizama, provincijalizama, barbarizama i germanizama.

Ključne riječi: standardni jezik, jezični purizam, jezično savjetništvo, prvi savjetodavci, Maretić, Rožić

Abstract

The introduction of this paper emphasizes the linguistic activities of Fran Kurelac, Adolfo Veber Tkalčević and Borislav Šulek with the purpose of pointing out the importance of the Croatian literal renovation period at the end of the 19th century (and the beginning of the 20th century, when the first linguistic advisories were made) for the history of Croatian standard language. Furthemore, the majority of this paper is focused on advisory work of Vatroslav Rožić, Nikola Andrić and Tomo Maretić, who were great štokavian dialect purists. This paper presents the research based on the advisory work of Tomo Maretić and Vatroslav Rožić and aims to reveal their merit in the standard language. It shows how many of their requests were accepted and used today and how many were declined. All three of them; Rožić, Maretić and Andrić fought against the štokavian and čakavian dialect words as well as against Russian, Czech, Turkish, German and Italian words. They were also against neologisms, provincialisms, barabarisms and germanisms.

Key words: standard language, lingual purism, linguistic advisory, first advisors, Maretić, Rožić